

ÖMER. SEYFETTİN

BÜTÜN ESERLERİ 6

yüzakı

rüşvet

korkunç bir ceza

herkesin içtiği su

BİLGİ YAYINEVİ

eskikitaplarim.com

BİLGİ YAYINLARI : 95
ÖMER SEYFETTİN BÜTÜN ESERLERİ : 6

ISBN 975 - 494 - 027 - 4
93 . 06 . Y. 0105 . 0545

Tekrar Basım
Haziran 1993

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Cad. 46 / A
Telf : 431 81 22 - 434 12 71
434 49 98 - 434 49 99
Faks : 431 77 58
06420 Yenışehir - Ankara

BİLGİ DAĞITIM
Babıâli Cad. 19 / 2
Telf : 522 52 01 - 526 70 97
Faks : 527 41 19
34360 Çağaloğlu - İstanbul

ÖMER SEYFETTİN

Bütün Eserleri

6

Yüzakı

Rüşvet - Korkunç Bir Ceza –
Herkesin İçtiği Su

BİLGİ YAYINEVİ

ÖMER SEYFETTİN BÜTÜN ESERLERİ

- * 1. Efruz Bey "*roman*"
 - * 2. Kahramanlar "*öykü*"
 - * 3. Bomba "*öykü*"
 - * 4. Harem "*öykü*"
 - * 5. Yüksek Ökçeler "*öykü*"
 - * 6. Yüzakı "*öykü*"
 - * 7. Yalnız Efe "*öykü*"
 - * 8. Falaka "*öykü*"
 - * 9. Aşk Dalgası "*öykü*"
 - * 10. Beyaz Lale "*öykü*"
 - * 11. Gizli Mabet "*öykü*"
 - 12. Doğduğum Yer "*şiir*"
 - 13. Dil Konusunda Yazılar "*deneme*"
 - 14. Sanat Ve Edebiyat Yazıları "*deneme*"
 - 15. Olup Bitenler, Toplumsal Yazılar "*deneme*"
- * Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 4.3.1987 gün ve 1832 sayılı yazılarıyla okullara tavsiye edilmiş; karar 23.3.1987 gün ve 2230 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır.

dizgi : faruk kaya
tel : 230 85 76
baskı : cantekin matbaacılık yayıncılık
ticaret ltd. şti.
tel : 433 30 84 – 435 83 56

İÇİNDEKİLER

I

Eleğimsağma	7
Kulah	17
Çakmak	29
Deve	37
Rüşvet	42
Beynamaz	46
Nasıl Kurtarmış?	62
Bir Hayır	67
Yüzakı	73
Namus	77
Korkunç Bir Ceza	83

II

Binecek Şey	89
Üç Nasihat	97
Kurumuş ağaçlar	111
Acıklı Bir Hikâye	117
Devletin Menfaati Uğruna	121
Herkesin İçtiği Su	130
Çirkin Bir Hakikat	135
Elma	138
Ay Sonunda	141
Uzun Ömer	145

I

ELEĞİMSAĞMA

Küçük Ayşe, sabahtan beri önünde mekik dokuduğu yüksek bez tezgâhından kalktı. Yorgun yorgun gerindi. Bugün evde yapalnızdı. Babasıyla kardeşleri dün erkenden kasabaya, pazara gitmişlerdi. Annesiyle ablası da komşuda idiler; belki Zaimlerde... Gözlerini oğuşturdu. Yavaş yavaş sofanın duvarındaki sarı çerçeveli aynaya yaklaştı. Kendine baktı. Beyazları azalan kömür gözleri uykudan henüz kalkmış gibi mahmurdu. Yanakları daha ziyade aldı ve gür siyah saçları dağınıktı. Tekrar gerindi. Gerinirken bütün bütün süzülen gözlerini, titreyen, gerilen ince dudaklarını, beyaz billur gerdanını sanki ilk defa görüyormuş gibi şaştı.

"Ne güzelim ben, ayol..." diye güldü... Başını eğdi. Mavi aba terliklerinden boynunun görebildiği yerlerine kadar bütün vücudunu dikkatle süzdü. Gözlerini tekrar aynaya attı. Döndü. Saçlarını elleriyle dalgalandırdı. İşte daha on yaşında yokken koca bir kız gibi idi. İki gün evvel Zaimlerin düğününde öteki köylerden gelenler, onu bu kadar büyümüş görünce, hayrette kalmışlardı..

Hem öyle kuvvetli idi ki... Erkek akranlarını bir tutuşta kaldırıp yere çarpıyordu. Ona "Pehlivan Ayşe" derlerdi. Erkek çocuklar gibi ata binmesini, silah atmasını, güreşmesini, birdirbir, esiralmaca oynamasını çok seviyordu. Fakat...

Fakat işte büyüdükçe o kadar sevdiği bu oyunlara veda etmek lazım gelecekti. Hatta geçen gün çeşme dönüşünde köyün imamına, Kurt Hocaya rasgelmişti. Kuruy elini öperken bu hiç hoşlanmadığı huysuz ihtiyar, ona,

"Kız Ayşe, anana söyle, seni örtüye soksun, artık senin açık dolaşman caiz değil..." demişti. Yarın yahut öbür gün o da, her büyüyen kız gibi, cara* girecek... Ve demek kendini kıran bu evde, bu kez tezgâhının başında ölünceye kadar mahpus kalacaktı... Atlara, tüfeklere, güreşlere, kaydıraklara, hepsine veda etmek ha... Eliyle saçlarını arkaya attı. Anaya tekrar dikkatle baktı. Ne güzeldi. Amma bu güzelliğin, bu gür saçların, bu kömür gözlerin, bu al yanakların onca hiç ehemmiyeti yoktu. İçini çekti.

"Ah, erkek olsaydım..." dedi.

Ah, erkek olsaydı... Hemen alevlenen masum bir çocuk hayalinin mantıksız garabetleriyle düşünmeye başladı. Neler yapmıyacaktı. Bir kere yalnız. Bozkaya'nın değil, hatta bütün kazanın birinci pehlivanı olacaktı. Sonra... Meşhur bir efe... ve mutlaka Zaimoğullarının küçük kızını alacaktı. Muharebelere girecek, göğsü nişanlarla dolacak,

* Anadolu'da kullanılan bir çeşit çarşaf.

dağları aşacak, cesur köy delikanlılarının yaptıkları gibi haftalarca ayı avlarında dolaşacaktı. Aynanın önünden çekildi. Yine yavaş adımlarla pencereye doğru yürüdü. Kenara dirseğini dayadı, hava hem açık, hem bulutlu idi. Yüz adım ötede Kurt Hocanın bahçesinden horozlar ötüyordu. Öğle yaklaştığı halde ortalıkta sanki yeni sabah oluyormuş gibi tatlı bir hal vardı. Arasıra hafif bir yağmur serpeliyordu. Ayşe tamamıyla hayalatına daldı. Cansız bir heykel gibi hiç kıpırdamıyordu.

Fakat... birdenbire yüreği atmaya başladı.

Sarardı. Nefesi tutuluyordu. Acaba o söz sahi mi? Ama yalan olmak ihtimali var mı? Kızardı. Başını ellerinin içine aldı. Evet. Ömründe bu kadar yakın bir eleğimsağma görmemişti. Köyün arkasındaki Kurudere'ye giden yolun etrafındaki fundalıkların, devedikenlerinin ortasında pembeli, mavili, yeşilli, sarılı, morlu, kırmızılı, turunculu kalın, gayet kalın bir eleğimsağma kalkmış, nurdan eğri bir direk gibi havaya uzanmıştı. Ucu ta fundalıkların içinde idi... Ayşe'nin yüreği daha hızlı çarpmaya başladı. İşte bu kadar köyün yakınına inmiş olan bu eleğimsağmanın koşup bir kere altından geçse...

Erkek olacaktı!

Bundan hiç şüphesi yoktu. Daha ziyade düşünmedi. Pencereden ayrıldı. Merdivenlerden indi. Bahçeyi geçti. Kendini sokağa attı. Deli gibi koşmaya başladı. Etrafını görmüyordu. Koştı. Koştı. "Eleğimsağma sönmeden yetişeyim" diye bütün kuvvetiyle koştu.

Koştı. Kestirme gitmek için hendeklerden atladı. Tarlaları çiğnedi. Tepelere tırmandı. Fundalıklara daldı. Yağmur hep yağıyordu. Koştı. Koştı. Koştı. Çalılara etekleri takılıyor, elleri, yüzü, gözü yırtılıyordu. Nihayet eleğimsağmaya elli adım kadar yaklaştı. İyice kesilmişti. Bir gayret... Bir gayret daha...

Nefes nefese eleğimsağmanın altından geçti.

"Oh!" dedi.

Yağmur hâlâ yağıyor, güneş bulutların arasından görünüyordu. Koşarken terliklerini ayağından atmıştı. Çorapları paralanmış, dikenlere, taşlara çarpan ayakları berelenmişti. "Biraz dinlensem" diye fundalıkların içine uzandı. Yağmur bazı hızlanıyor, bazı yavaşlıyordu.

Ayağa kalkınca şaşırdı. Boyu büyümüş, cepkeni yırtılmış, kısalan etekleri belinde kalmıştı... Islanmış yüzüne elini götürdü. Parmaklarına bıyıkları dokundu. Kendine baktı. Koca bir delikanlı! Amma arkasındakiler erkek esvabı değil.

"Eve gideyim, şunları değiştireyim..." dedi.

Yürüdü. O kadar kuvvetlenmişti ki. Demin yarım saatte koşarak geçtiği yerleri üç adımda aştı. Her tarafı sıcak bir güneş aydınlatıyordu. Çok susamıştı. Açık bıraktığı kapıdan girdi. Evvela kanıncaya kadar su içti. Sonra yukarı çıktı. kilitli bir sandığı kırdı. Ağabeysinin bayramlıklarını çıkardı. Giydi.

Vücutuna çok dar geliyordu. Duvardan martini de aldı. Omzuna taktı. Dışarı çıktı. Her yeri ağır bir sis kaplanmıştı. Sokağın baş tarafından davul zurna sesleri işitti. O tarafa doğru gitti. Yolda oynayan çocuklara ne olduğunu sordu.

"Zaimgillerin düğününde güreş var..." dediler.

"Üç gün evvel onların düğünü olmadı mı be?"

Küçük kızlarını, Gülsüm'ü ha... Birdenbire hiddetlendi. İşte şimdi erkekti. Bu üzüm gözlü küçücük kızı kendi alacaktı. Koştı. Cami meydanından geçti. İkinci namazından çıkanlar ona bakıyor, kim olduğunu tanımıyorlardı. Düğün evinin avlusuna girerken yeni düze inmiş efeler gibi nara attı:

"Er olan meydanda! Açılın!"

Herkes ona baktı. Tanımıyorlardı. Davullar, zurnalar çalıyor, ortada çiftler çiftler pehlivanlar güreşiyordu. Evvela kim olduğunu söylemedi.

"Hoş geldin efe, kimlerdensin?" diyenlere gülüyor,

"Sonra anlarsınız..." diyordu.

Pehlivanlara bağırdı:

"Benimle ikişer ikişer güreşecek varsa meydana çıksın!..."

Kadın erkek, bütün köy ahalisi şaştı. Bir fısıltıdır gitti. Yerinden kalkan Kurt Hoca bile cüppesini arkasına kambur yapıyor, onu iyice görmek için gözlüklerini takıyordu. Şimdiye kadar bir kişinin iki pehlivanla güreştiği işitilmemişti. Ayşe yağlandı. Kısptetler giydi.

Çifter çifter karşısına çıkan pehlivanları kaldırıp kaldırıp yere çarptı. Başa verilen kocaman mandayı kuzu gibi kucağına alınca, halk, hayretinden bağışmaya başladı:

"Nerelisin delikanlı?"

"Kimlerdensin efe?..."

"Yaşa, yaşa!"

Davullar, zurnalar sustu. Avlunun içindekilerin hepsi etrafına toplandı. Ayşe,

"Ben Bozkaya'danım!..." diye haykırdı. Herkes birbirine bakıştı. bütün köy halkı orada idi. Hiçbirişi onu tanımıyordu:

"Hayır. Bozkaya'dan değilsin."

...

"Biz köyümüzü tanımaz mıyız?"

...

"Eğleniyorsun!"

Dayanamadı. Güldü:

"Ben Ayşe'yim..."

Halk uğuldadı:

"Hangi Ayşe, hangi Ayşe?"

"Hacı Mehmetlerin Ayşe..."

Köy ahalisi bir türlü inanamıyordu. Ayşe bağıra bağıra, nasıl koştuğunu, nasıl eleğim-sağmanın altından geçtiğini, nasıl erkek olduğunu anlattı; nihayet sordu ki:

"Gülsüm'ü kim alıyor?"

"Muhtarın oğlu Hasan..." dediler.

"Çabuk karşıma gelsin..."

Kalabalığın içinden Hasan'ı buldular. Ayşe Efenin karşısına diktiler.

"Nikâhı kim kıydı?"

"Kurt Hoca..."

"Kurt Hoca ha... Onu da getirin bakayım..."

Kurt Hocayı da getirdiler. Herkese emreden, daima surat asan, kimseye yüz vermeyen Kurt Hoca şimdi yumuşamış, elpençe divan duruyordu. Ayşe dedi ki:

"Ulan Hasan, boşa bakayım Gülsüm'ü!"

"Boşamam.

"Boşa diyorum."

Ve birden kırmızı kuşağından yakaladı. Havaya kaldırdı.

"Ay, ay, ay... Aman efe..."

"Boşa diyorum, yoksa şimdi yere çarpar beynini parçalarım."

"Boş olsun! Boş olsun!..."

Zavallı Hasan havada bağıırıyordu. Ayşe onu yavaşça yere bıraktı. Sonra Kurt Hocaya döndü,

"Kıy bakalım Gülsüm'le benim nikâhımı!" dedi.

"Kıymam."

"Yapma hoca!"

"Kıymam."

"Kıy diyorum."

"Kıymam."

"Niçin kıymıyorsun?"

"Caiz değil. Caiz değil."

"Caiz değil, filan tanımam, kıyacaksın."

"Kıymayacağım."

Ayşe bir saldırdı. Hasan'a boşattırdığı gibi havada nikâhını kıydırmak için Kurt Hoca'nın kuşağından yakaladı. Havaya kaldırdı.

"Kıy bakayım, çabuk, yoksa şimdi yere çarparım."

"Kıymam."

"Kıy diyorum, yoksa fena olacak."

"Kıymayacağım, kıymayacağım."

Ayşe fena halde hiddetlendi. Hiç hazzetmediği bu zalim herifi salladı, salladı, salladı. Öyle bir fırlattı ki...

Fakat Kurt Hoca yere düşmedi! Havada kaldı. Ve havada bağırmaya başladı.

"Hey köy... Haberiniz olsun, bu erkek değildir. Bu kızdır. Bunu örtüye sokmalı. Bunun böyle gezmesi caiz değildir."

Avlunun içindeki halk karınca kümesi gibi birdenbire çoğalıyor, kaynaşıyor. Kurt Hocanın sesiyle,

"Caiz değil, caiz değil..." diye korkunç bir uğultu çıkıyor... Ve hepsinin ellerinde kalın, siyah carlar, kırmızı peştemallar, onu örtmek, örtüler altında boğmak için üzerine hücum ediyorlardı. Ayşe silkindi. Bir nara attı. Martinini yakaladı. Dipçiği savurmaya başladı. Herkesi önüne kattı. Yetiştığinin beline indiriyor, yere yuvarlıyordu. Yalnız Kurt Hoca kanat gibi açılan cüppesiyle havada dolaşıyordu. Köyün sokaklarında elleri carlı, peştemallı köylüleri kovalıyordu. Cami meydanından geçerken Kurt Hocanın çaylak gibi minareye konduğunu gördü. Hemen caminin avlusuna daldı. Yavaşça minarenin merdivenlerini çıkıyor, içinden,

"Ah, şu mendeburu bir yakalasam..." diyordu.

Şerefeye gelince Kurt Hocaya birdenbire yapıştı:

"Caiz değil mi bakayım?" diye gırtlığından tuttu. Sıkıyordu. Cami çıkarken hoca fe-

na halde tepindi. Gmbr gümbür Őerefe yı-
kıldı. Ayşe aőađıya düştü. Kafası kt diye ye-
re vurdu.

Gzn açınca kafasını yumruklayan
babasını gördü:

"Domuzun kızı, ne arıyordun burada?"

...

Yağmurla sırlıklam olmuş, yeşil ve sık
fundalıkların içinde idi. Anası, ağabeysi,
muhtarın oğlu Korucu Hasan, daha birtakım
komőular etrafında duruyorlardı.

"Ne arıyordun burada, bizi arattırıyor-
sun, domuz!"

.....

Deminden kuşağından tutup havaya
kaldırdığı Hasan onu kurtarmaya alıőıyor:

"Bir daha etmez ağam, bir daha etmez..."
diyordu.

İşte oğleden beri onu arıyorlardı, böyle
birdenbire kaybolması bütün köyü merakta
bırakmıştı. Her tarafa adamlar, korucular
ıkmıőtı.  dört saattir çamurlar içinde do-
laőan babası öfkesini alamıyor, yarısı Ayşe'yi
kurtaranlara yapıőan tekmeler indiriyordu.

"Kızgın domuz, ne arıyordun burada..."
diye kkryordu. Anası da babasının küfür-
lerini tekrarlıyor, evde ona göstereceğini sy-
lyor, gözlerini açıyor, başını sallıyordu.

"Ne arıyordun burada?..."

.....

Ayşe aptallaőmıő, hiç cevap veremiyor,
yalnız ağlıyordu. Anasının, babasının, köylü-

lerin arkasına takıldı. Demin koştığı yerlerden miskin miskin köye döndü. Evlerine yaklaştıkları zaman havadan bir ses geldi:

"Buldunuz mu Mehmet Ağa?"

"Bulduk hoca efendi..."

Ayşe, gözlerini yukarı kaldırdı. Kurt Hoca başıkabak, yalınayak, kolları sıvalı, evinin yüksek tıraçasında kalaylı ibriğiyle aptesini tazeliyordu.

"Nerede imiş?"

"Fundalıklarda. Uyumuş kalmış..."

"Bu yağmurda orada ne yapıyormuş ki..."

"Söylemiyor domuz."

"Örtüye koyun onı, örtüye... Artık onun açık dolaşması caiz değil."

Zavallı Ayşe hiç sesini çıkaramıyor, utancından yerlerin dibine geçiyor, bastığı çamurlara bakarak, bütün göğsünü sarsan derin hıçkırıklarla hüngür hüngür ağlıyordu.

("Yeni Mecmua", C. I, 1917, sayı: 5)

KÜLAH

Mıstık katmerli bir muhacirdi. Bulgaristan'da doğmuş, büyüyüp biraz akli başına gelince hemen hududun on dakika ötesine kapağı atmıştı. "Türkiye değil mi? Hududu geçer geçmez Bağdad'a kadar müsavi!" diyor-du. Az zamanda Babyak'taki Türkçe bilmez Pomakların akıl hocası oldu. Bulgaristan'da kalan akrabalarıyla mektuplaşmaya hacet yoktu. Onlarla, Bulgar hudut karakolundaki nöbetçinin süngüsü altında, küçük bir hediye mukabilinde, saatlerce oturup konuşabili-rdi. Kurnazlığı sayesinde, memleketinden çıkmadan muhacir olmuştu. Hatta içtiği "Kar-asu" bile doğduğu kasabadan geçiyordu. Fakat bir gün Babyak mıntıkasında bir "hudut tashihi" yapıldı Yerleştiği köy yine Bulgarlara kalınca, yuvasını bozmaya mecbur oldu. Bu sefer hudut kenarının içerilere müsavi olmadığını anladı. Ta Nevrekop'a kadar indi. Dört beş sene geçmeden Balkan Harbi patladı. Hemen annesiyle İstanbul'a kaçtı. Dimetoka'nın methiyle kulakları dolmuştu. Kalktı, oraya gitti. Bir köye yerleşti.

İçinden, "Artık biz ölünceye kadar muharebe olmaz!" diyordu. Köyünün kahvesinde Cihan Harbinin havadislerine inanamadı. Fakat...

"Vay anasını! Yalan bel!" diye haykırdı.

"Hudut düzeltilecek!" deniyordu. Hakikaten bu hudut düzeltildi. Mısıtık'ın muhacir gibi yerleştiği köy yine Bulgarlara geçti. Bereket versin ihtiyar annesi ölmüştü. Gamsız bir serseri tevekkülü ile, tek başına Ergene Köprüsünü aşarken "evveli Şam, âhiri Şam!" dedi. Bu kadar kısa bir zaman içinde, "birbiri üstüne dört defa muhacir olmak" onun yerleşmek heveslerini söndürmüştü. Gözünü yumdu. Anadolu'ya atıldı. Aldatılabilecek milyonlarca saf adamlar arasında kalınca, Şam'ı mamı unuttu. Şehir şehir, kasaba kasaba dolaşmaya, ticaret etmeye başladı. Önüne gelene külâh giydiriyordu. En kârlı bulduğu ticaret, hayvan alım satımı idi. Bir kasabadan alınan atın, yahut eşeğin pahası, en yakın kasabaya götürülünce değişiveriyordu. Bu pahayı, Mısıtık, kurnazlığı sayesinde değiştiriyordu. Kırmızı kuşağında, Rume'li'ndeki tabancasının yerine sokulu, kara kılıflı makas, her hayvanın değerine yüzde altmış ilave ederdi. En miskin bir beygiri alınca turnaklarını temizler, yağlar; yelesini, kuyruğunu Frenkvari keser, düzeltirdi. Sonra, torbasındaki o kimseye göstermediği, kimseye ismini söylemediği siyah ottan br tutam yedirince zavallı hayvanı yirmi dört saat şaha kaldırır, gözlerini parlatır, azgın bir ejderha haline sokardı. Lakin at pazarlarında daima karşısına çıkan bir rakibi vardı. Onun alacağı hayvanı arttırır, en kâr bırakacak fırsatları elinden kapardı. Herkesin "Molla" diye çağırıldığı bu herifin ismini bilmiyordu. Yerden yapılı, çember sakallı, kalın çatık kaşlı, kırk

beşlik bir softaydı. Küçük siyah gözleri hep önüne bakar, ince beyaz sarıklı kalıpsız fesinin altında tıraşlı kafası, geniş ensesi terden pırıl pırıl parlardı. Mıstık'ın beğenmeyip bıraktığı en miskin, en hasta, en ihtiyar hayvanları bile alıyor, bir gün içinde gençleştiriyor, kuyruğunu, yelesini kesmeden şeklini değiştiriyor, gözlerini parlatıyor, şahlandırıyor.

Mıstık, henüz geldiği kasabanın hanından girerken yine bu herifi gördü. Yeni bir zarara uğramış gibi birdenbire canı sıkıldı. Ama, bozuntuya vermedi.

"Merhaba Molla!" dedi.

"Merhaba..."

Şimdiye kadar hiç konuşmamışlardı.

"Hayvan almaya mı geldin?"

"Sana ne?..."

.....

"Neye geldimse geldim..."

Mıstık, kirli zayıf elini seyrek sarı bıyıklarına kaldırdı. Çakır gözleri bakacak yer bulamadı. Renksiz dudaklarını kısarak gülümsedi:

"Ortak olalım be..." dedi.

"Olalım..."

Molla da gülümsedi. Döndüler. Hanın avlusuna doğru yan yana yürüdüler. Kahvenin önündeki eski peykeye oturdular. Ayaklarının dibinde iri, alacalı bir tavuk "gut, gut, gut" diye civcivlerini gezdiriyordu. Pazar yarındı.

Mıstık koynundan tütün kesesini çıkardı. Mollaya uzatırken, peykenin yanındaki pencereden içeriye bağırdı:

"Bize iki kahve getir."

Molla,

"Ben oruçluyum!" dedi.

Mıstık anlamadı:

"Ramazanda mıyız yahu?"

"Hayır."

"Üç aylarda mıyız?"

"Hayır."

"Ey, bu ne orucu?"

"Ben bütün yıl bir gün yer, bir gün tutarım!"

"Sahi mi?"

"Vallahi..."

Mıstık tütün kesesini tekrar koynuna soktu. Eğildi, camsız pencereden kahveciye,

"İstemez, kahveleri yapma" diye seslendi.

İçinden, "Bu gebeşin kafasına ben bir külah geçiririm!" dedi.

Kendisinin sofuluğundan, küçükken hafızlığa çalıştığından, ama hastalandığı için vazgeçtiğinden, babasının yirmi yedi defa Hacca gittiğinden bahsetti. Molla yere bakarak dinliyor, başını sallıyor, inanıyor, Rumelilerin sağlam Müslüman olduklarını söylüyordu.

Mıstık sordu:

"Sen nerelisin?"

"Kayserili."

"Kayseri nerede?"

"Bu tarafta..."

Molla kısa parmaklı tombul eliyle hanın kapısını gösteriyordu. Mıstık, geldiği ciheti hatırlayarak,

"Konya tarafında mı?" diye sordu.

"Hayır canım, daha yukarılarda..."

.....

Mıstık, Kayseri'nin nerede, hem de ne olduğunu pek iyi biliyordu. Rumeli'nde bıraktığı çiftlikleri de anlattıktan sonra yaptığı kapıyı kâfi gördü. İşlere geçti. Konuştular, anlaştılar. O günden itibaren ortaklığa karar verdiler. Kâra, zarara, sermayeye ortak oluyorlardı. Mıstık yine içinden, "Ben sana bir külâh giydireyim de, gör!" dedi.

Ertesi gün pazarda hayvanları beraber sattılar. Mollanın kiler daha genç, daha dinç duruyordu. Birkaç gün daha burada kalıp çürük hayvanları toplamayı sözleştiler.

İkisi de bir handa, karşılıklı birer küçük odada yatıyorlardı.

Bir gece Mıstık'ın oda kapısı vuruldu. Kalktı, sürmeyi çekti, açtı. Baktı ki ortağı...

"Hayırdır inşallah, Molla?..."

"Sabahleyin ben bir köye kadar gideceğim. Sana şimdiden unutmadan söyleyeyim. İyi bir iş var."

Mıstık gözlerini daha ziyade açtı:

"Ne?"

"Valinin çocuğu için benden bir beyaz eşek istemişlerdi. Seksen liraya kadar satabileceğiz."

"Ey?"

"Ben yarın burada yokum. Sen ara, bulursan otuz, kırk, hatta elli lira bile ver. Mutlaka al."

"Beyaz eşek olur mu?"

"Olur ya..."

Mıstık şaşaladı. "Şaka mı ediyor?" diye sofı ortağının yüzüne dikkatle baktı. Hayır, ciddi idi. Sordu:

"Ey, burada bulunur mu?"

"Ne bilirsin, belki bulunur."

"Pekâlâ, yarın ararım."

Molla, saf bir ortak samimiyetiyle ona akıl öğretti:

"Buranın en birinci cambazı Hacı Hüseyin'dir. Sen tanımazsın. Şimdi çok ihtiyar olduğü için evinden çıkmaz. Şadırvanın karşısına gelen sokaktan git, git git. Orada birine sor, gösterirler. Çiftlik gibi bir ev... Pazara gelmez... Oturduğü yerde cambazlık eder. Ondan iste. De ki: 'Akşama kadar bana mutlaka bir beyaz eşek bul...' Elli liraya kadar vaat et."

"Pekâlâ!"

Mollanın ağzından sert bir rakı kokusu çıkıyordu. Küçük lambanın hafif aydınlığı ile gölgelenen yüzünde yorgun bir neşe vardı. Gözleri dumanlıydı. Mıstık, ortağının gündüz oruçlu olduğunu hatırladı. Bir latife etmek istedi:

"Keşke beni de iftara davet edeydin! Beraber içerdik..."

Molla reddetti:

"Haşa!... Ben ömrümde bir katre ağzıma koymamışım, elhamdülillah..."

"Ey, bu koku ne be?"

"Dişim ağrıyor, rakı ile ağzımı çalkaladım."

"Ya!"

"Evet."

"Öyleyse Allah rahatlık versin!"

"Sana da..."

Mıstık, odasının kapısını kapayınca yine "Gid! gebeş seni!... Ben sana bir külah giydireyim de, gör!" dedi. Ayakta duramayacak kadar sarhoş olduğu halde, yine sofuluk taslayıp ömründe ağzına bir katre koymadığını söylemesi, Mıstık'ın sanki izzetinefsine dokunmuştu. "Beni aptal yerine koyuyor ha!" diye ellerini kalçalarına dayadı, durdu. Gözlerini küçülterek yere baktı: "Şuna bir külah... İlk fırsatta bir külah..."

Döndü. Kapıyı sürmeledi. Soyunmaya başladı. Kendisi de "sıtma tutmasın" diye torbasında daima birkaç şişe konyak gezdirdi. Onun için kafası gündüzden tutkundü. Hemen uyuyuverdi.

Sabah olunca kahvesini içmeden dışarı atıldı. Sokakların inek, öküz, kaz, koyun kalabalığı içinde yürüdü. İhtiyar Cambaz Hüseyin'in evini buldu. Bu, ak sakallı, kısacık boylu, şeytana benzer bir adamdı. On altı yaşında bir çocuk kadar çevikti. Yürürken zıp zıp sırıyordu.

Mıstık selâmdan sabahtan sonra beyaz bir eşek istediğini söyledi. İhtiyar, böyle bir hayvanın bulunacağını ümit etmiyordu. Elli senedir cambazlık ettiği halde, ancak ömründe bir defa beyaz eşek görmüştü.

"Ama, arasına bir uğra" dedi, "kısmetin varsa bulunur."

"Akşamları uğrarım."

"Ne vakit istersen..."

Mıstık o gününü akşama kadar hayvan aramakla geçirdi. Kelepire benzer bir şey bulamadı. Ortağı Molla, gittiği yerden gelmemişti. Akşama yakın canı sıkılmaya başladı. Beyaz eşeği bulup bulmadığını anlamak için değil, sırf kendisiyle konuşup malumat peyda etmek için ihtiyar cambazın evine gitti. Kapıyı vurdu, karşısına çıkan Hacı Hüseyin,

"Oğul, senin talihin varmış!" diye bağırdı. "bir beyaz eşek buldum."

"Ne çabuk?"

"Sen gider gitmez, şişmanca, simsiyah bir Arap geldi. Ama, tuhaf bir Arap. Başında yeşil bir hacı sarığı... Ben Hicaz'da askerlik ettiğim için Arapça bilirim. Arapça konuşmaya kalktım. 'Gurbette unuttum' dedi. Allah kimseyi gurbete düşürmesin! İnsan anadilini bile k ybediyormuş! Bu zavallı hacı parasız kalmış. Yedeğindeki süt gibi beyaz eşeği bana sattı. Kırk liraya aldım."

"Çok be!..."

"Ne yapalım? Sen elliye kadar ver demedin mi?"

"Çok iyi canım! Nerede bakalım, bir görelim."

"Gel... Ahırda."

Mıstık, sık adımlarla hızlı hızlı yürüyen ihtiyarın arkasına takıldı. Dış avluyu geçti. Geniş bir ahıra girdi. Köşede hakikaten süt gibi bembeyaz bir eşek duruyordu.

"Çok güzel yarın gelir, alırım" dedi.

"Şimdi niye almıyorsun?"

"Yarın sabah, dedim ya... Akşamın hayırını, sabahın şerrinden beterdir."

"Olur, sabahleyin gel."

"Güneş doğarken..." dedi.

Çıkarken avlunun çitlerine, kapının kenarlarına, ahırın saçaklarına çaktırmadan dikkatli dikkatli baktı. Gözleri sokağın karmakarışık izlerinde, hana dönerken, "Bu fırsatı kaçırmamalıyım!" diyordu. İşte beyaz eşek bulunmuştu. Bunu Mollanın haberi olmadan alıp valiye götürmeli, bütün kârı cebellübe atmalıydı. Ama Molla, eşeğin bulunduğunu haber alırsa, gider arttırır, yine işi bozardı. "Ona duyurmam" dedi. Düşünmeye başladı. Hana gelinceye kadar planını kurmuştu. Odabaşı ile hemen hesabını kesti: "Bu gece ay ışığı var. Ben aşağı köye gidiyorum, iki üç gün gelmeyeceğim" diye heybelerini omuzladı. Gizlice başka bir hana gitti. Sabahı dar etti. Erkenden ortağına giydireceği külahı düşünerek uyandı. Bir ucunu pencere parmaklığına bağladığı uzun kırmızı kuşağını döne döne sararken, yanında başka biri varmış gibi kendi kendine konuşmaya başladı:

– Hacı Hüseyin'e neden kırk lira vereceğim?

– Ya ne yapmalıyım?

– Çitler alçak, kapı da harap. Köpek de yok. Gidip gece çalarım.

– Sonra?

– Bugün çarşıdan boya alırım. Derenin kenarına götürür, saklarım. Eşegi gece götürür orada boyarım. Sabah karanlığında hana hesabımı keşer, boyalı eşeğe biner, vilayetin yolunu tutarım.

- Vilayete gidince?...
- Eşegi sıcak su ile yıkar valiye satarım.
- Molla?
- Külâhı giydiğinin farkında olmaz bile...
- . . .

Poturunun açık kalmış düğmelerini iliklerken gözünün önüne Mollayı getiriyor. başındaki beyaz sarığının yerine küçük bir Rumeli külâhı geçiriyor, bu külâhı hayalinde bir sağa bir sola, bir arkaya, bir öne eğerek eğleniyordu.

Çarşıdaki dükkânların hepsini dolaştı. Kınadan başka boya bulamadı. İki okka kına aldı. Kasabadan dışarı çıktı. Derenin kenarında kuytu bir yer buldu. Mollaya rasgelmemek için kasabaya dönmedi. Gece oluncaya kadar orada oturdu. Kesesindeki tütünlerin hepsini içti, bitirdi. Hava bozuktu. Siyah bulutlar bazen ayı örtüyor, her tarafı vakit vakit koyu bir karanlık kaplıyordu. Mıstık, gece yarısından sonra bu karanlığın içinde yürüdü. Düşe kalka Hacı Hüseyin'in evine geldi. Durdu. Dinledi. Ses seda yoktu. Çite tırmandı. Akar gibi avluya indi. Tekrar etrafı dinledi. Bir şey duymadı. Yürüdü. Ahıra doğru gitti. Kapı aralıktı. İtti, içeri girdi. Yine karanlığı dinledi. Cebinden çıkardığı kibriti çaktı. Köşede, eşek, tıpkı bir mermer parçası gibi bembeyaz duruyordu. Ayaklarının ucuna basarak yürüdü. Yuların bağı kördüğüm olmuştu. Elleriyle, dişleriyle uğraşarak çözdü. Yavaş yavaş soğukkanlılıkla kapıdan çıkarken boğazına boğucu bir şey sarıldı. Beyninde bir yaygaradır koptu:

"Hırsız var, hırsız var! Koşun çocuklar hırsız var!..."

...

Mıstık çabaladı, çırpındı, kurtulamadı. Avlunun sağındaki yer odalarından elleri ışıklı kadınlar koşuyorlardı. Korkudan patlamış gözleri, boğazına sarılanı tanıdı. Bu, Hacı Hüseyin'di. Dün sabah bir yabancı-nın gelip kendisinden yüksek fiyatla damdan düşer gibi bir beyaz eşek istemesi... Sonra o gider gitmez yine damdan düşer gibi tuhaf kıyafetli, Arapça bilmez bir Arabın kendisine bir beyaz eşek getirip satması... Daha sonra, ertesi gün gelip eşiği alacağını söyleyen müşterinin görünmemesi onu şüpheyne düşürmüştü. İşte, "bunda bir kurt yeniği var" diye bu gece uyumamış, kuyu başındaki bostan gölgeğinde beklemişti. Yakaladığı-nın, gelmeyen müşteri olduğunu görünce öfkesinden deli olacaktı.

"İp getirin" diye haykırdı.

Çoluk, çocuk, damat, gelin, bütün ev halkı uyanmıştı. Kalın iplerle Mıstık'ı sımsıkı bağladılar. Canını çıkarıncaya kadar dövdüler.

Sabahleyin yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Hacı Hüseyin, damatlarıyla, kalın incir ağacından gece yakaladığı hırsız çözdü. Ayaklarının bağlarını gevşetti, arkasına kattı. Beyaz eşekle beraber hükümet konağına doğru yürüdü. Ahırdan bembeyaz çıkan eşiğin rengi atıyor, boynunda, sırtında, sağrısında, yol yol siyah çizgiler peyda oluyordu. Eşiğin rengi şakır şakır yağın yağmurla böyle harelendikçe, Hacı Hüseyin

daha beter hiddetleniyor, dönüp Mıstık'ın ensesine tokatları indiriyor,

"Sizi gidi dolandırıcılar! İlk önce sen gelirsin, sonra arkadaşın o yalancı Arap!... Çıkanın altınlarımı!..." diye küfürleri basıyordu. Gören alaya katıldı. Vaka hemen duyuldu. Bütün kasaba hükümetin avlusuna toplandı. Bir eşeğe bakıyorlar, bir Mıstık'a... Gülmekten katılıyorlardı. Dün boya aradığı dükkâncılar, kına aldığı aktar, hancılar onu tanıdılar. Daha jandarma zabiti gelmemişti. Uzun boylu çavuş, yanındaki neferlerine gülererek emrini verdi:

"Tıkın şu uğursuzu bodruma! Yağmur altında eşek gibi onun da rengi değişmesin!"

Neferler, Mıstık'ı tuttular. Ahalinin arasından çektiler, kollarının bağlarını çözmeden dar bir kapıdan kapkaranlık bir yere fırlatular. Mıstık bu karanlıkta yapayalnız kalınca, Mollanın kendine ettiği oyunu sezer gibi oldu. Gözünün önünde, siyaha boyanmış, çember sakallı bir çehre kırmızı dilini çıkararak sırttı. Bu hayalin tıraşlı başında, giyiremediği külah yerinde yeşil bir hacı sarığı vardı. Şimdi ne yapacaktı. Ne cevap verecekti. Düşüğü bu tuzaktan nasıl kurtulacaktı? Öyle bir tuzak ki... Düşünüyor, düşünüyor, aşık kemiklerine kadar kafasına geçirilmiş üç katlı kurşun bir külahın altında ezilmiş gibi kıvranıyor, karanlıkta ayaklarını yere vurarak, "Tuh bre anasını! Tuh bre anasını!" diye suratını bir sağa, bir sola çeviriyordu.

("Vakit" gazetesi, 25-27.2.1334/1918)

ÇAKMAK

"Ulan İboş, sen be?!..."

"Vay Mıstık sen ha?..."

"Ben ya..."

İki hemşeri hemen kucaklaştılar. Makedonya'dan çıktıkları günden beri görüşmemişlerdi. Şimdi bu ücra Anadolu kasabacığının dışarısında, bu inleye inleye akan çakıllı dereciğin başında, böyle karşı karşıya gelmek.... Onlar için umulmadık bir saadet oldu! Hayretle karışan sevinçleri pek samimiydi. Terkettikleri eski vatanlarında ikisi de sürücülük yaparlardı. Yılın her mevsimine göre ayrı bir ticaretleri vardı. Sonbaharda Sırbistan'a geçerler, at, katır, eşek alırlar... Kış gelince cambazlığı bırakarak Bulgaristan'dan zahire taşırlardı. Vakıa hiç ortaklık etmemişlerdi. Ama gayet iyi tanışırlardı. Birbirlerinin hakkında nihayetsiz bir itimat beslerlerdi. Mıstık, kirli sarı yüzünde gayet temiz birer canlı mücevher gibi mavi mavi parlayan küçük gözlerini oynatarak sordu:

"Ne yapıyorsun bakalım?"

"Hiç..."

"Burada ne yapıyorsun?..."

"Hiç. Geçiyorum. Ey, sen,"

"Ben de."

"Nereye gidiyorsun?"

"Daha belli değil. Sen nereye?"

"Benim de belli değil."

"Ne vakitten beri buradasın?"

"Bir ay var..."

"Ben de aşağı yukarı bir aydır buralardayım."

İkisi de henüz gençtiler. Çolukları çocukları yoktu. Sermayeleri, sırtlarındaki iplerle bellerindeki kuşakları idi. Anadolu'da şehir, kasaba, köy beğenmiyorlardı. Çiftçi olmadıkları için çarşıya ehemmiyet vermiyorlardı. Aradıkları kalabalık bir ticaret yeriydi! Yüzde üç yüz kâr bırakacak bir ticaret yeri...

İboş,

"Gözünü sevdiğimin Rumelisi..." dedi, "nerede o günler?"

Mıstık başını salladı:

"Nerede!... Eski çamlar bardak oldu. İşin yoksa burda on kuruş gündelikle eşek gibi çalış."

...

Derenin kenarı düz bir çimenlikti. İhtiyar söğüt ağacı alaca gözlerini sudaki aksine karıştırıyor, etraftaki nihayetsiz tarlalar, tenhalıklarıyla zümrüt, kumlu bir çölü andırıyordu.

"Çökelim şuraya, be can!..."

"Çökelim be!..."

Çimenlerin üstüne bağdaş kurdular. Mıstık hazin hazin akan dereye bakarak,

"Ah, nerede bizim Mestan?..." dedi.

Sonra, Anadolu sularının midesine dokunduğunu, sıtma yaptığını anlatmaya başladı. Kara kaşlı kara gözlü, tıknaz insan esvabı giymiş bir öküz kadar kuvvetli İboş, hep sıksa arkadaşını tasdik ediyor, yanaklarından kan damlarken, Anadolu'ya geldi geleli hastalıktan baş kaldıramadığını söylüyordu. Sulardan sonra sırasıyla, havadan, yollardan, şimendiferlerden, dağlardan, hanlardan, jandarmalardan bahsettiler. İboş, büyük kırmızı kuşağından meşin bir kese çekti. Dar poturunun yamanmış bir yırtığa benzeyen cebinden nikel bir çakmak çıkardı. Kirden rengi belli olmayan bu keseyi Mıstık'a uzattı:

"Yap bakalım bir cıgara..."

Mıstık keseyi daha açmadan; zayıf, tıraşı uzamış pis suratını fena halde ekşiterek,

"Tütün değil, mübarek, tezek!" dedi.

"Ah bizim tütünler!"

"Dilber saçı sanırdın..."

"Tutam tutam sırmaydı..."

...

Cıgaralarını sardılar. Anadolu tütünlerinin, Rejinin, kaçakçılarının aleyhinde küfürler savurarak içmeye başladılar. Her şeyden ziyade Anadolu'nun ahlakından, hilekârlığından, geçimsizliğinden şikâyet ediyorlardı. Mıstık,

"Tövbe, tövbe!" dedi. "Hele yalan yere yemin etmeleri..."

"Evet, bu en fena tabiatları..."

"Bir gün yer yarılacak, vallahi hepsi batacak."

"Batacak!..."

Tutulacak işleri, hükümetin himayesini, muhacirlik imtiyazlarını konuştular.... Belki bir saatten ziyade... Beğenmedikleri tütünden, birbiri arkasına onar cıgara içmişlerdi. Kalkarlarken tütün kesesini kuşağına sokan İboş arandı, tarandı. Eğildi, üstünde oturdukları çimenleri elleriyle yokladı. Doğruldu. Kaşlarını çattı. Yumruklarını böğrüne dayadı. Çok kirpikli gözlerini süzdü. Mıstık'a baktı:

...

"Ne var?"

"Ver, diyorum."

"Ne istiyorsun?"

"Bilmiyor musun?"

"Yoook!..."

"Çakmağı ver diyorum."

"Hangi çakmağı?"

"Ulan, inkâr mı ediyorsun?"

"Neyi be?"

...

İboş dişlerini sıktı. Açılan yumrukları titremeye başladı. Bu, âdeta insanı eşek yerine koymaktı! Sakin bir tatlılıkla sordu:

"Biz burada otururken yanımıza kimse geldi mi?"

"Hayır."

"Ben tütün kesesiyle beraber bir çakmak çıkardım mı?"

"Çıkardın."

"Cıgaralarımızı o. çakmakla yakmadık mı?"

"Yaktık."

"Buradan kalkıp bir yere gittik mi?"

"Hayır."

"Öyleyse çakmak nerede?"

"Ben ne bileyim?"

"Sen aldın..."

"Haşa!..."

İboş üstünü, başını, yerleri, çimenlerin arasını dikkatle, tekrar tekrar aradı. Çakmağı Mıstık'ın çaldığından artık hiç şüphesi kalmadı. Bunun hemşeriliğe yakışmayacağını söyledi. Yalvardı yakardı. Mıstık, "Haşa!... Kabul etmem vallahi!.." diye birbiri arkasına yeminleri basıyor, arkadaşının bu ithamını ağır bir hakaret sayarak kabarıyor, kavga çıkarmaya kalkıyordu. İboş'un eski memleketinde tuhaf bir şöhreti vardı. Ona, "Bir pire için yorgan yakan" derlerdi. En ufak hakkını bile kimsede bırakmazdı. Hatta bir defa eşyasını taşıdığı bir müddeiumumi bozukluğu olmadığı için sürücü ücretinden iki kuruşcuğunu eksik vermişti. Bu iki kuruşu bırakmamak inadıyla İboş, o vaktin müfettiş-i umumiliğine, dahiliye nezaretine, vilayete tam beş yüz kuruşluk şikâyet telgrafı çekmişti.

Bu vaka bütün Rumelince meşhurdu.

"Sen beni bilirsin Mıstık" dedi. "ben kimsede bir şeyimi bırakmam. Ver şu çakmağı..."

"Almadım vallahi!"

"Ey, sen almadın, ben de almadım; ecin-niler mi gelip aldı?"

"Bilmem."

"Ben senden bu çakmağı çıkarırım."

"Almadım ki, ne çıkaracaksın..."

İboş, mahkemeye müracaatla dava edeceğini söyledi. Hiddetle, kasabaya doğru giden yola atıldı. Halbuki Mıstık çakmağı çalmıştı.

İçinden, "Görmeden aldım. Şahit yok, sepet yok. Bir yemin değil mi? Ederim" dedi. Dışından -bir dakika evvel o kadar tatlı tatlı muhabbet ettiği arkadaşına- acı acı haykırdı:

"Haydi beraber gidelim, ben de senden namus davası edeceğim!"

"Haydi gel!..."

Etrafı derin hendeklerle çevrilmiş tozlu yoldan yan yana yürümeye başladılar, ama iki şaşı göz gibi biri sağa, biri sola bakıyordu.

Yarım saat sonra...

Hükümet konağındaki küçük mahkeme salonunda idiler. Alt kattan azgın zaptiye beygirlerinin kişnediği, tepindiği işitiliyor, açık pencerelerden birbirlerini öldürmek için kovalıyorlar sanılan kırlangıçlar giriyorlar, siyah tahtalı eski tavanın çatlaklarında çamurdan delikleri andıran yuvalarına konuyorlardı.

Ak sakallı hâkim, enfiyesini çekerek, bu iki yabancının davasını dikkatle dinledi.

İboş'a sordu:

"Bu adamın çakmağını aldığına şahidin var mı?"

"Yok."

"Sen de. çalmadım, diyorsun..."

"Evet. Hem de namus davası ediyorum. Bana hırsız demek istiyor. Ben bunu kabul etmem."

"O başka mesele... Şimdi sen çalmadığına yemin edeceksin. Eder misin?"

"Ederim."

"Öyleyse, evvela senin istediğin dava görülmüş olur. Yani hırsız olmadığın meydana çıkar. Namusun temizlenir."

"Pekâlâ!"

Gayet soluk, lekeli bir yeşil çuha örtülmüş kürsüye yaklaşan Mıstık yine yeşil bir bohçaya sarılı kitaba elini bütün kuvvetiyle bastı, çakmağı almadığına yeminler savurdu. O anda onun kazandığı davayı İboş kaybetti.

Tam dışarı çıkarken sevinen Mıstık'a, hâkim,

"Oğlum, sen on kuruş vereceksin!" dedi.

Mıstık ağzıyla gözlerini açtı:

"Niçin! Ben davayı kazanmadım mı?"

"Kazandın."

"Çakmağı benim almadığım meydana çıkmadı mı?"

"Çıktı."

"Öyleyse ne parası istiyorsun?"

"Evvela senin davan görüldü. Mahkeme parası..."

!...

Mıstık vurulmuş gibi durdu. Önüne baktı. Ağzını yüzünü buruşturarak düşündü. Sonra İboş'a döndü. Yavaş yavaş elini koununa soktu.

!

?

"Altmış paralık şey için on kuruş veremem! Al malını, uğursuz..." diye biraz evvel katiyen çalmadığı tahakkuk eden çakmağı arkadaşının suratına fırlattı!

("Vakit" gazetesi, 15.11.1333/1917)

DEVE

Mestan Ağa, doğduğu büyüdüğü Edirne'de "Çingene" olarak yaşamaya tahammül edemedi. Gurbet diyarında "Arap" gibi dolaşmaya karar verdi. Yüzü, yağlı karadan daha koyu bir renkteydi. Beyazı sapsarı olan gözleri pek büyük, pek parlaktı. Çember bir sakal bıraktı. Başına bir abani sarık sardı. İstanbul'a geldi. Adını "Abdülmennan" koymuştu. Atpazarında eşek alışverişinde herkes onu hacı zannediyordu. Çingeneliğini belli etmemek için daima taassup taslar, beş vakit namazlarını kalabalık camilerde kılar, ayakta besmelesiz su içmez, ezanı işitince, "Aziz Allah, şefaât ya Resullallah!" diye hemen sözünü keserdi. Bütün hülyası biraz para yapıp uzak bir Anadolu kasabasında garip bir Mekkeli gibi yerleşmek, beyaz bir Türk kıızıyla evlenerek şu kötü Çingenelikten yakayı adamakıllı sıyırmaktı. İstanbul bu niyeti için tehlikeliydi. Edirne'den sık sık gelip giden oluyordu. Bursa'ya düştü. Orasını da emin bulmadı. Nihayet Çanakkale'ye indi. Sanatı cambazlıktı. Epeyce kâr etti. Kısa cüppesinin altında milliyetinin yegâne yadigârı gibi sakladığı uzun kırmızı bir kuşağı vardı. Bu kuşağın içindeki meşin kemer su-

cuklaştı. Kasaba halkıyla çabucak ahbap oldu. Beş vakit namazlarını yine camide kılıyordu. Her fırsatta etrafındakilere sofuluğunu gösteriyor, en inanmadığı şeylere inanmış gibi görünüyordu. Hiç Rumeli'ye benzemeyen Anadolü'nün tuhafına giden bir şeysi de, "develeri"ydi. Kırk yaşına kadar Edirne'den dışarı çıkmamış, ömründe deve görmemişti. İçinden, "Şurada yerleşir, ev bark edinirsem, üzerine binip gezmek için bir deve alayım!" derdi. Dar sokaklardan, önlerinde bir eşek, iki tarafa adım adım baygın baygın bakarak geçen bu mübarek hayvanlar çok hoşuna gidiyordu. Bir gün camide, vaazı dinler gibi yapıp kendi işlerine dair derin bir dalga geçerken birdenbire "deve!" ismini işitti. Kulak kabarttı. Yüksek kürsünün üstünde, göze görünmez bir adamla kavga ediyormuş gibi çırpanan, ağzı köpürerek önündeki kara kaplı kitaba yumruk indiren hoca, bu hayvanın mübarekliğinden, tekinsizliğinden bahsediyordu. Diyordu ki:

"Ağalar! O cennet mahlukudur. Az yer, çok taşır. Hazreti Ali efendimizin tabutunu alıp götürdü. Nereye? Allah bilir... Ne kadar yük vurulsa zarar yoktur. Ama, sakın ola üstüne binmemeli. Ha melakeye binmişsin, ha deveye! Deveye yalnız Kâbe'ye giderken binmek caizdir. Kâbe yolunun gayrisinde deveye binen, maazallah hemen çarpılır. Eti kemdiği birbirine karışır?"

Cemaat, evvela kumanda verilmiş gibi, hep birden ağızlarını açmış dinliyor; hoca, devenin yağını, yününü, gübresini uzun uza-dıya methediyordu. Kurnaz Mestan içinden,

"Ben dolma yutmam. Kâbe'ye giderken binilsin de başka yere giderken neden binilmesin? Hoca atıyor!" dedi. Cemaat vaazdan dağılınca, o da yattığı hana doğru yürüdü. Hava çok sıcak değildi. Hana girmedi. Kasabanın dışına çıktı. Ekinleri yetişmiş tarlaların arasında yürümeye başladı. Bir gün çerge-den, yersizlikten, yurtsuzluktan kurtulacaktı. İlerde, itibarlı bir adam gibi, bu kasabada geçireceği rahat, şerefli hayatı düşüne düşünene giderken birdenbire bir tarlanın kenarında minimini sarı bir dağ gördü. Durdu, baktı. Gülümsedi. Bu genç bir deve idi. Semeri yoktu. Çok tüylü kamburu meydandaydı. Sürmeli gözleriyle şaşkın şaşkın bakınıyordu. Mestan, deveyi bu kadar yakından görmemişti. Yürüdü. Daha ziyade yaklaştı. Eliyle kamburunu okşamaya başladı. Pamuk gibi yumuşaktı. Hiç ürkmüyordu. Öyle hareketsiz duruyordu. Mestan parmaklarını tarak gibi, bu güzel kamburun sık tüylerine daldırdı. Sıcaktı. Birdenbire içinde garip bir arzu doğdu: Buraya çıkıp oturmak! Aklına yarım saat evvel vaazcı hocanın söyledikleri geldi. Yüzünü buruşturdu. Düşündü. İçinden kendİ kendine sordu:

"Şuracığa binsem ne olur sanki?"

"Bineyim be!"

"Ya hocanın dediği?"

"Haydi budala! O Türkleri kandırıyor. hep yayan yürüsünler diye..."

?...

!...

Yağlı kara ensesini kaşdı. Dünyada hiç-

bir Şeye inanmaz, inanır gibi göründüğü Şeylere hep için için gülerdi. Attan eŐekten farkı olmayan bir hayvana binince insan nasıl çarpılabilirdi. Çarpılmak neydi? Hem Şimdiye kadar kim çarpılmıştı. Ömründe hiçbir çarpık adam gördüğünü hatırlayamıyordu. Alay ederek, "Ya destur!" diye, "euzü" ile karışık bir besmele çekti. Yatmış devenin sırtına sıçradı. Yumuşak kamburun üstüne yerleşirken bu sakin yığın canlanıverdi. Ayağa kalktı. Mestan düşmemek için sık tüylere bütün kuvvetiyle sarıldı. Aşağısını, yüksek bir minarenin tepesindeymiş gibi pek derin gördü. Deve ayaklarını açtı, bir silkindi. Bir daha silkindi. Üstündeki ağırlığı düşüremeyince koşmaya başladı. Mestan'ın korkudan ödü kopmuştu. Avazı çıktığı kadar bağıyordu. Onun bağırmasından bütün bütün huylanan deve, demin kenarında yattığı buğday tarlasını dört dönüyor, başakları dümdüz ediyordu. Yarım saat uzakta bir top ağacın altında uyuyan çiftçiler, Mestan'ın acı feryatlarıyla uyandılar Ellerinde birer orak sapı, kudurmuş gibi sıçramaya başlayan deveye koŐtular. Önlediler. Güç bela durdurdular.

Mestan,

"Allah sizden razı olsun! Düşseydim parça parça olacaktım. Beni indiriverin..." dedi.

"İn, hıncır fellah!"

Bu üç çiftçi, bozulan tarlanın sahipleriydi. Hepsinin gözleri dönmüştü. Mestan'ı ayağından çektiler. "Né hakla devene bizim tarlamızı çiğnetiyorsun uğursuz Araboğlu!" diye gebertinceye kadar dövdüler.

Tekmelerin, tokatların, orak saplarının

altında Mestan bir kelime bile söyleyemedi. O dayak yerken deve yola çıkmış, aynı hızla uzaklaşmıştı. Çiftçiler, ölmüş sandıkları Mestan'ın cesedini götürüp uzak bir hendeğe attılar.

Ertesi akşam kendine gelen Mestan yerinden kımıldayamadı. Hakikaten kemikleri etlerine karışmıştı. Ağzından, burnundan gelen kanlarla, yüzü kıpkırmızıydı. Ufukta güneşin battığı yere, Rumeli'ye doğru zorla gözlerini çevirdi. Hazin hazin baktı. Yürüyecek hali olsa, kasabaya bile uğramadan İstanbul'un yolunu tutacak, hemen Edirne'ye kapığı atacaktı. "Ah Çingenelik!" diye mırıldandı. Evet, bu bir saadetti. Ne gidilecek Kâbesi, ne de üstüne binilince çarpılacak tekinsiz, mübarek bir hayvanı vardı!

("Diken" dergisi, 1919, sayı: 8)

RÜŞVET

Çarşı meydanının büyük çınar ağaçları, yere düşen gölgelerini alacalandırarak, fısıldıyorlardı. Kuvvetli bir rüzgâr esiyordu. Avukat Hacı Namık Efendi, kâğıtlarım uçmasın diye, zümrüt bir kameriyeye benzeyen küçük dükkânının camlarını indirdi. Sonra gitti, açık kapıyı iterken heybesi omzunda, semerli atının yuları elinde sarıklı, kısa boylu yuvarlak bir köylünün yaklaştığını gördü:

"Merhaba Ali Hoca" dedi, "böyle vakitsiz ne arıyorsun burada? Daha pazara iki gün var..."

Köylü, siyah sivri iki noktaya benzeyen minimini gözlerini daha ziyade küçülterek:

"Aleykümselam, efendi! Belaya düştüm. Bir dava için geliyorum..." diye başını salladı.

"Ey, gel, biraz konuşalım bakalım."

"Konuşalım."

"Derdini anlat bana bakayım."

"Senden başka zaten kime anlatacağım?"

Atının yularını peykenin destek direğine bağladı. Küçük dükkâna girdi. Ceviz yazıhanenin sağındaki hasırlı alçak sedire oturdu. Heybesini yanına koydu. Namık Efendinin uzattığı tabakadan cıgara sararken davasını

anlattı. Haşmı, köyün muhtarı Huysuzoğlu'ydu. Ona ait bir arsanın üzerine Ali Hoca vaktiyle bir bina yaptırmıştı. Şimdi o, neden sonra bu binayı kabullenmeye kalkıyordu. Halbuki bina kimin ise, yer de onun demekti...

Namık Efendi kır sakalını kaşıdı. Gözlüğünün üstünden bakarak,

"Sen haksızsın, Ali Hoca!" dedi.

"Haksız mıyım?"

"Evet."

"Hayır, ben haklıyım. Niye binayı yaparken sesini çıkarmamış?"

"Çıkarmasın."

"Ben haklı olduğumu biliyorum, Namık Efendi. Davadan vazgeçmem."

"Kaybedeceksin!..."

"Edeyim, zararı yok. Ama davadan vazgeçmem."

Namık Efendi haksız davaları almazdı. Ali Hocanın vekâlet teklifini reddetmek istiyordu. Fakat "Bozöyük" köyünün halkı otuz senelik müşterileriydi. Eşek ahırını beller gibi onun dükkânını bellemişler, hükümetteki her işleri için ona müracaatı âdet edinmişlerdi. Kışlık zahiresi de hemen hemen tamamıyla oradan gelirdi. Nihayet.

"Pekâlâ senin bu işine bakayım. Kaybedince bana darılmayacaksın!" dedi.

"Darılmam, ama niye kaybedeceksin?"

"Çünkü haksızsın."

"Hâkime güzel bir koç göndersem?..."

"Ne...."

"O vakit davayı kazanamaz mıyım?"

"O vakit hiç şüphesiz kaybedersin işte!..."

"Niçin?"

"Yeni hâkim senin bildiğin adamlardan değil..."

...

Ali Hoca avukatının heyecanını anlayamıyordu. Ondan yeni hâkimin methini uzun uzadıya dinledi. Bu zat rüşvetin, hediyenin korkunç bir düşmanıymış! En haklı bir davacı kendisine rüşvet vermeye teşebbüs etse o saatte onu haksız çıkarırmış!

Ali Hoca,

"Allah böyle doğruları dünya yüzünden eksik etmesin!" diye dua etti.

Namık Efendi,

"Amin amin!" dedi.

Davaya, doğruluğa dair bir saat kadar konuştular. Vekâlet için anlaştılar. Avukat ümitsizdi. Bu işi hatır için alıyordu. Haksızlık o kadar meydanda idi ki...

İki hafta sonra, aynı saatte Ali Hoca, yeşil boyalı dükkânının kapısında göründü. Namık Efendi bir arzuhal yazıyordu. Gözlüğünün üstünden müşterisini görünce güldü:

"Hoş geldin be! Ne dersin, davayı kazandık!" dedi.

Bu kadar haksız bir hükmü hâkimin nasıl verdiğine bir haftadır şaşıyordu.

Ali Hoca soğukkanlı,

"Benim gönderdiğim koç sayesinde kazandık!" cevabını verdi.

"Ne!... Sen hâkime bir koç mu gönderdin?"

"Evet."

"Buna cesaret ettin ha?..."

"Evet, ama sen bana, 'Rüşvet düşmanıdır, kim hediye verirse haksız çıkar' dememiş miydin?"

"Evet."

"Ben de koçu gönderirken kendi ismimi vermedim."

"Ya ne yaptın?"

"Hasmım, Muhtar Huysuzoğlu'nun ismini verdim."

!!!...

İhtiyar avukatın kalem elinden düştü. Arkasına dayandı. Karşısında parlayan mini-mini siyah gözlere bakakaldı. Meydandaki büyük çınar ağaçlarının derin fısıltıları, kapıda ayakta duran Ali Hocanın yanlarından, tepesinden, bacaklarının arasından giriyor, duvarlarına eski vilayet gazeteleri yapıştırmış dükkâncığın içine doluyordu.

("Zaman" gazetesi, 1.1.1335/1919)

BEYNAMAZ

Az tamah çok ziyan getirir!

Atasözü

Kırmızı yapraklı kuru meşe dallarından yapılmış kocaman çardağı ovadan kopan hırçın bir rüzgâr yıkacak gibi sarsıyordu. Penceresiz kahvenin loş karanlığından sıkılan köylüler, yine buraya toplanmışlar, Hacı İmamın tatlı tatlı söylediklerini dinliyorlardı. Yere yayılı yırtık, kaba hasırın kenarına hepsi boyunlarını büküp diz çökmüşlerdi. Sakin hallerinde ayinsiz, derin bir ibadet sükûnu vardı. Hacı İmam, namaz aralarındaki boş vakitlerini hep vaaz vermek, nasihat vermekle geçirirdi. Bu, biraz ihtiyarca, çok rahattan semirmiş, küçük, çakır gözlü mübarek bir adamdı. Camiin dışında oldu mu, yaz kış, daima kolları sıvalı, aptes almaya alesta bir vaziyette bulunurdu. Sarı abasının, şimdiye kadar kirli, temiz hiçbir tarafa dokunmamış eteklerini sımsıkı toplayıp belinin üstüne ağır bir kambur gibi yerleştirmek en birinci merakıydı. İşte on yedi senedir bu köyde yaşıyordu. Yedi yaşından yetmiş yaşına kadar herkesi cemaatle namaz kılmaya alıştırmıştı. Büyüklerin, küçüklerin, kadınların, kızların,

hatta çoluk çocuğun arasında bile artık aptes, namaz, oruç, zekât, farz, vacip münakaşalarından başka laf olmazdı. Ezan vakitleri yaklaşırken bütün köylü, kışsa evlerinde, yazsa çağlaya çağlaya gelen minimini derede apteslerini alırlar, itiş kakış aceleyle camiye dolarlardı.

İmam Efendi, aynı zamanda hafızdı da. Beş vakti gayet ağır kıldırır, dört rekâttan ibaret olan sabah namazcığını bile yarım saatten ziyade sürdürürdü. Onun tatlı, tesirli nasihatlarıyla, ruhani vaatleriyle köyün halkı, hayatı, manzarası, hâsılı her şeyi, hatta ismi bile değişmişti. Günün en aşağı yedi saatini aptes almakla, namaz kılmakla, camide aşır, kahvede hususi vaaz dinlemekle geçiren köylüler, "ekim biçim" işlerini tamamen kadınlara bırakmışlardı. Bağlarda, bahçelerde, incirliklerde, zeytinliklerde hiçbir erkek görülmezdi. Ova komşuları artık buraya "Doğanlı" namını vermiyorlar, "Sofular Köyü" diyorlardı. Fakat işte içinde uyanıkken hiç aptessiz insan bulunmayan bu sofu köyün tek bir beynamazı vardı: Gâvur Ali... Hacı İmam galeyana gelerek "yarın ahrette" köyce cennete nasıl gideceklerini, hurilerle gılmanları aralarında nasıl pay edeceklerini ballandıra ballandıra anlatırken Gâvur Ali'yi hatırlayınca birdenbire susar, somurturdu. Bu kıpkızıl bir zındıktı. Daha ömründe bir defacık olsun aptes aldığını, camiye girdiğini, sadaka, zekât verdiğini gören yoktu. Bekârdı. Anası, babası çoktan ölmüşlerdi. Hısım akrabasıyla da dargındı. Köyün poyraz tarafında, tepedeki küçük ağlında yalnız başına

oturur, yanına çoban, uşak filan almazdı. Gayet hasisti. Vakıf, mera borçlarını batırır, pazar günleri çarşıdan öteberi alırken iki para için kavga çıkarır, değirmende ununu "az bir şey..." diye bedava öğüttürmek isterdi. Askerlikte gittiği Arnavutluk'tan beş sene evvel tezkere alıp dönünce ilk işi evini, tarlalarını, bağlarını satmak oldu. Eline geçen para ile ağılını yapmıştı. Ucuz ucuz topladığı, yetiştirdiği koyunların sayısı beş yüzü bulunca, sürüyle beraber İzmir'in yolunu tutuyor, tam altı ay görünmüyordu. Onun köyde bin türlü hasislik ettiği halde, İzmir'de bol bol harcettiğini duymuşlardı. Köyün dışında yedi kat bir elmiş gibi yaşıyor, herkese hakaretle bakıyor, pazara indiği zaman kendine verilen selamı bile almıyordu. Rastgeldiğine dişlerini sıkar, Arnavutluk'ta öğrendiği kabadayı şivesiyle:

"Ah bire, keratalar bire! Karılarınız olmasa açlıktan gebereceksiniz bire!.." diye küfrü basardı. Kimseden korkusu yoktu. Askerden getirdiği ağır Rumeli kebesini çıkardığı zaman, belindeki kocaman Karadağ tabancası göze çarpardı. Kulübesine uğrayan ahbap jandarmalara "kurt için" diye gösterdiği mükemmel bir de martini vardı. Kuraklık, çekirge, salgın filan gibi felaketler başgösterdi mi, köylü hemen Gâvur Ali'yi düşünür, "Kurunun yanında yaş da yanıyor!" derdi. Evet, Allah bazen onun dinsizliğine, küfürbazlığına kızıyor, sırf onu cezalandırmak için -sanki hainin bağı, bahçesi, çifti çubuğu olmadığını biliyormuş gibi- tarlalara yağmur vermiyor, bağlara filoksera gönderiyordu. İşte bu yıl da

havalar kurak gidiyordu. Çakır İmamın etrafındaki halkadan bir ihtiyar:

"Hacı efendi, halimiz ne olacak? Bizi bir gün yağmur duasına çıkarırsen..." dedi.

İki saattir anlattığı "kesikbaş" hikâyesini yeni bitiren imam, böyle ehemmiyetli bir teklifi işitince, üç aydır gökten bir damla rahmet düşmediğini hatırladı. Ağır kebesiyle, siyah kalın kaşlarıyla, beyaz keçe külahıyla Gâvur Ali gözünün önüne geldi.

Sık ağaçların üstünden yalnız beyaz, ince minaresi gözüken camiye doğru baktı. Büyük çınarlar rüzgârla dalgalanarak fasılasız zikreder gibi fısıldıyorlar, ağustosböcekleri cır cır ötüyorlardı. Cami ile kahvenin arasında iri çakılları aşan dere çağlayarak köpürüyor, dar tahta köprüünün başında yatan bir sürü kaz, boyunlarını eğerek tek gözleriyle havaya bakıyorlar, sanki biraz rahmet bekliyorlardı.

"Köyümüzde bir zındık varken Hakteala bakalım duamızı kabul eder mi ki..." diye başını salladı. Sonra Gâvur Ali'yi hatırlayınca -yaralarına dokunulmuş gibi- kaşları çatılan, suratları buruşan köylülere: "Ben onu imana getireceğim" dedi.

Mintanının cebinden temiz bir kaplumbağa yavrusuna benzeyen Piryol saatini çıkardı. Yavaşça açtı, baktı:

"Ne duruyorsunuz!" diye yerinden fırladı. "ikindiye üç çeyrek kalmış. Haydin apteslerimizi tazeleyelim ağalar!"

Köpüklü dereciğin kenarına koşanlardan ürken kazlar, tıslayarak, sallana sallana köprüünün başından uzaklaştılar.

Bir sabah Gâvur Ali ağılının dış kapısına serdiği kara kebeye yan gelmiş, kavalıyla askerde öğrendiği:

Drama köprüsünden

Gece mi geçlin,

Debreli Hasan...

türküsünü çalıyordu. Dik, yeşil tepeden akıp köye doğru sapan keçi yolundan bir adamın geldiğini gördü. "Acaba kim?" diye dikkatle baktı. Bu, Hacı İmamdı. Sarı aba çakşırı, sarı aba cübbesinin eteklerinden yapılmış kocaman kamburuyla tıpkı canlı canlı şişirilerek tulum yapılmış yuvarlak bir deve yavrusuna benziyordu. Ağla çıkacağı belliydi; çünkü bu yol başka yere gitmezdi. Burada ne işi vardı? Acaba zekât filan istemeye mi geliyordu? Ali kavalını yere koydu. Doğrudur. "Zok, Zok, Zok" diye seslendi. Hışım gibi kapıdan fırlayan iri sarı köpeğe uzaktan geleni gösterdi.

"Haydi, tut bire!" dedi.

Köpek havlayarak Hacı İmama doğru koştu. Gâvur Ali gülümseyerek Zok'un gidişine baktı. Yeri yalayarak seken ağır bir ok gibi uçuyordu. Elindeki sopayla kendini korumaya çalışan İmama bir anda yetiştii, saldırmaya, etrafında dönmeye başladı. İmam bir sağa bir sola dönüyor, kalın sopasını Zok'un dizlerine savuruyordu. Can havliyle:

"Ali Ağa, hey Ali Ağa..." diye haykırdı.

Gâvur Ali cevap vermedi. İmam yine seslendi. Arada iki yüz arşın kadar bir yer vardı. Nihayet ayağa kalktı, bağırarak sordu:

"Ne var bire?"

"Şu köpeği çağır, oğul! Parçalayacak beni!"

"Geri git, tepeyi dön; korkma, arkandan gelmez."

İki adam uzaktan birbirleriyle bağırışırken, Zok, daha ziyade azıyor, yüzüne savrulan sopaya kudurmuş gibi atılıyor, avazı çıktığı kadar havlıyor, gazabından taşları, top rakları ısıırıyordu.

Hacı İmam, "Oraya geleceğim," deyince, Gâvur Ali içinden sebepsiz bir sıkıntı duydu, kızdı.

"Burada ne yapacaksın ki?.."

"Seni göreceğim."

"Beni ne göreceksin?"

"Bir sözüm var."

"Söyle oradan."

"Uzaktan denmez oğul. Şu köpeği bir çağır sen hele!"

. . . .

Gâvur Ali tekrar düşündü. Köpeği çağırmadı. Kendi yavaş yavaş yoldan aşağı inmeye başladı. Zok, efendisinin geldiğini görünce, yabancının işini daha çabuk bitirmek için gayrete geliyor, deliriyordu. Gâvur Ali, kan ter içindeki İmama yaklaşıncı Zok'a,

"Haydi defol, yukarı bre!" diye bağırıldı.

Birden susan köpek kuyruğunu bacaklarının arasına kıstı. Hakikaten insani bir nazarla dargın dargın Gâvura baktı. Fakat hiç karşı gelmezdi. Son derece muti idi. Acı acı ulumalarla inleyerek, dönüp dönüp yabancıyla konuşan efendisine bakarak ağıla çıktı. Kara kebenin yanına arka ayaklarının

üstüne oturup düşmanına hiçbir vakit inanmayan âkil bir muhafız dikkatiyle gözlerini aşağıdaki efendisiyle yabancıya dikti. Muhakkak bir felaketi sezmiş gibi, ince, keskin, uzun sesler çıkarıyor, iri pençeleriyle toprağı eşıyor, sabırsızlanıyordu.

Gâvur Ali, İmamın karşısında durdu.

"Ne söyleyeceksin?" dedi.

"Şey..."

"Ne?"

"Senin kaç koyunun var?"

"Kaç koyunum varsa var, senin nene gerek be herif..."

Çakır İmam, aşağı perdeden davrandı. gülümsedi:

"Ne kıızıyorsun be Ali ağa" dedi, "kaç koyunun olursa olsun, bana ne? Benim meramım sana yalnız bir şey sormak."

"Sor bakalım."

"Ne kadar koyunun varsa az zamanda iki misli daha artmasını ister misin, istemez misin?"

"İsterim."

"Öyleyse gel namaza başla. Koyunların iki misli daha artmazsa namazdan vazgeç, ama bir kere dene. Din kardeşiyiz, sen de bizim köyün evladısın. Senin zarar görmene razı değiliz."

Gâvur Ali, bir eliyle ensesini kaşıyor, öbür eliyle kırmızı kuşağını sıvazlıyor, başını sallayarak gülüyordu. İmamın çakır gözlerine dik dik baktı.

"Benim kârımdan sana ne?" diye sordu.

"Hiç!"

"Öyleyse bana ne karşıyorsun?"

Çakır İmam, Gâvur Ali'nin omzundan tuttu,

"Çök şuraya!" dedi.

Çimlerin üstüne oturdular.

"Sen namaza başlarsan benim bir faydam olur mu?"

"Bilmem."

"Ne bilmeyeceksin? Sevabı da, kârı da, faydası da sana."

Çakır İmam, keskin bir köylü mantığıyla namazın kârlarını anlatmaya başladı. Gâvur Ali'nin ne zındık olduğunu bildiği için hiç "yarın ahiret"ten bahsetmiyordu. Bir dula kocasından miras kalan bir altının nasıl bin olduğunu, bereketin sırlarını, bolluğun sebeplerini uzun uzadıya saydı, döktü. İsimsiz, zamansız, mekânsız olan hikâyelerinde öyle bir hakikat çeşnisi vardı ki, Gâvur Ali, yarım saat geçmeden yumuşadı, içinden, "Bir de nerim, eğer dediği gibi koyunlar artarsa namazı bırakmam" dedi. Çakır İmam, ibadet mükâfatı olarak yalnız maddi şeyleri gösteriyordu. Eğer Ali inat etmeyip namaza başlarsa sürüsü binleri bulacak, ağılı büyüyecek, hatta bir gün bütün civar meraların sahibi bile olacaktı. Dünyayı bir yaratan vardı. Veren de oydu, alan da... Onu memnun etmek en büyük akıllılıktı. Gâvur Ali'nin de buna aklı yattı. Ama ne aptes almasını, ne namaz kılmasını biliyordu. Küçükten öğrendiği sureleri Arnavutluk'ta bütün bütün unutmuştu. Çakır İmam:

"Zarar yok, zarar yok!" diyordu. "Yat

kalk! Cemaate uy. Çoban ibadeti bu! Allah yine kabul eder."

-

Gâvur Ali'nin, ne kadar maddileşse yine *mafevk-at-tabiaya* son derece müsait olan köylü muhayyilesi, ucu ufukta kaybolan sürülerle doluyor, karşısında altın dolu heybeler görüyor gibi oluyordu. Ayağa kalkacakları zaman, İmamın, ağzına uzattığı eli gayri ihtiyari öptü:

"Yarın inşallah!" dedi.

"Ne yarını?"

"Yarın camiye gelirim."

"Niçin yarın gelesin be oğul! Bugün cuma! Gel, cuma namazından başla, haydi."

"Ağılı kapasam..."

"Vazgeç. Kim girecek? Allaha tevekkül ol."

Gâvur Ali, manyatızma edilmiş gibi hiç mukavemet göstermiyordu. İmamın arkasından yürüdü.

Yukarıdan efendisinin yabancıyla beraber gittiğini gören Zok acı acı havlamaya başladı.

Gâvur Ali'nin ilk namazı köy için büyük bir hadise oldu. Çakır İmamın en dinsizleri imana getirmekte mahareti zaten malumdu. Fakat Gâvur Ali gibi yıllanmış bir zındığın doğru yola geleceğini kimse ümit etmiyordu. Köy halkı bu harikadan âdeta şaşırды. Şaşkınlıkları sevinçle karışık. O gece onu ağıla bırakmadılar. Şerefine bir ziyafet tertip ettiler. Camide ilahiler okundu. Ertesi sabah, Gâvur Ali misafir kaldığı ayan Esen'in evin-

deki temiz odada uyanınca, kendini bütün bütün değişmiş buldu. Evet, kahvede toplanan halkın arasında lezzeti tarif olunmaz bir neşe vardı. Aptesini alan geliyor, hem kurulanıyor, hem kahvesini içiyordu. Ali de dere-den aptesini aldı. Camiye girdi. Namazdan sonra cemaat dağılmıyor, doğru kahveye göç ediyordu. Ali de aralarından ayrılmadı. İçinden,

– Öğleyi de kılar, sonra ağıla çıkarım!" diyordu. Fakat öğle namazından sonra köylü yine onu bırakmadı. "Mevlit" okunacaktı. Daha mevlit bitmeden dört aydır yağmayan yağmur dışarısını sel içinde bıraktı.

Gâvur Ali kahveden ağıla gitmeye kımıldadıkça:

"Dur, rahmet dinsin de öyle gidersin..." diye tutuyorlardı. İkindiye, akşamı cemaatle kıldı. Gök delinmiş gibi yağmur durmuyor, ha bire yağıyordu. Bu bereket müjdesinden sevinen minnettâr köylüler, o gece de Ali'yi ağıla bırakmadılar. Ertesi sabah namazdan sonra kahvede Çakır İmam, sanki Gâvur Ali ile evvelden anlaşmış gibi:

"Hey ağalar! Bizim Ali Ağaya küçük bir çoban lazım ağılı beklemek için... Kendisi her vakit çıkıp inemeyecek. Eğer ona doğru bir çoban bulamazsak, beş vakitte cemaate gelemiz. Buna razı mısınız?" dedi.

Köylülerin hepsi bir ağızdan cevap verdi:

"Razı değiliz, razı değiliz!"

"Öyleyse, ufak bir oğlan bulun bakalım."

Gâvur Ali şimdiye kadar yanına kimseyi almamıştı. "Elden vefa, zehirden şifa" derdi.

Başkasına teslim olunan mal kaybolmuş sayılırdı. Fakat kahvede cemaatin karşısında sesini çıkaramadı. Evet, hakikaten bir adam tutmazsa, beş vakitte cemaate nasıl yetişecekti? Ağlla caminin arasında en aşağı iki kurşun atımı yer vardı. Hem iki günlük sofuluk onun ruhunu epeyce değiştirmişti. Kahve çok rahattı. İyi yârenlik oluyordu. O gün köylünün bulduğu çocuğu ağlla götürdü. Zok azıcık daha ikisini de parçalayacaktı. Evvela bu terbiyesiz köpeği tuttu, bağladı. güzel bir dövdü. Sonra çocuğa işlerini öğretti. Her sabah koyunları nasıl, nereye çıkaracağını, köpeğin ekmeğini ne vakit vereceğini, akşam ne vakit döneceğini iyice anlattı. Kendisi namaza daradar yetişti. Günler geçtikçe birçok meselelere merak sarıyor, farz, vacip münakaşalarına o da karışıyordu. İmamdan namaz surelerinden başka, iki de aşır öğrendi. Yatsı namazlarından sonra kahvede pek güzel vakit geçiyordu. Kahveciyle anlaştı, artık geceleri de ağlla çıkmaz oldu. Orada peykenin üstünde yatıyordu. Fakat o ilk namaz kıldığı gün başlayan yağmur bir türlü dinmiyordu. Köyün her tarafı göl oldu. Hatta köylüler Çakır İmama:

"Kuraklık duası da olur mu?" diye sormaya başladılar. Bir ay geçti, iki ay geçti. Bu esnada yağmur ancak bir, yahut iki gün fasılla vermişti. Durur durmaz yine aynı dehşetle başlıyordu. Ali bir gün kahvede vaaz dinlerken, çobanın geldiğini gördü:

"Ne var ülen?" diye üzerine gitti. Çocuk bir şeyden korkmuş gibiydi.

"Koyunların burnundan sarı sarı bir şeyler akıyor, ölüyorlar," dedi.

"Ölüyorlar mı?"

"Ölüyorlar. Altı günden beri 50 taneden ziyade öldü."

"Ne?"

"Gel de bak."

Gâvur Ali, kahvedeki cemaate hiçbir şey söylemeden küçük çobanla uzaklaştı, bir nefeste ağıla yetişti. Koyunlar hepsi afsuna tutulmuş gibi yerde yatıyorlardı. Hemen ölüleri ayırdı, akşama kadar bunları yüzdü. Zok, bu derileri kokluyor, başını havaya kaldırarak acı acı uluyordu. Gâvur Ali çocuğa:

"Sen bunları bataklığa sürmüşsün! Hepsi zehirli ot yemişler!" diye çıkışmak istedi. Halbuki çoban, sürüyü kendi gösterdiği yerden başka yere götürmediğine yemin etti. Gâvur Ali yağmurun altında çobanıyla beraber meraya çıktı, birdenbire şaşırdı. En tepelik yerlerde sarı bataklık çiçekleri bitmişti. Yağmur her tarafı bataklık içinde bırakmıştı. Rutubetten her taraf küf kokuyor, insan basarken ayakları baldırlarına kadar çimenlere batıyordu. Gâvur Ali, o gece köye dönmedi. Fakat ağılda fena halde canı sıkıldı. Hele yakın bir felaketin hayalini görür gibi durmadan uluyan Zok'a bütün bütün kızdı. Kalktı, iki defa daha dövdü. Daha güneş doğmadan, yağmur altında, sabah namazına yetişti, camiden çıkarken Çakır İmamı tuttu:

"Hani bizim koyunlar çoğalacaktı? Elli tanesi öldü," dedi.

Çakır İmam, gayet ehemmiyetsiz bir şeyden bahsolunuyormuş gibi,

"Adam sen de, Ali Ağâ!" diye başını salladı. "sen kalbini sağlam tut, Allah ellinin yerine yüz verir. Sonunda göreceksin."

.....

Gâvur Ali, iki aylık sofuluğun tesiriyle sağlam bir iman sahibi olmuştu. Çakır İmamın teminatını büyük bir hakikat gibi kabul etti. Yine namaza, niyaza, ibadete daldı. Haftada bir gün ağıla uğruyor, yeni yeni ölen koyunların derilerini yüzüyordu. Bu derileri, köyden geçen bir bezirgâna beşer kuruşa sattı. Parasıyla bir mevlit okuttu, beş hatim indirtti. Fakat koyunlar habire ölüyorlardı.

Ne zaman iyice bunalıp yanına varsa bu meseleyi açar açmaz, Çakır İmam onun ağzını,

"Sabret! Kalbini sağlam tut! Allah seni imtihan ediyor! O birin yerine bin verir!" diye hemen kapatıyor, malını, mülkünü son puluna varıncaya kadar kaybettikten sonra ibadet kuvvetiyle padişah olan Hasan Efendi masalını anlatmaya başlıyordu. İki ay içinde ağılda kala kala yirmi beş koyun kaldı; fakat bir kere ok yayından çıkmıştı. Gâvur Ali namazı bırakmıyor, hiddetten, gazaptan, pişmanlıktan çatık kaşlı esmer yüzü morarıp kızardıkça, köylü onunla alay eder gibi,

"Suratına nur geldi, ülen, namaza başla-yalı..." diyorlardı.

Koyunlar on tane kalınca, Ali, çobanı güzel bir dövdü. Tekmeleye tekmeleye kovdu. Kendi meraya gitmeye başladı. On koyunla bir kösemen, bir sürü sayılmazdı. Bunları köyün etrafında otlatıyor, yine namazını cemaatle kılabilirdi. Fakat bir gece dalgın-

lıkla ağılın kapısını açık bırakmıştı. Sabah uyanınca içeride kösemenden başka canlı bir hayvan bulamadı. Zok, dış avlunun kapısında şeytan çarpmış gibi kıvranıyordu. Bütün vücudunu sarsan korkunç teşennüçlerle hıçkırıyordu. Ağzı köpük içindeydi. Gâvur Ali, o günü boşu boşuna bütün meraları dolaştı, koyunlarını aradı. Acaba kurt mu kapmıştı. Akşam ağıla geldiği zaman hâlâ Zok hıçkırıyordu. Durmadı, köye indi. Artık bir kösemenle ağıl bekçiliği yapacak değildi ya. Çakır İmamı aradı. "Kasabaya gitti" dediler. O gece yatsı namazını kılmadı. Sabahleyin de kendini aptes almaya davet eden hemşerilerine:

"Hastayım, namaz kılamayacağım," dedi.

Bunun üzerine kahvede bir münakaşadır çıktı. Köylü, namaz için mazeret tanımiyordu. Kesikbaşın dipsiz kuyuya düştüğü zaman nasıl ibadet ettiğini anlatıyorlar. Mevrit ahengiyle,

"Göz ucuyla namazını kılar idi"

mısrarını hep bir ağızdan tekrarlıyorlardı. Gâvur Ali birdenbire kızdı. Yine eski zındıklığına döndü:

"Ülen keratalar! Kılmayacağım işte, siz ne karışıyorsunuz bire?" diye haykırdı.

Kime olduğu belli olmıyan pis küfürleri basarak dışarı çıktı. Köylüler zavallının felaketiyle hiç meşgul değildiler. Yalnız onun birdenbire yine döndüğüne şaşıyorlardı. Gâvur Ali bütün gün köyün etrafında dolaşarak, derenin kenarında tütününü içerken derin derin düşünüyordu. Niçin Çakır haininin sözüne uymuştu. İşte onun sebebine koyunlar

bakımsız kalmışlar, altı ay içinde beş yüz-den, hiçe inmişlerdi. Bir plan kurdu. Şimdi martinini, heybelerini omuzlayıp İzmir'in yolunu tutmalı, orada birkaç para kazanmalıydı. Başka yapacak bir şey yoktu. Köye girdi, ertesi gün için kendisine ekmek, azık filan tedarik etti. Rasgeldiği köylü, hastalığının geçip geçmediğini soruyor, insanın hasta iken yattığı yerde nasıl namaz kılabileceğini tarife girişiyorlardı.

Gâvur Ali cevap vermiyor, içinden, "Allah hepinizin belasını versin!" diye homurdanıyordu. Güneş batmadan ağıla döndü. Zok ölmüştü. Kösemen kendini bekliyordu. Kulübesine girdi, ekmepleri, peynirleri, tıkabasa heybelere yerleştirdi; köşeye koydu. Ocağı tutuşturdu. Martinini sildi. Çanklarını yağladı; fakat gece yarısı oldu, yine uyuyamadı. Ocağın alevleri karşısında tekrar cahillikle uğradığı ziyanları düşünmeye başladı. Birbiri arkasına kalın kalın sigaralar yapıyor, birini söndürmeden ikincisini yakıyordu. Gözünün önüne İmamın iki cam zıpzip gibi parlayan çakır gözleri geliyor,

"Nasıl şeytana uydum..." diye başını sallıyor, çubuğu ağzına bıraktıkça boş kalan elini dizine vuruyordu. Ansızın arkasında bir tıkırtı duydu. Döndü. Aralık kapıdan kösemen girmiş, azık heybesini devirmişti. Ekmeği çıkarıp yemeye çalışıyordu. Gâvur Ali acı acı gülümsedi. Ocağın kırmızı alevleri yüzünü sanki akmayan soluk kanlara buluyordu.

"Ülen kösemen!" diye dişlerini sıktı. Bu hitabı duyan ihtiyar keçi içerisine birdenbire

alevlerin dolduğu zeki bir nazarla efendisine baktı:

"Defol oradan... Kalkıp şimdi iki rekât namaza durursam, sen de olduğu yerde geberirsin!" dedi.

Keçi bu korkunç tehdidin dehşetini hakikaten anlamış gibi alabildiğine şahlanarak dışarı kaçtı.

Ertesi sabah heybelerini, martinini, kebesini omzuna vurduktan sonra, Gâvur Ali, ağılnın her köşesini dikkatle aradı. İki ay evvelki şen sürüsünden yâdigar olarak gurbete götürmek istediğı emektar kösemenini bir türlü bulamadı. Sonra durdu. Zok'un nâşına uzun uzun baktı. Dış avluda ölüleri çalınmış, servileri kesilmiş bir mezarlık durgunluğu vardı. Fecir her tarafı pembe bir aydınlık içinde bırakmıştı. Kapıyı hiddetli bir beceriksizlikle kilitledi. "Ah bire boş kafa, ah bire boş kafa!" diye anahtarı başına vurdu. Batı tarafına yükselen yamacı tırmanmaya başladı. Arkasında kalan görünmez köyden tatlı, uzun, ulvi, berrak bir ezan sesi aksediyor, sanki onu son bir veda namazına çağırıyordu!

("Büyük Mecmua", 1919, sayı: 4)

NASIL KURTARMİŞ?

Kasaba içinde Kadı İbrahim Efendiden hazzeden kimse yoktu.

Dört parmak siyah çatık kaşlarıyla, küçük parlak gözleriyle sık siyah sakallarının, ürpermiş canlı bıyıklarının arasından görünen iri beyaz dişleriyle insana hemen saldıracak, ısıracaktı gibi gelirdi. Yüzü daima buruştu. Buz tutmuş sirke kadar ekşiydi. hiç gülmezdi; pek sertti. En sakın lafı bile havlar gibi hamle hamle söyler, sonra birdenbire susuverirdi. Fakat, şöyle bakarken insana yüzüyle, hareketleriyle, sözleriyle pek fena tesir bırakan bu doğru kadı, kendi kalbinin çok iyi olduğuna kaniydi. Herkesin iyiliğini isterim sanırdı. Herkesi acı sözleriyle haşlar, ama, elinden gelecek muaveneti de saklamamaya çalışırdı.

Sertliğine, birdenbire alevlenmesine, bazen ağzından çıkan sözü kulağı işitmemesine itiraz edenlere:

"Siz ne anlarsınız, halk beni gözü gibi sever!" derdi.

Bir cuma günü sabahleyin, Şadırvan Meydanında Avukat Hüsameddin Efendinin

dükkânında oturuyordu. Hemen kasabanın bütün eşrafı oradaydı. Namaz vaktini beklemeye gelmişlerdi. "Tatlı dil, güler yüz"den bahsolunuyordu. Ömründe hiç gülmeyen Kadı İbrahim Efendi, işittiklerini hep kendine, kendi üzerine alındı. Müdafaa için ağzını açacak oldu. Düşündü, sustu. Fakat eşraf efendiler, münakaşalarında epey ileri gittiler.

Biri dedi ki:

"Yüzü gülmeyen insan cehennemliktir!"

Bir diğeri daha beter saçmaladı:

"Abus çehreli bir adamın ne namazı, ne niyazı, ne zekâtı, ne orucu makbuldür. Kalpte iman nuru sönünce yüz kararır mı!"

... Hâsılı hepsi ayrı ayrı birer pot kırdı. O kadar ki Kadı İbrahim Efendi dayanamadı. Tatlı dil, güler yüzün münafıklara mahsus, doğru sözün acı, haklı adamın da sert olduğunu söyledi. Dükkân sahibi Avukat Hüsameddin Efendi aynı zamanda kasabanın şairiydi de:

Âyinesi laftır kişinin işe bakılmaz...

diye kadıya itiraz etti. İnsanın fikrindeki neyse zikrinde de o olduğunu tekrar ederek iddiasını ispata girişti. Hazır bulunanların hepsi "tatlı dil, güler yüz" taraftarlığında ittifak etmiş gibiydiler. Kalbe, fiile kimsenin ehemmiyet verdiği yoktu. Bu esnada dükkânın kapısında genç bir Yörük peyda oldu. Elinde kocaman bir lenger tutuyordu:

"Ne var?" diyerek önünde giden Hüsameddin Efendiye sordu:

"Kadı Efendi burada mı?"

"Burada."

Kadı İbrahim Efendi, oturduğu minderin köşesinde doğruldu. Acaba bir dava, bir şikâyet miydi?

"Ne var, söyle bakayım!" diye çağırdı.

Sarışın Yörük,

"Efendim, babam size şu yoğurdu gönderdi," dedi.

"Niçin?"

"Şey..."

"Ben yoğurt filan ısmarlamadım."

.....

Dedikoducu eşraf birbirlerine bakiştı. Bu bir rüşvet miydi? Kadı İbrahim Efendi de sıklı, bozuldu. Koca bir lenger yoğurt.. Ne münasebet! Kan başına sıçradı. Kaşlarını çattı. Gözlerini zavallı şaşkın Yörük delikanlısının üstüne dikti:

"Baban kim be?"

"Hatiloğlu Ehmet Ağa..."

"Tanımıyorum ben."

"O sizi tanıyor efendim. Bu yoğurdu hediye gönderdi. Ona büyük bir iyilik etmişsiniz."

Kadının dünyada kimseye iyilik edebileceğine ihtimal vermeyen eşraf, baştan aşağı kulak kesildiler.

Kadı İbrahim Efendi de tanımadığı bir adama nasıl iyilik ettiğini merak etti.

"Ne iyilik etmişim?"

"Koyunlarını kurtarmışsınız efendim."

"Ne vakit?"

"Dün gece."

Kadı, Yörüğe "deli olmasın?" diye dikkat-

li dikkatli baktı. Dün gece evinden dışarı  ık-
mamıştı. Yalanını tutmak için sordu:

"Nerede?.."

"Rüyasında efendim..."

.....

Eşraf, gülmekten katılıyordu. Kadı, hay-
siyetinin incindiğini duydu. Suratını daha
beter astı. Fakat "iyilik etmek", reddolunacak
bir şey değildi. Velew rüyada olsun!.. Açtı ağ-
zını, " lem-i mana"nın hakikat olduğunu,
"z hir"ın hayalden ibaret bulunduğunu, acı
bir felsefe çeşnisiyle anlattı. Hakikat ancak
rüyada tecelli edebilirdi. Kendi iyi idi. İyiliği
işte rüyalara giriyordu. Sonra döndü, Y r -
đe:

"Babana selam söyle, oğlum," dedi; "bı-
rak oraya lengeri. Ben namazdan sonra aldı-
rırım."

Delikanlı, yoğurt kabını kapının yanına
bıraktı. Gidecekti. Fakat " lem-i mana"nın
ehemmiyetini ilim diliyle iyice anlattım sa-
nan Kadı Efendi, rüyada yaptığı iyiliğe dair
daha ziyade tafsilat almak istedi.

"Babanın koyunlarını nasıl kurtarmışım,
biliyor musun?"

Genç Yörük, basacak bir yer arıyormuş
gibi etrafına bakındı. Sonra arkasına baktı.
ellerini önüne kavuşturdu. Mavi donunun
 st ndeki kocaman kuşağını kollarıyla sıktı.
Yutkundu. Gözlerini tavana dikti. Anlatmaya
başladı:

"Babam dün gece rüyasında koyunları
Alabayır'ın üstüne yaymış."

"Ey..."

"Sonra kocaman bir kurt peyda olmuş. Koyunları parçalayacakmış, o vakit siz gelmişsiniz işte... Kocaman, azgın, dehşetli bir yaban domuzu olmuşsunuz. Bu kurda saldırmışsınız. Kurt kaçmış... Siz kovalamışsınız. Sonra... tutunca kurdun karnını azı dişlerinizle yarmışsınız. Koyunlar da... Şey..."

.....

Yörük, rasgele tavandan çektiği sakın gözleriyle Kadı Efendinin kararmış suratını görünce, birdenbire hikâyesini kesti. Yüreği hop etti. Hakikaten bir yaban domuzunun azı dişleri altında kalmış gibi korktu. Oradan kaçtı. Halbuki hikâyesini dinleyen eşraf efendiler, birbirlerine bakarak kahkahalarını elleriyle ağızlarında söndürmeye çalışıyorlardı.

Kadı Efendi ise...

.....

("Zaman" gazetesi, 14.5.1335 / 1919)

BİR HAYIR

Yatağında kımıldamayan Durmuş Ağa, gözlerini basık tavana dikmişti. Sanki iki saatir eski, sararmış hatılları sayıyordu. Yüzü toprak rengindeydi. Kırmızı kaplı yorganın üstüne serili elleri artık bir insan azasına benzemiyordu. O kadar kuru, o kadar zayıf, o kadar cansızdı ki... Ancak duyulan boğuk bir sesle,

"Yahu, ben ölüyon!" dedi.

Ocağın başında yusyumru oturan bir ihtiyar kadın doğruldu. Hastaya baktı:

"Hedi sus, hedi sus! Deli gibi söylenme..."

"Ben ölüyon diyom, gadın!"

"Hedi sus, hedi sus!..."

.....

Durmuş Ağa, mor dokuma örtülü yastısından başını kaldıramıyor, sağına, soluna döndüremiyordu. Gözlerini karısına çevirdi. Ocağın önünü görebilmek için gözbebekleri çukurlarının kenarına batıyor, beyazları alabildiğine büyüyordu. Zavallı işte bir aydır böyleydi. Her gün eriyip gittikçe, karısı onun "hiçbir şeyciği olmadığını" tekrarlıyor, ölümünü hatırına getirmiyordu. Fakat o, işi anlamıştı. Artık gözlerinden başka bir yerini oy-

natamıyordu. Vücudu tamamıyla ölmüştü. Bir şey yemek şöyle dursun, hatta bir damlacık su bile içemiyordu. İçinden diyordu ki: "Yalnız canım kaldı. O da çıkacak!" Göğsünde, boğazının biraz aşağısında, sıcak bir ürperme vardı. Galiba işte bu candı. Nefes alırken, ya ağzından, ya burnundan uçuverecekti.

"Ah nittim de, böyle bekledim!" diye inledi.

Müseyyibin, biriydi. Her işi ihmal ederdi. Hac parasını fazlasıyla hazırladığı halde, "Ha bu yıl, ha gelecek yıl..." bahanesiyle bir türlü davranıp gidememişti. İki oğlu vardı ki, birbirinden berbattı. En canlı zamanında bile, "Ne vakit ölecek?" gibi ta gözünün içine bakarlardı. Daha hastalığının başında mallarını taksim etmesi, hayır ve hasenat için bir şey ayırıp emniyetli bir adama vermesi lazımdı. Şimdi, evet, artık bu mümkün değildi. Acaba akşama kadar yaşayabilecek miydi?

"Yahu, Hacı Ağayı çağırt!" dedi.

"Nideceksin ki?..."

"Çağırt, vasiyetimi diyeceğim."

"Hedi sus, hedi sus! Deli gibi söylenme..."

.....

Hastanın gözleri kaynayan bir cıva gibi alev saçarak harladı. Beyaz dudakları titredi. Dişleri kısıldı. Bu Hacı Ağ, ona her vakit, hayır, hasenat için bir şey ayırmasını tavsiye eden komşuydu. Derdi ki: "Ecelin gelişi duyulmaz! Birdenbire bizi bastırır. Adam sağken vasiyetini filan etmeli, namının hayırlı anılması için bir şeyceğiz ayırmalı. Sonra ar-

kasından lokma filan dökmek değil ya, bir Yasin, bir Fatihacık bile okuyan bulunmaz. Mezarı taşsız kalır..." Halbuki Durmuş Ağa, çekmecesinde, bir çeşme parası bile ayırmıştı. Komşusunu çağırıp bunu vermek, Hac parasıyla mescidin tamir olunmasını vasiyet etmek istiyordu. Fakat işte kârsı inat ediyor, yaklaşan ölümün lafını ağzına aldırmiyordu. Sesi bitmişti, "Hacı Ağa, Hacı Ağa!" diye bağırsa kimseye işittiremeyecekti.

Karısının, ocağın önünde vişneçürüğü yemenisini çözüp, kınalı saçlarını taradığını görüyordu. Bu son derece inatçı bir kadındı. Bir şeyi zihnine koydu mu, aksini dinlemez, "Nuh" der, "peygamber" demezdi. Durmuş Ağa, gençliğinde bu inadı için çok dövmüştü. O kadar uğraştığı halde karısının geçiremediği bu huyu çocuklarına aynıyla geçmişti. İkisi de inatçıydı. İnatlarıyla bütün köyü patlatırlardı. Hem babalarına, hem birbirlerine dargındılar. Kendisi ölür ölmez, miras kavgasına düşecekler, mezarına taş diktirmek, arkasından bir mevlit, bir Yasin okutmak değil, hatta nereye gömüldüğünü bile sorup araştırmayacaklardı. Göğsünün içindeki sıcak ürperme yanmaya başlıyor, bir ateş, bir zehir oluyordu. Şimdi ihmalciliğinden pişmandı. Karısına son kuvvetiyle seslendi:

"Yahu, ölüyon, şu Hacı Ağayı çağırıvı..."

"Hedi sus, hedi sus! O gevezeyi ne yapacaksın ki?"

"Bir diyeceğim var."

"Bana di..."

"Gayrı ölüyon. Şu Hacı'yı çağır ki, son lafımı ideyün."

"Hedi sus, hedi sus! Ağzını hayra aç..."

.....

Pencereden akseden aydınlık, kadının kınalı saçlarını parlatıyordu. Taranması bittikten sonra tekrar yemenisini bağladı. Küçük, buruşuk, çirkin yüzüne, mavi büyük gözleri yabancı gibiydi. İri burnunun altında kısık, sanki daima bir şey ısınyormuş gibi duran kısa bir çehresi vardı. Ocağı karıştırdı. Bacadan düşen bir rüzgâr külleri uçurmuştu. Sıska elleriyle yerleri süpürüyor, savrulan külleri topluyordu. Hasta aksırır gibi bir ses çıkardı. Döndü baktı.

"Ne istiyon?..." dedi.

Ağa cevap vermedi. Çenesi atıyordu. Kadın kalktı. Yatağın yanına gitti. Eğildi. Kocasının yüzüne baktı. Gözleri kapanmıştı: "Uyuyo mı ki?" diye şüphelendi. Eliyle omzuna dokundu. Ölûme inanamıyordu:

"Uyumuş!" dedi.

Bekledi, bekledi. Fakat Durmuş Ağa bu uykudan bir daha uyanamadı.

Oğulları, mirasın üzerine aç kurt gibi atılmışlar, daha babalarının toprağı kurumadan gürültülü bir kavga çıkarmışlardı. Çift şeylerin birini biri, birini biri alıyor, lakin tek şeyleri bir türlü pay edemiyorlardı. Mesela babalarının kürkünü, ipek halıdan seccadesini ortasından kesip ikiye böldüler. Ev de tekti. Onu da yıktılar. Kapıları, pencereleri, enkazı müsavat üzere aralarında taksim ettiler.

Bu kavgalı taksim bir ay kadar sürdü. Durmuş Ağanın yurdu artık bir harabeydi.

Güzel evinin yerinde yeller esiyor, bahçesinde baykuşlar ötüyordu. Hacı Ağa, bir gün bu viranenin önünden geçerken komşusunun iki oğlunu gördü. Sıska köpeği tutmuşlar:

"Sen alacaksın!"

"Ben alacağım!" diye çekişip duruyorlardı. Yaklaştı, sordu:

"Ülen, ne çekişip duruyorsunuz?"

"Sen garışma..." diye başlarından savmak istediler. Hacı Ağa ısrar etti. Gürültülerinin sebebini anladı. Ellerindeki köpek babalarından kalma idi. İkisi de haklarından vazgeçmiyorlardı. Nihayet bu hayvancığı iki parçaya ayırıp paylaşmaya karar vermişlerdi. Hacı Ağa,

"Vazgeçin" dedi. "Bu itin ne eti yenir, ne kemiği para eder, ne derisi işe yarar!"

Büyük sordu:

"Öyle emme nidelüm?"

"Bir 'hayır' işleyin, ülen..."

.....

Bu sefer küçük sordu:

"Nasıl hayır?"

"Bu köpeği kesmekten vazgeçin, bırakın, babanızın canına ulusun dursun!..."

.....

İki kardeş birbirlerine baktılar. Bu, oldukça makul bir nasihattti. Karşılıklı haklarından vazgeçtiler.

...Sahipsiz kalan köpek açlıktan, susuzluktan, soğuktan bütün kış, yıkılmış evin yerinde uludu inledi.

Onun ulumasından gece gündüz taciz olan köy halkı, bu dinmez acı feryadı, zavallı

hayvanın ölen efendisi hakkındaki muhabbetine yoruyorlar:

"Rahmetli Durmuş Ağa, hasislik etmeyip bu köpek kadar oğullarına da kendini sevdireydi. ne mezarı taşsız kalır, ne de böyle mevlitsiz, hayırsız, hasenatsız toprak altında yatardı bugün..." diyorlardı.

Kalamış, 28 Eylül 1919

("İfham" gazetesi, haftalık edebi ek, 29.9.1919)

,

YÜZAKI

Mehmet Efendi, on senedir kasabada oturuyordu. Köydeki tarlaları, bağları, bahçeleri ortak elinde kalmıştı. Aziz ahababı Müftü Hacı Ali Efendi ile dertleşirken,

"Hepsini yanmış, kül olmuş farz ediyorum. Artık dünyada bir tane olsun doğru adam yok," dedi.

Faziletin varlığına dini gibi iman eden müftü,

"Var ama, sen bulamıyorsun," diye başını salladı.

Mehmet Efendi taşıtı:

"Yok, yok, yok! Vallahi, billahi yok! Herkes yalancı, herkes dolandırıcı. Denemediğim ne hısıms kaldı, ne akrabam. Kardeşim bile beni aldattı."

"Öyleyse git, malının başında otur."

"Doğru söylüyorsun. 'Gemin oldu, kıçında... Çiftin oldu, içinde...' Ne yapayım ki, burada işlerimi bırakamıyorum."

"Köydekilerini sat."

"İttifak etmişler. Kimse almıyor."

.....

Müftü Efendi, dünyada doğruluğun, faziletin hâlâ var olduğunu biliyordu. Fakat nasıl ispat etmeliydi? Mehmet Efendi gibi, kö-

tülerin hilesine tutulanlar, imanlarını da bozuyorlardı. Gel zaman, git zaman, bir gün gelecekti ki, artık kimse kimseye inanmaz olacaktı.

"Benim tanıdığım bir çoban var. Çok doğrudur!" dedi.

"Çoban mı?"

"Evet..."

Mehmet Efendi, yarasının üzerine yeni bir yara açılmış gibi, suratını acı acı ekşitti:

"Hele o çobanlar?" diye derin derin bir ah çekti, "bin beş yüz koyunumdan nihayet elli tane bıraktılar."

"Pekâlâ, bu elli koyunu benim söylediğim doğru adama ver! Yüz yapsın!"

Mehmet Efendi güldü:

"Şaka etme."

"Sahi söylüyorum."

Müftü, tanıdığı çobanı anlatmaya başladı. Bu, dünyada yalan nedir bilmez bir adamdı. Gayet saftı, dervişti. Ömrünü dağlarda, meralarda geçirirdi. Beş vaktine beş daha katardı. Müftü methettikçe Mehmet Efendi yumuşadı:

"Bari şu benim koyunları ona versek" dedi.

Ertesi gün yaylaya haber gönderdiler. Çobanı kasabaya çağırttılar. Mehmet Efendi, müftünün karşısında onunla anlaştı. Elli koyunu bu çoban gezdirecek, elli koyunun verdiği kârdan beşte biri kendine ait olacaktı. Koyunlar köyden getirildi. Bu küçük sürü ile çoban çıktı, gitti. Günler, haftalar, aylar geçiyordu. Mehmet Efendi müftüye rasgeldikçe,

"Bu çoban doğru çıkarsa, köydeki bütün işlerimi de ona bırakacağım" diyordu.

"Göreceksin, göreceksin!"

"İnşallah..."

Bir sene sonra, bir cuma sabahı Mehmet Efendi evinin alt katındaki odada otururken "Doğru Çobanı" karşısında gördü. Elinde büyük bir toprak kapla ıslak bir post vardı. Bunları selam vermeden sedirin yanındaki pencerenin içine bıraktı.

"Hoş geldin!"

"Hoş bulduk!"

"Otur bakalım..."

"Eyvallah!"

"Koyunlardan ne haber? Doğurmadılar mı?"

Çoban,

"Hepsi kısırmış!" dedi.

"Hiçbiri doğurmadı mı?"

"Hayır."

"Yünlerini ne yaptın?"

"Daha kırpmamıştım."

Mehmet Efendi anlamadı:

"Ne demek?"

"On iki tanesini çaldılar."

"Ey?"

"Geriye ne kaldı?"

"Otuz sekiz."

"Otuz ikisi geçen sonbahar kelebek oldu öldüler."

"Ey?"

"Geriye ne kaldı?"

"Altı."

"Beşini kurt yedi..."

.....

"Geriye ne kaldı?"

"Bir!..."

"İşte bu bir koyuna da gözüm gibi bakıyordum. Evvelki akşam sağdım. Sütüyle şu yoğurdu yaptım. Dün sabah yayladan inerken zavallı uçuruma yuvarlandı. İndim, başına gittim, bir de gördüm ki, ölmüş. Daha soğumadan yüzdüm. İşte postu."

Çoban eliyle pencerenin yanındaki ıslak deriyi gösteriyordu. Mehmet Efendi, kır sakalını sol eliyle tuttu. Önce kızardı, sonra sarardı. Çoban şusmuyordu.

"Yoğurt iki buçuk okka... Yarım okkası benim, postekideki hakkımı size bağışlıyorum!"

Mehmet Efendi hiç sesini çıkarmadı. Ayağa kalktı. Yoğurt kabını eline aldı, yavaş yavaş "Doğru Çoban"ın önüne geldi. Dolu kabı bütün kuvvetiyle kafasına geçirdi.

"Al hakkını kerata!" diye yumruklamaya başladı. Tekmeleye tekmeleye kapıdan dışarı attı!

Bu esnada Müftü Efendi, dostunun ziyaretine gelmişti. Kapıda çobanı, suratı yoğurt içinde görünce şaşırdı, sordu:

"Ulan, bu ne hal?"

Saf çoban, uğradığı haksızlıktan şaşırmış gibiydi. Fakat yine mantığını kaybetmemişti. Acı bir serzeniş tavrıyla,

"Ne olacak eferdim" dedi, "Hesabını doğru veren işte böyle yüzünün akıyla dışarı çıkar."

?

("Diken" dergisi, 1919, sayı: 13)

NAMUS

Daha geceydi, çobanyıldızı derinlerden dünya üzerindeki uyumuş sürülere bakan tek bir göz gibi parlıyor, koyu karanlıklara mavi bir ışık akıtıyordu. Hapishanenin ağır, demir kapısı acı bir küfür gürültüsü ile açıldı. Jandarmalar, elleri arkasına bağlanmış zayıf, cılız, ürkek bir adamı dışarı çıkardılar. Siyah arabanın dar kapısından sokmak için kollarından yukarı kaldırıyorlardı. Elleri bağlı adam sağındaki sakallı jandarmaya döndü.

"Nereye gidiyoruz, be ağam?" diye sordu.

"Bilmiyor musun?"

"Bilmiyorum be..."

"Deminden imam efendi sana ne dedi?"

" 'Lala, ala...' diye bir şeyler söyledi. Ben, 'Ne diyorsun' dedim. 'Benim dediğimi söyle!' dedi. Ben de onun dediğini anlamadan söyledim."

"Öyleyse çok iyi ettin!" cevabını veren jandarma, mahkûmu arabanın içine tıktı. Kendi de yanına girdi. Dışarıda kalan genç jandarma üstlerinden kapıyı kilitledi. Mavi alacakaranlığın içinde kamçı sesi, atların nal tıktırıları, demir tekerlek gürültüleri işitildi.

Penceresiz arabanın içi tıpkı bir kutu gi-

biydi. Köşesinde küçük bir fener, sarı ziyasıyla cidarlardaki gölgeleri titretiyordu. Mahkûm susmuyordu.

Tüfeğini yanına dayayan sakallı jandarma, tabakasından bir cıgara sarıyordu. Güldü,

"Yarım saat sonra ısınırsın!" diye başını salladı.

Konuşmaya başladılar. Bozuk kaldırımların sarsıntısı ha bire sözlerini kesiyor, ikiye bölüyordu:

"Hamama mı gidiyoruz?"

"Hamama ama, senin bildiğin hamam değil..."

"Nasıl?..."

"Sabunu var, suyu yok..."

"Benim aptesim var be ağam, niye beni hamama götürüyorsunuz?"

"Aptesini bozdurmak için!"

Mahkûm, jandarmanın alayından bir şey anlamıyordu. Sustu. O susunca, jandarma sormaya başladı:

"Ulan senin kabahatin neydi?"

Mahkûm, yarasına dokunulmuş bir adam gibi haykırdı:

"Namus, bire ağam, namus, namus, namus!"

Yerinden kalkıyor, çırpınıyordu, bu namus heyecanı jandarmanın canını sıktı:

"Ulan, Çingenede namus olur mu?" dedi.

"Niye olmasın ağam, Çingene insan değil mi?"

"Karını başkasıyla mı yakaladın?"

"Hayır."

"Kızını mı yakaladın?"

"Hayır."

"Öyleyse niçin, 'namus, namus' diye bağı-
rıp yatarsın. Ne oldu ki bakayım?..."

Mahkûm Çingene, felaketini hatırladı.
Sarardı. Dudakları titriyordu. Hikâyesini an-
lattı:

"Bir akşam dereye yıkanmaya gitmiştim.
Biraz geç kaldım. Çergeye döndüm. Ah na-
mus, birc namus!... Bir de ne göreyim?..."

"Ne gördün?"

"Ah namus bire! Namus ağam."

"Söyle canım, her vakit gördüğün bir şey
olacak!"

"Hayır."

"Ya ne gördün?"

"Karım, kız kardeşim, anam, halam, kü-
çük kızlarım, yengem toplanmışlar. Bir şeye
bakıyorlar, hem gülüyorlar."

Jandarına bunu pek merak etti. Cıgara-
sını ağzından çekti:

"Neye bakıyorlardı?"

Çingene tekrar "namus bire, namus" di-
ye kafasını arabanın cidarına çarptı:

"Bizim Çomar'a Hasan'ın sarı erkek kö-
peği yapışmış. İçeri almışlar, seyrediyorlar-
dı."

Jandarına gülmekten katılıyordu:

"Ey, sonra?..."

"Birdenbire hiddetlendim. 'Sizin hiç
utanmanız arlanmanız yok mu?' dedim. Eli-
me çotranın yanındaki bir balta geçti..."

"Ey?..."

"Hepsinin kafasına ayrı ayrı indirdim. Çomar'ı da ikiye böldüm. Hiçbiri kaçamadı. Hepsini geberttim."

Jandarmanın cıgarası parmaklarından düşmüştü. Çingene, "Namus bire, namus!" diye dövünüyor, araba daha ziyade sarsılıyor, daha ziyade takırdıyordu. Jandarma, karşısındaki sıska, kirli suratlı, pis herife bakarak yüreğinin çarptığını duyuyor, gayri ihtiyari memleketinde hıdrellez günleri yaptıkları eşek bayramını hatırlıyor, kendi namus-suzluğuna şükrediyordu. Evet, bu Çingene gibi içlerinde bir iki namuslu adam olsaydı, bütün kasaba halkını, hıdrellez günü yaylada kılıçtan geçirmek icap edecekti.

Araba, katilin dokuz insanı baltayla kestiği yerde durdu. Burası bir şose kenarıydı. Küçük kapının kilidini açtılar. Önden elleri bağlı Çingene, arkadan sakallı jandarma indi. Müddeiumumi, komiser, hâkim filan hepsi daha evvel gelmişlerdi. Arabalar bir katar gibi birbiri arkasına dizilmiş, yol boyunca duruyordu. Ortalık tamamıyla ağarmış, çobanyıldızı sönmüştü. Komiserle gelen jandarmalar, bir iskemleye binmişler, gülüşerek darağacının ipini sabunluyorlardı. Çingene, bu manzarayı görür görmez, gölgesinden ürkmüş bir Arap atı gibi şahlandı.

"Ay, beni asacak mısınız?" diye haykırdı.

Kimse cevap vermedi. Herkes önüne bakıyordu. Komiser, elindeki yaftayı katilin boynuna geçirmek için ilerledi. Namus uğrunda şehit olacak bu biçareye karşı herke-

sin kalbinde sanki gizli bir muhabbet. gizli bir hürmet vardı! Hele beyaz sakallı hâkimin gözlerinden şıpır şıpır yaşlar damlıyordu. O, kırk senelik memuriyeti esnasında bu verdiği hüküm kadar ağır hiçbir vicdan azabı duymamıştı. Evet, Çingene, mingene... Fakat ne büyük bir namus telakkisiydi! Evet, ne büyük bir namus taassubu!.. Ama kanun... İşte o affetmiyordu. Ah, yoksa bizde "jüri" usulü olsaydı, hemen bu dokuz canı birden alan, Azrailden müthiş katili beraat ettirecekti. Gayri ihtiyari komiserin önüne geçti. Acaba bu kadar yüksek bir namus niyetiyle yaşayan bir insanın ölmezden bir dakika evvelki son arzusu ne olabilirdi?...

"Biraz dur!" dedi.

Şaşırmış Çingeneye hıçkıra hıçkıra yaklaştı. Dizleri, elleri, dudakları titriyordu.

"Allah kusurunu affetsin!" diye söze başladı. "Ben senin haklı olduğunu biliyorum. Ama ne yapalım? Başımız şeriata, kanuna bağlı! Dünyada son arzun ne? Bana söyle. Ne olsa yapacağım oğlum!"

Çingene, hâlâ sabunlanan ipe baktı. Sonra gözü yaşlı ihtiyar hâkime döndü:

"Ne arzum olacak? Ne olsa sizin gibi namertler yapmazlar..." dedi.

Hâkim elini kaldırdı:

"Vallahi, billahi, ne istersen yapacağım! Canımı istersen vereceğim! Söyle oğlum."

"Söylemem, yapmazsın."

"Yaparım."

"Yapmazsın. Hepiniz yalancısınız. İnsanı, aldatırsınız!..."

"Aldatmam. Yaparım diyorum, evladım."

"Yapmazsın hâkim efendi. İşte bütün bu-
radakiler şahit olsun, yapmazsın!.."

Hâkim, kendine bakan memurlara, po-
lislere, jandarmalara bir göz gezdirdi. Vaadli-
ni katiyetle tekrarladı:

"Bunlar şahit olsun, Allah şahit olsun,
yapacağım!..."

Ağzında zaptettiği hıçkırıklardan boğula-
cakmış gibi başını göğe kaldırıyordu. Doğru
söylediği sesin azametinden, tavrının heybe-
tinden, heyecanının ulviyetinden belliydi.
Çingene biraz ferahlar gibi oldu. Gözleri par-
ladı. Yutkundü. Heyet baştan aşağı kulak
kesilmişti. Yaklaşan siyah ölümün soğuklu-
ğu hepsini sanki dondurmuş, taş kesmişti.
Çingene öksürdü:

"Pekâlâ, hâkim efendi" dedi, "senden is-
tediğim şu: Hüsmen'in sarı köpeğini buldur,
gözlerinin önünde iğdiş yaptır. Herkesin ırzı,
namusu kurtulsun."

Hâkim, şaşkın şaşkın yüzüne bakarken,
mahkûm susmuyor, "Namus bire, namus!...
Yaptırmazsan ahrette iki elim yakanda kal-
sın!" diye jandarmaların kolları arasında çır-
pınıyordu.

("Diken" dergisi, 1918, sayı: 3)

KORKUNÇ BİR CEZA

Hasan Ağa, başka hemşerileri gibi yapmamış, İstanbul'a karısıyla beraber gelmişti. Para kazanmak iyi şeydi ama, bekârlığa can dayanmıyordu. Senelerce bekâr odalarında sürünmek, sonra çürümüş bir vücut, kapanmış bir iştihâ ile memlekete dönmek doğrusu akıl işi değildi!... Adam, dünyaya bir defa geldiği gibi, gençlik de bir bahar gibiydi. Göz açıp kapamadan geçiyordu.

Fatih'te bir ev tuttu. Açığı helvacı dükkânı da o civarda idi. Ticareti yolunda gidiyordu. Her ay iki "beşibirarada" yaptırıyor, karısı Gülsüm'ün kalın boynuna takıyordu. Gülsüm'ün boynu o kadar kalındı ki... Daha böyle beş bin tane "beşibirarada" olsa taşıyabilecekti. Dükkânlarının önünden geçen İstanbul hanımlarına baktıkça Gülsüm'ün kıymeti nazarında büyüyordu. İnce belli, ince boyunlu, ince bacaklı, ince kollu olan bu kadınlar, dar siyah çarşaflarıyla, ayağa kalkmış kır sineklerine benziyorlardı. Gülsüm'ün bir baldırı üç İstanbul hanımına değerdı. Beli değirmen taşı gibi kalın, kolları asma kabağı gibi kaskatıydı. Hele kazan kulpu kaşları... Hasan Ağa, karısının daha başka yerlerini de aklından geçirince,

"Gozini seveyim..." diye coşar, uzun uzun gerinir, yatıp dinlenmek için hemen evine koşardı.

Bir gün hemşerileri Tavukpazarı'nda verecekleri bir ziyafete onu da davet ettiler.

"Olmaz, gelemem! Bizim arvat yalnızdur!" dedi.

Arkadaşları ısrar ettiler. "Bir geceden ne olur. Yanına bir kişicik korsun!" dediler. Zorladılar. Zorladılar. Nihayet dayanamadı. Razi oldu. Öğleyin eve geldi. Karısına,

"Ben bu gece hemşerilerin ahengine gidi vereceğim. Sen bir kişicik bul. Onunla yat, sakın korkma..." dedi.

Çıktı gitti.

Gülsüm, daha İstanbul'a ayak bastı basalı ilk defa evde yalnız kalacaktı. İçine bir ürperme geldi. Nasıl bu gece tek başına yatacaktı? Hemen kendini sokağa attı. Bir can yoldaşı, ona "bul" demişti. Önüne rasgelene,

"Sen kişicik misin?" diye soruyordu.

Herkes gülüyordu. Galiba onu deli zannediyorlardı. İkinci oldu. Gülsüm, sokaklarda aradığı kişiciği bulamadı. Nihayet mahzun mahzun eve doğru dönerken karşıdan bir külhanbeyinin geldiğini gördü. Son bir ümitle ona da sordu:

"Ayol, kişicik sen misin?"

.....

Külhanbeyi Gülsüm'ü şöyle bir süzdü. Gülerek sordu:

"Kişiciği ne yapacaksın hanım abla?"

"Kocam bu gece ahenge gitti. Gelmeyecek. Yalnız kalıp korkmayayım diye bana da bir kişicik bulmamı söyledi," cevabını alınca,

"Benim vallahi işte o kişicik, benim vallahi billahi..." yeminlerini savurmaya başladı.

Gülsüm inandı.

Külhanbeyini aldı. Eve getirdi. Karnını doyurdu. Kahvesini içirdi. Yatağına yatırdı, kendisi de bu kişiceğizin yancağızına uzandı!

Hasan Ağa, ahenkte, hemşerilerinin yanında hiç eğlenemedi. Akli hep evde, Gülsüm'deydi. Yanına misafir alacağı bir komşu kadın onu kandırır, ihtimal başka bir kocaya kaçırırdı. Hem iyice hatırlıyordu. Köyden çıkarken ayan Musa,

"Oğul! İstanbul'a arvat götürmek âdet degüldür emme sen bu işi idiyon... Gumesin gapısı açılı galınca içeri dilki dalar..." demişti.

Ya boş kalan kümese bir tilki dalarsa... Düşünmekten eğlenemedi. Gece uyuyamadı.

Artık sabaha iki üç saat kalmıştı. Sabrı tükendi. Kalktı. Evinin yolunu tuttu. Daima yanında taşıdığı anahtarla yavaşça sokak kapısını açtı. Gülsüm'ün koynuna koşuyordu. Odaya girince karısıyla çok kıvrıcık saçlı bir herifin sarmaş dolaş yattığını gördü. Kan beynine sıçradı. Avazı çıktığı kadar haykırdı. Öyle haykırdı ki, yıldırım düşmüş gibi, gök gürlemiş gibi, pencerenin camları zangır zangır titriyordu:

"Ülen gahpe gari! Bu kim?"

Gülsüm, korkusundan koynunda yatana daha beter sarılarak,

"Ayol ne oluyon?" dedi. "İşte kişicik bu imiş. Sen bana onu bul da beraber yat demedin mi?"

Hasan Ağa kendine geldi. Fena dakikalarda daima bir atasözünü hatırlardı. "Öfkeyle kalkan ziyanla oturur!" Sesini yavaşlatarak tekrar sordu:

"Ben sana erkek bir kişicik mi bul! dedim: Bir dişi kişicik bulamadın mı?"

"Ben ne bileyim! Sen dişi olacağını söylemedin."

Hasan Ağa, hakkı, hakikatı bütün hemşerileri gibi çok severdi. Başını salladı.

"Senin gabahatin yoh! Domuzluh bu kişiciktedir. Ben ona göstereceğim!" dedi.

Yatakta külhanbeyi korkusundan nefes alamıyor, kalbinin çarpıntısı odanın içinde bir duvar saati gibi iştiliyordu.

Atasözünün deruni tavsiyesiyle öfkesini geçiren Hasan Ağa külhanbeyine,

"Haydi kalk! Esvaplarını gey!" emrini verdi.

Zavallı çapkın hemen itaat etti. Bir dakikada giyindi. Saçlarını taradı. Kuşağını sardı. Fesini "yârdan ayrıldımvarı" başına yerleştirdi. Hasan Ağa hâlâ yataktan çıkmayan karısına döndü.

"Şu keratanın kunduralarını buraya getir!" dedi.

Gülsüm kunduraları getirince aldı; yatağın kenarında sessiz, solgun, ayakta duran külhanbeyinin önüne gitti. Eğildi.

"Bin ülen pezevenk!" dedi.

Külhanbeyi yine itaat etti. Hasan Ağa,

külhanbeyi sırtında, odadan, sofadan, evin kapısından çıktı. Daha geceydi. Bekçilerle polisler sabah uykusuna dalmışlardı. Tenha sokaklardan geçti. Sırtındaki kişiciğin tir tir titrediğini duyuyordu. Aksaray'dan, Altımermer'den dolaştı. Külhanbeyi artık korkusundan titremiyor, imdat için haykıracak bir ses çıkaramıyordu. Biliyordu ki, karısıyla yattığı bu herif onu kesmeye götürüyor... Acaba ensesinden mi kesecekti? Yoksa boğazından mı? Şehadet getiriyor, tekbir çekiyordu.

Artık horozların öttüğü işitiliyordu.

Fecir, Samatya'nın üstünü mavi ile karışık pembe bir aydınlıkla parlatıyordu.

Kale kapısından dışarı çıktılar. Külhanbeyi, "Acaba kesmezden evvel iki rekât namaza müsaade eder mi?" diye düşünüyordu. Hasan Ağâ, elindeki kunduraları yere attı. Sırtını sarsarak,

"İn ülen!" diye haykırdı.

Külhanbeyinin korkusundan mecali kalmamıştı. Artık elleri, ayakları tutmuyordu. Yere düştü:

"Aman ağam, merhamet! İmanıma acı! İki rekât... Aman ağam! İmansız gitmeye-yim..."

Korkunun şiddetinden zavallı külhanbeyi namaz kılmak için aptes almak, aptes almak için de bir gusûl aptesti almak icap ettiğini unutuyordu. Hasan Ağâ, yine bir ilkbahar göğü gibi gürledi:

"Ülen kerata! Ne söylenip patırdı ediyon? Sakın bir daha bizim eve gelme. İşte bu sefer seni ceza olmak üzere, Yedikule'ye kadar gö-

türdüm. Bir daha evimde yakalarsam, valla-
hi, billahi ta Çekmece'ye kadar götürür bıra-
kırım... Anladun mu?" dedi.

Cevap beklemeden kuşağının arasından
çıkarıldığı kırmızı mendille yüzünün, ensesi-
nin terlerini silerek uzaklaştı.

Külhanbeyi bir şey anlayamamıştı!

Fazla yorgun bir ateşle hızlı hızlı evine
dönen Hasan Ağa içeri girerken "Boh!..." diye
karısını korkutmayı düşündü. Fakat yapıla-
cak tek bir kabahat için ayrı ayrı iki kişiyi
cezalandırmak muvafık mıydı? Evvel zaman
çoktan geçmişti. Şimdiki devir, adalet devriy-
di. Eve gelinceye kadar hiç öfkesi kalmadı.
Hatta bir eliyle kapısının tokmağını çalarken
sebebini bilmediği bir neşeyle sırtıyor, öteki
eliyle sanki çözülmüş gibi kuşağını düzelti-
yordu.

("Diken" dergisi, 1919, sayı: 13)

II

BİNECEK ŞEY

Derviş Hasan birdenbire durdu. Kirli, yırtık yenleriyle alnının terlerini sildi. Sıcak bir haziran güneşi dünyayı sebepsiz bir bela gibi kasıp kavuruyordu. Sabahtan beri işte dört saattir hiç durmadan yürümüştü. Etrafına bakındı: Seyrek, sıska ağaçlı bir ormanın kenarında idi. Uzakta, tırşerengi hafif bir sisle boyanmış kat kat dağlar görünüyordu. Köye, kasabaya benzer bir şey gözüne çarpmadı, yolun üst tarafındaki ağaçlara döndü. "Biraz dinlensem..." diye düşündü. Vakıa şu alacalı gölgelerde uzanıp rahat bir uyku çekmek... hiç de fena değildi. Fakat karnı zil çalıyordu. "Öğleden evvel bir köye rasgelirim..." ümidi ile geceyi geçirdiği çoban kulübesinden aç çıkmıştı. Herhalde yürümeli, bir an evvel bir köye yetişmeliydi! Ama hangi köye?... Derviş Hasan bunu asla bilmez, düşünmez, aklına getirmezdi. Otuz senedir, omzunda keşkölü, sırtında abası, gönlünde tevekkölü, nereye gittiğini bilmediği yollar-dan geçmiş, ismini öğrenmediği köylerde misafir kalmıştı. Her yerde ona yiyecek içecek verirlerdi. Anadolu tekkelerinin kapıları ağız-

na kadar açıktı. "Huuu..." diye girer, isterse haftalarca, aylarca... ta canı sıkılıncaya kadar kalırdı. Dağın, taşın, nehrin, gölün, ormanın hususi isimleri olur muydu? Onun fikrince köylerin, kasabaların, şehirlerin isimlerine de lüzum yoktu. Hepsisi "dünya" demekti. Balık, denizinde nasıl hiçbir mevzu kanuna tabi olmadan, rahat rahat yüzerse, o da dünyasında öyle serbest serbest gezerdi. İlkbaharlar, sonbaharlar, yazlar, kışlar tabiatın birer efsanesiydi. Hükümet, kanun, aile, din, ahlak, hâsılı her şey, nazarında manası olmayan birtakım uydurma latiflerdi. Vücut bir rüya idi. Hayat bir seraptı. Ancak nadanlar bu rüya ile seraba aldanırlar, beyhude yere üzülürlerdi. Hakikat "bir"di. O da "aşk" idi. Aşkı idrak eden büyük hakikate ermiş, harici, batını kâinatın, hakkın manasını anlamıştı.

Derviş Hasan, işte bu erenlerden biriydi. Geniş, kuru omuzlarının üstündeki koca külahlı, çok saçlı başı, beyaz sakallı yanık yüzü, derin, iri siyah gözleri ona garip bir heybet verirdi. Ne olduğuna dikkat etmediği "dünya"nın üstünde, bir duman içindeymiş gibi, hiç görmeyerek yaşardı. Aşkı, Allahı, hakikatı, saadeti, gayesi ruhunda idi. Aşkın haricindeki şeyler onun etrafına toplanmış bir küme masiva bulutuydu. "Vücut" yoktu. Fakat, gayri ihtiyari,

"Of, dizlerim..." dedi.

Açlık, sıcak, ihtiyarlık üç bin okkalık bir yük gibi sırtına çökmüştü. Şimdi bir an için, aşkını unutuyor, bu ağır yükün altında ezilen vücudunun varlığını sezer gibi oluyordu.

Başı çatlayacak derecede ağrıyor, ayakları titriyor, nefes aldıkça daralmış göğsü acıyordu. Tekrar durduğu yolun ilerisine gerisine baktı. Ne gelen vardı, ne giden... Gözlerini yere indirince, birtakım hayvan, kağı izleri gördü. Mutlaka yakında bu izlerin gittiği bir köy, kasaba bulunacaktı. Bu tahmin ona teselli verdi. Onu sevindirdi. Derin bir "huuu" çekti. Ellerini arkasına bağladı. Yine aşkının hakikatine dalarak, yine etrafını dumanlaştı-
rarak, hiçbir şey görmeden yürümeye başladı. Gitti, gitti... Fakat bu ümit verici izlerle örtülmüş, cehennem gibi sıcak, çöl gibi tozlu yol bitmiyordu. Nefesi, kolları, dizleri kesiliyor, hakikatte "olmayan" vücudunun elemle-
ri, "mevcut olan" ruhunu sıkıyordu. Ömründe ilk defa olmak üzere bir araba düşündü. Bu arabanın yumuşak ipek yastıklı içi kim bilir ne kadar rahattı. Yavaşça, "Ah bir araba olsa..." dedi. Sonra, sırma eyerli bir atı gözünün önüne getirdi. Böyle bir ata binse ufukta göreceği en uzak bir köye yarım saat içinde gidebilirdi. Hayalinden deve katarları, kervan katarları geçti. Açlıktan, sıcaktan, ihtiyarlıktan artık o kadar bitkin bir haldeydi ki... Gülümsedi, "Bir topal eşek olsa da razıyım ya..." dedi. Sıcak gittikçe kızıyor, yol daha ziyade biçimsizleşiyor, tozlar çoğalıyor, taşların arasında baygın kertenkeleler görünüyordu. Kendine baktı. Tozla örtülmüş çarıklarının eskiliği belli olmuyor, kılı göğsünden çamurlu terler damlıyordu. Gayret lazımdı. "Yolcu yolunda gerek..." nasihatini hatırladı. Yürüdü, yürüdü, yürüdü... Saatlerce yürüdü. Güneş tam tepeden tekrar ufka doğ-

ru inmeye başlamıştı. Derviş Hasan, şimdi şehirlerdeki zengin, tenperver zahitlerin içmeye kıyılmayacak soğuk berrak sularla sevin gölgeli, rahat şadırvanlarda ikindi namazı için apteslerini tazelemekle meşgul olduklarını düşündü. Onların cehennem azabıyla, cennet hırsıyla daima rahatsız olan ruhlariına mukabil, vücutları ne kadar mesut, ne kadar rahattı. Yürüdü, yürüdü... Yürüdüğü yolda izler gittikçe karşıyordu. Gözlerini kaldırdı, ileriye baktı. Yolun dönemecinde küçük bir tepenin önüne gelmişti. Dönemecin karşısında iki üç çınar ağacı ile bir kurumuş çeşme vardı. Durmadı. Yürüdü. Bu tepenin eteğini dönünce yolun tırmanıp aştığı öyle dik, öyle sarp bir yokuş gördü ki... "Vallahi bunu çıkamam!" diye haykırdı. Hemen çömeldi. Açlık, sıcak, ihtiyarlık, sabahtan beri durmadan yürüyen Derviş Hasan'ı azıcık daha isyan ettirecekti. Bu dik yokuş karşısında duyduğu feci ümitsizlik onun arif ruhunu kararttı. Şimdiye kadar eğilemeyen boynunu menfaatperver, tekâpucu, hesapçı bir zahit gibi büktü. Gözlerinden, harici âlemin hayalini kaplayan aşk dumanı, dudaklarından ariflik tebessümü silindi. Ömründe ilk defa olarak zahitlerin mabuduna yalvarmaya başladı.

"Allahım, bana merhamet et" dedi, "açım, ihtiyarım! Karşıma çıkardığın bu yokuşu çıkamayacağım. Bana bir binecek şey gönder. Yalnız şu yokuşu aşayım. Öbür tarafı için seni taciz etmem."

Sonra, sürüklenerek, kurumuş çeşmenin başındaki çınarların gölgesine gitti:

"At istemem, araba istemem. Binecek kötü bir şey... Bir topal eşek olsun Allahım, merhamet merhamet!..." diye inledi.

Böyle inlerken ansızın aczinden, Allaha karşı yaptığı arsızlıktan utandı. İsyan etti.

"Allahım, benim vücudumu yarattın. Onu ıstıraplarından da sen kurtar! Sana yalvarıyorum, mutlaka bana bir binecek şey göndereceksin, üzerine eserini yükleteceğim. Göndermezsen... Senin ağır, senin sefil eserini taşımayacağım. Burada yıkılıp yatacağım. Sana inat, açlıktan, susuzluktan, sıcaktan öleceğim. Sen görücü, bilici, işiticisin. Gökler gözün, kâinat aklın, âdem kulağındır. İşit, hem bil ki, bana bir binecek göndermezsen, buradan bir yere kıınıldamayacağım, gebereceğim. Leşimi kargaların yediğini göreceksin. Binecek göndermezsen, Allahım, bu yokuşu katiyen çıkmayacağım. Geriye de gitmeyeceğim.."

Hakkını haykırmış bir asi sükûnuyla mağrurlanarak sustu. Yavaş yavaş gözlerini kapadı. Evet, Allah mutlaka bir "binecek" gönderecekti. Bu, eserini seven merhametli Allahın en birinci vazifesiydi.

Zavallı Derviş Hasan, açlıktan, sıcaktan, ihtiyarlıktan o kadar yorgundu ki... Hemen uyuyuverdi. Yüzyıl kadar uzun süren bir rüya görmeye başladı; bir şehre vali oluyordu. Saraylar, cariyeler, köleler... Mermer havuzlara nefli gölgeleri düşen büyük ağaçlı bahçeler, altın işlemeli köşkler, sümbüller, güller... Sazlar, bülbüller, şaraplar, sakiler, mahbuplar... Bütün bunların ortasında esir den yaratılmış gibi nazik, zarif altın haşalı,

beyaz, şeffaf bir at kişniyor, tepiniyor, şaha kalkıyordu. Derviş Hasan, bir kolunda mahbuplar, öteki kolunda cariyeler, arkasında genç köleler, menekşe, yasemin kokuları, saz, ney sadaları içinde bu küheylana doğru yürüyor, binmeye çalışıyordu. Mahbuplar üzengileri tutuyor, cariyeler gemi kasıyor, köleler koltuklarından kaldırıyorlardı. Tam bineceği zaman küheylan birdenbire döndü; kafasına öyle bir çifte attı ki... Mahbuplar, cariyeler, köleler birbirine karıştı. Etrafında ne varsa tuzla buz oldu.

Gözünü açınca, iri bir Yörüğü'nün başında, zebani gibi dikilmiş durduğunu gördü.

"Kalk bakalım, derviş baba, bu kadar uyku yetmez mi?"

"Eyvallah oğlum, iyi ki, uyandırdın."

Gülümsedi. Gördüğü rüyanın henüz sönmeyen tadıyla gerindi, doğruldu. Çeşmenin biraz ilerisinde yüklü, yüksüz birçok atlar, katırlar duruyordu. İşte her şeyi gören, işiten, bilen Allah, istediğini göndermişti. Hem bir tane değil, sürü ile...

Yörüğe sordu:

"Nereye gidiyorsunuz evlat?"

"Kazdağı'na."

"Ben de oraya..."

Hiç şüphesiz, bu Yörükler, kendine bir at verirlerdi. Başında sırtarak dikilen Yörüğe baktı. Döndü, tekrar çeşmenin başına baktı. Birçok boş, semerli hayvan vardı. Tam ağzını açacağı vakit Yörük dedi ki:

"Derviş baba, bize bir yardım edeceksin."

"Ne gibi?..."

"Şuracıkta kısıraklarımızın biri doğurdu. Doğan tay yokuşu çıkamayacak. Biz de pek yorgunuz. Şu tayı kucağına al da, yokuşun başına kadar çıkarıver."

Derviş Hasan, gözlerini faltaşı gibi açtı:

"Ne?..." diye haykırdı.

Yörük,

"Ağır değil, yeni doğdu, beş altı okka ya gelir ya gelmez" dedi; "hem yokuşun başına kadar... Haydi sevabına..."

"Ben sevap filan istemem."

"Hiyanetlik etme derviş baba, hepimiz Müslümanız; yapma, din kardeşlerine acı..."

Hiddetinden boğulacak gibi olan Derviş Hasan, geldiği ciheti göstererek;

"Ben Kızdağı'na gitmiyorum. Yolum bu taraf..." dedi.

Ama Yörük laf anlayacağı benzemiyordu.

"Zarar yok derviş baba. Sen tayı yokuşun başına kadar çıkar, sonra yine iner, o tarafa gidersin."

Derviş Hasan, hiddetinden sanki deli oldu. Sevaba. Müslümana, din kardeşlerine sövmeye başladı. Yörük, arkadaşlarını çağırdı. Bunlar öyle ağız patırtısına pabuç bırakır takımından değildiler. Derviş Hasan'ın başına üşüştüler, tekme, tokat, döve döve kaldırdılar. Yeni doğan tayı zorla kucağına vererek önlerine kattılar. Derviş Hasan, sırtına, beline, oyluklarına yediği tekmelerin altında büsbütün sersem, hatta "eyvallah" bile diye-

meyerek, nefes nefese yokuşu tırmandı. Yalnız yeni doğma, ıslak "binecek şey" in ekşi, keskin kokusunu duyarak yüzünü buruşturdu. Tepeye çıkınca aklıktan, sıcaktan, ihtiyarlıktan ziyade tayın ağırlığından yorgun yere yıkıldı. Gözlerini göğe, Allahın her şeyi gören büyük gözüne dikti. Bu mavi gözün nihayetsiz bakışında, "Gönderdiğim bineceği beğendin mi?" diyen bir istihza vardı. Derviş Hasan sesini çıkarmadı. Tekrar gözlerini kapadı. Dünya zahitleri tarafından binlerce seneden beri o kadar ibadet, o kadar taleple taciz edilen Allahın, şüphesiz artık "istenildiği gibi" değil, "istediği gibi" vermek en haklı bir hikmetiydi. Kabahatin kendisinde olduğunu anladı! Deminki isyanına pişman oldu. Şimdi uzaklaşan Yörük hayvanlarının gittikçe derinleşen çingirak seslerini işitiyor, çıkmayan sesini bu yeknesak çingiraklara uydurarak, "istediği gibi veren"den bir daha "bir şey istemeye tövbe, tövbe, tövbe!" diyordu.

("Yeni Mecmua", C. I, 1917, sayı: 16)

ÜÇ NASİHAT

—halk edebiyatından—

Durmuş'un bir anasından başka kimsesi yoktu. Fakirdi. Ama gençti, kuvvetli idi. Öküzünün biri ölünce tarlasını süremedi. Para kazanmak, tekrar çiftini düzebilmek için gurbete gitmeye karar verdi. Gurbet, İstanbul demektir. Köyde kim çaresiz kalırsa kimin işi bozulursa, İstanbul yolunu tutar. Durmuş da torbasını omuzladı. Çankırlarını sıktı, eline bir değnek aldı, gurbetçilerin arasına katıldı. Dere tepe aştı. Nihayet İstanbul'a geldi. İki gün hemşerilerinin kahvesinde pinekledi. Ne iş tutacağını bilmiyordu. Bir sanatı yoktu.

"Bari uşak olayım," dedi.

Kapı aramaya başladı. Bir hafta geçti. Münasip bir yer bulamadı. Bir gün kahvede Müstakim Efendi isminde birini salık verdiler; evi Edirnekapi'sında idi. Durmuş gitti. Bu efendiyi buldu. Ak sakallı, nur yüzlü bir ihtiyar... Eteğini öptü:

"Uşak arıyormuşsunuz, beni alın efendim" dedi.

Müstakim Efendi, onu tepeden tırnağa süzdü. Nereli olduğunu sordu. Durmuş,

"Kastanbolluyum" dedi.

"Evli misin?"

"Hayır."

"Anan, baban var mı?"

"Yalnız anam var. Babam sizlere ömür..."

"Ne vakit İstanbul'a geldin?"

"On gün evvel..."

"On gün boş mu gezdin?"

"İş aradım."

"Bulamadın mı?"

"Bulamadım."

Kazanacağı parayı ne yapacağını, borcu olup olmadığını sordu. Durmuş'un verdiği cevaplardan memnun oldu.

"Peki oğlum" dedi. "Ben seni yanıma alayım ama... Çok para veremem..."

Durmuş,

"Ben çok para istemem efendim" dedi.

"Ama ben pek az para veririm."

"Ne kadar verirsiniz?"

"Bir kuruş."

"Günde bir kuruş mu?"

"Hayır."

"Haftada bir kuruş mu?"

"Hayır."

Durmuş biraz şaşaladı. Tekrar sordu:

"Ayda bir kuruş mu, efendim?"

"Hayır! Senede bir kuruş..."

Durmuş bu ihtiyar efendiyi kendisiyle eğleniyor sandı. Güldü. Önüne bakı. Utandı. Fakat Müstakim Efendi yine,

"Senede bir kuruş" dedi. "Yalnız bu kadar değil. Bir de nasihat vereceğim."

Durmuş gözlerini yerden kaldırdı:

"Ben nasihatı ne yapayım? Bana para lazım efendim."

"Para sarfolunur, biter, yahut kaybolur. oğlum. Ama insanın aldığı nasihat hiç bitmez. Ölünceye kadar işine yarar."

.....

Durmuş, mahzun mahzun yine önüne baktı. Kuru lafın işe yarayacağına hiç akli ermedi. Tekrar Müstakim Efendinin eteğini öptü. Çıkıp gidecekti. İhtiyar,

"Dur oğlum" dedi. "Şöyle duvarlara bak... Görüyorsun ya... Hep kitap dolu... Burada beş bin kitap var. Ben bunların hepsini okudum. Ömrüm ilim ile geçti. Saçım, sakalım kitap üzerinde ağardı. Aklın paradan daha kıymetli, paradan daha işe yarar bir şey olduğuna kanaat getirdim. Nasihat, hazır bir akıl demektir. Yoksa ben sana senede beş on lira verebilirim. Fakat paradan daha çok kıymetli olan nasihatı veriyorum. Aklın varsa kal. Bana hizmet et,"

Durmuş,

"Hayır efendim, bana para lazım. nasihat lazım değil..." dedi.

Dışarı çıktı. Sokakta yalnız kalınca düşündü. Acaba bu paradan kıymetli olan nasihat neydi? Kahveye geldi. O gece merakından uyuyamadı. Acaba tek kuruşa katık olarak vereceği nasihat ne idi? Sabah olunca Edirnekapi'sının yolunu tuttu. Müstakim Efendiye gitti. Eteğini öptü.

"Vereceğiniz nasihatı merak ettim" dedi, "bir sene size hizmet edeceğim."

"Pekâlâ oğlum, sene nihayeti kuruşunla nasihatini alırsın..."

Durmuş tam bir sene kitap odasını süpürdü. Bahçeyi belledi. Su taşıdı. Merdivenleri yıkadı. Camları sildi. Müstakim Efendinin her hizmetini yaptı. Nihayet bir sabah efendisi onu çağırdı:

"İşte oğlum yanıma gireli tam bir sene oldu. Kulaklarını iyi aç. Nasihatini vereyim: 'Yolunu, izini bilmediğin yere gitme!' Al şu kuruşunu da..."

Durmuş, efendisinin uzattığı kuruşu aldı. Birdenbire canı sıkıldı. Büyük bir nasihat alacağını sanıyordu. Halbuki bu kuru bir laftı.

"Ben bu nasihatı zaten biliyordum efendim," dedi. Müstakim Efendi güldü:

"Biliyorsan iyi... Şimdi o bildiğini hatırladın, bu daha iyi..."

...

Durmuş alık alık bakakaldı. Demek bir sene hep iki çift laf için çalışmıştı ha... Efendisinin eteğini öptü. İzin aldı. Çıkıp gidecekti. İhtiyar yine dedi ki:

"İstersen bir sene daha kal. Yine bir nasihatle bir kuruş veririm."

"Hayır, istemem efendim" diye Durmuş çıktı.

Hemşerilerinin kahvesine gitti. Gece yine merakından uyuyamadı. Acaba bu vereceği nasihat ne idi? Bir sene sabretmiş, birinci nasihat için çalışmıştı. Şimdi meraktan çatlayacaktı. Acaba ikincisi ne idi? Dayanamadı. Kalktı, Müstakim Efendinin evine geldi.

Tam bir sene daha hizmet etti. Sene nihayeti yine Müstakim Efendi onu çağırđı. Bu sefer kuruşu peşin verdi. Sonra,

"Al nasihatini; 'Emanete hiyanetlik etme!' " dedi.

Durmuş'un yine canı sıkıldı:

"Efendim, ben bu nasihati biliyordum."

"İyi ya işte... Biliyorsan şimdi de hatırladım. Bildiğini hatırlamak, yeniden bir şey öğrenmek kadar faydalıdır."

Durmuş giderken efendisi tıpkı geçen seneki gibi,

"Oğlum, eğer bir sene daha kalırsan, sana bir kuruşum, ama son bir nasihatim daha var..." dedi.

Durmuş kabul etmedi. Çıktı. Hemşerilerinin kahvesine gitti. Bir gece, iki gece, üç gece... Rahat uyuyamadı. Acaba efendisinin bu son nasihati ne idi? Belki bildiğı bir şeydi. Ama ne idi? Hep bunu düşünüyordu. Sersem sersem iş aradı. Bulamadı. "Mademki iki senelik emeğim havaya gitti, bir sene daha uğraşır, şu son nasihati de anlar, me-rakta kalmam" dedi. Tekrar geldi. Eski kapısına girdi. Tam bir sene daha Müstakim Efendiye hizmet etti. Sene nihayetinde efendisi yine onu çağırđı. Kuruşu eline verdi,

"Al nasihatini de" dedi. "Karını kendin gitmediğın yere gece yatısına gönderme!"

Durmuş, bu nasihate de omzunu kaldırdı. İçinden "Dipsiz bir laf işte..." dedi. İzin aldı. Çıkacağı zaman efendisi nereye gideceğini sordu.

"Artık memlekete efendim."

"Başka bir yere girmeyecek misin?"

"Hayır."

"Niçin?"

"Üç sene oldu gurbetteyim. Anam ihtiyar, gideyim bakayım, ne oldu?"

"Pekâlâ, oğlum; yalnız, yola çıkacağın zaman buraya uğra, sana bir hediye vereyim. Anana benden götür, olur mu?"

"Olur efendim" dedi.

Hemşerilerinin kahvesine düştü. Bu sene memlekete dönecek gurbetçilere başına geleni anlattı. Hepsi güldüler.

"Ulan, sen deli imişsin!!" dediler.

Artık İstanbul'da durmak istemedi. Ama memlekete nasıl gidecekti? Cebinde üç kuruşundan başka on para yoktu. Gurbete yayan gelinirdi ama, gurbetten memlekete yayan dönülmezdi. Para lazımdı. Herkes kirayla sürücü atları tutardı. Ayakla bu sılacı kervanına karışmak mümkün değildi. Hemşerileri haline acıdılar. Aralarında ona bir beygir kiralayacak kadar para topladılar. Tam Üsküdar'a geçecekleri akşam, Durmuş, efendisinin evine gitti.

"İşte gidiyorum efendim" dedi.

İhtiyar kalktı, "Yolun açık olsun. Al şu hediyelerimi, anana götür" diye ona iki büyük somun uzattı.

Durmuş içinden, "Hay münasebetsiz herif şu gönderdiği hediyelere bak!" diye kızdı. Ama belli etmedi. Somunları aldı. Kähveye geldi. Heybesine koydu. Sılacılarla beraber Üsküdar'a geçti. Handa bekleyen beygirlere bindiler. Geceleyin, ay aydınlığında yola dü-

zöldüler. Dere tepe, düz gittiler. Dağlar aştılar. Bir gün bir ormanın kenarında taşkınca bir suya rasgeldiler. Gececek yerini bulamıyorlardı. Durmuş, bu kadar bir su karşısında hemşerilerinin ürkekliğine güldü. Atını suya sürecekti. Tam bu esnada efendisinin verdiği nasihat aklına geldi:

"Yolunu, izini bilmediğin yere gitme!"

Dizgini topladı. Atının ön ayakları suyun içinde idi. Yanındaki arkadaşı durmadı. Atını sürdü. İki adım atınca birdenbire suyun içinde kayboldu. Çıksın diye beklediler. Çıkmadı. O vakit civarda bir çoban buldular. Suyun geçilecek yerini öğrendiler. Meğerse orası bir girdapmış... Durmuş, efendisinin nasihatini hatırlayarak, atını o zavallıdan evvel sürmediğine şükretti... Bir senelik hakkını helal etti. Yolda hemşerileri ona yiyecek de veriyorlardı. Bir gün karnı çok acıktı. "Efendimin hediye gönderdiği şu somunlardan birini koparıp yesem" dedi. Elini heybesine atarken tam bir senelik emek sarf ederek işittiği nasihat aklına geldi:

"Emanete hiyanetlik etme!"

Elini çekti. "Şeytana uymayım" dedi. Birkaç gün, birkaç gece daha yürüdüler. Nihayet bir gün karanlık ormanın yanından geçiyorlardı. Ağaçların arasından,

"Teslim olun!" diye bir ses işitti. Durdu. Onunla beraber bütün kervan durdu. Eşküyalar her tarafı çevirmişti. Efe meydana çıktı:

"Canını kurtarmak isteyen üzerinde, başında nesi var, nesi yok buraya bıraksın. Selametle yoluna gilsin..." diye haykırdı.

Kimse davranamadı. Kimse kaçamadı. Eşküyalar yolun gerisini de tutmuşlardı. Can maldan tatlı. Herkes nesi var nesi yok, efenin önüne döktü. Senelerce emeklerle kazanılan lira kemerleri, altın keseleri, gümüş, elmas hediyeler, daha birçok şeyler... Durmuş'a sıra gelince,

"Benim bir şeyim yok..." dedi.

Efe inanmadı:

"Ne demek, sen gurbetten gelmiyor musun?"

"Gurbetten geliyorum."

"Çalışmadın mı?"

"Çalıştım."

"Para kazandın mı?"

"Kazanmadım..."

"Yalan."

"Vallahi kazanmadım. Hemşerilerime sor, istersen..."

Efe hemşerilerine sordu. Hepsi Durmuş'un para kazanmadığını, senede bir kuruşa hizmet ettiğini anlatılar. Efe, Durmuş'un aptallığına hem güldü, hem kızdı. Adamlarına,

"Şu budalaya bir sopa çekin de, bir daha para kazanmadan gurbette kalmayı öğrensin" dedi.

Durmuş'u yere yatırdılar. Canı çıkıncaya kadar dipçiklerle dövdüler.

Sılacıların hepsi Durmuş gibi on parasız evlerine döndüler. Durmuş'un anası daha ziyade ihtiyarlamıştı. Zavallı kadın üç senedir çektiği sefaleti anlattı:

"Niye para kazanmadın, a oğlum?" diye darılacak oldu. Durmuş,

"Hemşerilerim gibi kazansaydım, yine eşkıyalara kaptırarak, elim boş dönecektim..." dedi.

Karnı çok acıkmıştı. Anasından biraz yiyecek istedi. Kadıncağız ağlamaya başladı:

"Bir şey yok oğlum, iki gündür ağzıma lokma girmedim."

"Bari, şu heybenin içinde, efendimin sana hediye gönderdiği somun var. Birisini kıralım, beraber yiyelim" dedi.

Heybeden bir somun çıkardılar. Kırınca şangır şangır etrafa altınlar yayıldı. Şaşırdılar. Öbür somunu da kırdılar. Onun da içi altın dolu imiş. Sevinerek hepsini topladılar. Durmuş, iki senelik emeğini efendisine helal etti. Eğer bir sene hizmet ederek aldığı "Yolunu izini bilmediğin yere gitme!" nasihatini aklına getirmeseydi, girdapta boğulacaktı. İkinci sene aldığı "Emanete hiyanetlik etme!" nasihatini hatırlıdan çıkarsaydı, yolda somunları kırarak, altınlar meydana çıkacak, sonra hemşerileri gibi soyulacaktı... Yavaş yavaş düşündükçe, efendisinin ne kadar büyük, ne kadar akıllı bir adam olduğunu anlamaya başladı. Ona, İstanbul'da iken aylık verseydi ihtimal ötede beride yiyecek, biriktiremeyecekti. Yahut sılaya dönerken paraları meydanda gezdireceği için bir kazaya uğrayacaktı. Durmuş, daha ziyade düşündükçe "akıl"ın "para"dan kıymetli olduğuna iman etti. "Akıl olmazsa para" hiçbir işe yaramazdı. İşte arkadaşlarının hali!... Dağ başların-

dan eşkıya içinden, dolu kemerlerle geçmenin cezasını gördüler.

Durmuş zengin olunca tarla aldı. Bağ aldı. Koca bir çiftlik kurdu. Köyünün ağası oldu. Ama bir türlü evlenemiyor, yaşı otuzu geçtiği halde bir kız bulup alamıyordu. Evlenmesini teklif eden köy ağalarına,

"Ben de isterim ama bir şartla!.." derdi.

"Nasıl şart, ağa?"

"Karıyı kendi bulunmadığım yere misafirliğe göndermem."

"Akrabalarının yanına göndermez misin?"

"Göndermem."

"Anasının, babasının yanına da göndermez misin?"

"Kendim bulunmadığım hiçbir yere göndermem."

"Niçin?"

"Bilmem..."

Durmuş, efendisinin son üçüncü nasihatini bir türlü aklından çıkaramadı. İlk iki nasihati de evvela anlayamamıştı. Ama sonra... onların ne kadar faydasını gördü. Kendi köyünde, komşu köylerde bu şartla kimse kız vermiyordu. Herkes.

"Biz evladımızı esir yapamayız" diyordu.

Nihayet iki saat uzak bir köyde öksüz bir kız bulundu. Durmuş onu aldı. Şanına layık düğün yaptı. Mesut oldu. Bir erkek çocuğu dünyaya geldi. Aradan dört sene geçti. Karısını hiçbir yere göndermedi. "Anca beraber kanca beraber" derdi. Bir gün karısının akrabaları geldi. Köylerinde düğün varmış. Durmuş'tan bir gece için izin istediler.

"Hayır, olmaz" dedi.

"Niçin?"

"Bilmem."

Efendisinin nasihati aklından çıkmıyordu. Yalvardılar yakardılar. O razı olmadı. Kendi köylüsü de, karısının köylüsüne karıştı.

"Zavallı kadın verem olacak..." diye laf atmaya başladılar. Hep birden onun üzerine düştüler. Ant verdiler. Durmuş artık herkesin ısrarına dayanamadı. Bir gece kalmak üzere karısını köye yolladı. O akşam pişmanlığından yemek yiyemedi. "Niçin efendimin nasihatini dinlemedim," diye sıkılmaya başladı. Dinlediği ilk nasihatten ne büyük faydalar görmüştü. Şimdi son nasihati dinlemediği için kim bilir ne büyük bir zarar görecek? Duramadı. Uşaklarına atını hazırlattı. Geceleyin iki saat ötedeki köye yetişti. Düğün evinin önüne gitti. Delikanlılar çitlere dayanmışlar, avluda, meşaleler altında oynayan kızlara, kadınlara bakıyorlardı. O da yaklaştı. Karısının çocuğuyla beraber bir köşede büzülmüş oturduğunu gördü. Acaba bu gece hangi akrabasının yanında yatacaktı. İçine bir kurt girdi. Döndü. Arkasına baktı. Bir kocakarı geçiyordu. Ondan bunu anlamak istedi.

"Bana bak nine sana bir şey soracağım."

"Sor oğlum."

"Şu köşede çocuğuyla beraber bir taze oturuyor, görüyor musun?"

Kocakarı dikkatle baktı:

"Görüyorum" dedi.

"Kimin nesidir o?"

"Ah evladım, sorma onu bir zalim herif aldı. Zavallı tazeye dünyayı zindan etti. Dört senedir işte, köyüne yeni geliyor..."

"Acayip..."

"Evet, bütün köylü zorladı da, bu sefer izin alabildi. Kocasını öyle fena, zalim bir adam ki..."

Durmuş'un yüreği atmaya başladı. Karısının nerede yatacağını sordu. Kocakarı,

"Bilmem," diye cevap verdi.

Durmuş düşündü, taşındı, birdenbire dedi ki:

"Beni bu gece bu kadınla yatırabilirsen, sana beş altın veririm."

"Yiğidim ondan kolay ne var?"

"Demek beni onunla yatırabileceksin?"

"Elbet."

"Nasıl?"

"Onun akrabaları benim kapı bir komşumdur. Benim her sözümü dinlerler. Avlularının nihayetinde tek bir oda vardır. Gider, onları kandırır, bu kadını oraya yatırırım. El ayak kesildikten sonra seni götürür gizlice bu odaya sokarım."

"Doğru söyle..."

"Sen, hemen altınları ver, yiğidim."

Durmuş kesesinden beş altın çıkardı. Kocakarıya verdi. Atını onun avlusuna bağladı. Hiddetinden tir tir titriyordu. Gece yarısı geçti. Kocakarı geldi. Onu aldı. Küçük bir bahçe kapısından geçirdi. Bir avlunun ta nihayetindeki tek odaya soktu. Durmuş yüzünü şalıyla sarmıştı. Karısı onu tanımadı. He-

men bağırmaya başladı. Durmuş sesini çıkarmadı. Kapıyı kitledi. Üzerine yürüdü. Zavallı kadın köşeye büzülmüş, hem bağılıyor, hem tekme atıyordu. Durmuş'u yanına hiç yaklaştırmadı. Akşamdan uyuyan oğlu yatağın üzerindeydi. Annesinin haykırmasına uyanmadı. Mışıl mışıl uyudu. Durmuş, karısını daha ziyade bağırtmamak için kapının yanına oturdu. Hiç sesini çıkarmadı. Bütün gece ağlayan kadıncağz sabaha karşı korkudan, yorgunluktan sızar gibi olmuştu. Avluda horozlar öttü. Durmuş yavaşça yatakta uyuyan çocuğunu aldı. Sessizce dışarı çıktı. Avluyu geçti. Atına bindi. Dörtmala köyüne döndü.

Karısının akrabaları, gece çocuğun çalındığını duyunca, ne yapacaklarını şaşırdılar. "Ağaya ne cevap vereceğiz?" diye düşünmeye başladılar. Kocakarı buna da bir kulp buldu:

"Bu oda zaten eski... Yakınız. 'Gece yangın oldu, çocuğu kurtaramadık' dersiniz," dedi.

Onu dinlediler. Hemen odayı yaktılar. Ağlayarak, sızlayarak, Durmuş'un karısını evine getirdiler. Hepsinin alnında çatlak vardı. Dövünüp duruyorlardı.

Durmuş,

"Çocuk nerede?" diye sordu.

"Ah olan oldu! Gece odamız yandı. Çocuğu kurtaramadık..." dediler.

Durmuş güldü,

"Niye ağlıyorsunuz canım" dedi. "Başımız

sağ olsun. Elhamdülillah genciz, Allah başkasını verir."

Karısının akrabaları Durmuş'un bu soğukkanlılığından biraz ferahlar gibi oldular.

Tam bu sırada kapı açıldı. Durmuş'un çocuğu içeri girdi. Annesinin kucağına atıldı. Çocuğun yandığını söyleyenler şaşırdılar. O vakit Durmuş.

"Gördünüz ya, yalancı alçaklar, niçin karımı kendimin bulunmadığı yere göndermiyormuşum" diye bağırdı. •

Hepsini, tekme tokat, kovdu. Karısına döndü:

"Eğer gece orada bana el sürseydin hemen seni öldürecektim. İşte ibret al da, sakın bir daha kocandan ayrı bir yere gitmek isteme"... dedi.

İhtiyar efendisine üç senelik emeğinin hakkını da helal etti.

("Yeni Mecmua", C. I, 1917, sayı: 8)

KURUMUŞ AĞAÇLAR

—küçük masal—

Deli Murat, memleketin en azılı bir derebeyiydi! Fakat yaşlandıkça aklı başına geldi. İyinin, kötünün farkına varmaya başladı. Artık en küçük bir fenalık bile onun vicdanında sönmez bir azap cehennemi tutuşturuyordu. Elli yaşına girmişti. Hacca gitmek niyetindeydi. Lakin hangi yüzle?... Uzun kış geceleri vahşi bir saraya benzeyen kulesinin تنها odasında ocağın alevlerine dalarak yaptıklarını düşünürdü. Tam otuz sene... Elmediği kalmamıştı. Soyduğu kervanları, kaldırdığı kızları, vurduğu postaları, yaktığı köyleri, yıktığı hanları, bastığı şehirleri, hep birden hatırladı. Hele öldürdüğü insanlar... Bunları unutabilmek imkânı yoktu. Vakıa çoğunu kendi nefsini kurtarmak için öldürmüştü. Fakat ne olursa olsun, yine kandı! Evet, kırk kan!!...

Bir gece sabaha kadar uyuyamadı. Daha şafak sökmeden atlarını hazırlattı. Kasabaya doludizgin koştu. Sabah namazını henüz bitiren Karababa'yı seccadesinde buldu. Şu

şeyh vaktinin en büyük erenlerindendi. Tekkesi ümitsizlerin mabediydi. Deli Murat'ı görünce gülümsedi:

"Hoş geldin. Seni bekliyordum..." dedi.

"Beni mi?"

"Evet."

"Niçin?"

"Hacca gitmek istiyorsun, değil mi?"

.....

Deli Murat bu her şeyi bilen, her şeyi gören, gaipten haberdar, mübarek ihtiyarın ellerine sarıldı. Öptü,

"Fakat yüzüm yok, babacığım" dedi.

"Allah her şeyi affeder."

"Benim, kabahatim çok. Günahlarım çok büyük."

.....

Seccadenin kenarına diz çöktü. Ağlaya ağlaya mazisini anlattı. Bunlar hatırında durdukça peygamberin mezarına yüz sürmeye cesaret edemeyecekti!

Karababa,

"Senin kırk kanın var!" dedi.

"Evet."

"Allah bunları bile affeder."

"Nasıl?"

"Ya ölüme layık bir adamı vurursun..."

Deli Murat,

"Aman aman!" diye haykırdı, "ben artık adam öldüremem!"

Karababa,

"Yahut da, büyük bir menzil açar, geleni geçeni, fakir zengin ayırt etmeden doyurursun. Hepsinin gönlünü hoş edersin!" dedi.

Deli Murat, bu ikinci kefareti / muvafık buldu. Parasının sayısını bilmezdi. Bir menzile değil, on menzile açabilirdi.

"Pekâlâ babacığım" dedi, "yarından sonra menzile açıktır. Fakat kanlarımın affolunup olunmadığını nereden bileyim?"

"Bilip de ne yapacaksın?"

"Hacca gideceğim."

Karababa bir an düşündü:

"Menzilin iç bahçesine kurumuş ağaçlar dik..." dedi.

"Kurumuş ağaçlar mı?"

"Evet, bunlar yeşerip çiçek açınca, kanların affedilmiş, kefaretin kabul olunmuştur."

"Hiç kurumuş ağaç yeşerir, çiçek açar mı?"

"Açar."

!...

Deli Murat'ın vahşi bir saraya benzeyen kulesi geniş ovaya inen yolun üstünde idi. Yedi ülke yolcuları önünden geçmeye mecburdu. Burasını hemen menzile haline koydu. Her odaya bir sofraya kurdu. Günde yirmi kazan kaynıyordu. Ekmeğinden, etinden, pilavından yedirmeden kimseyi geçirtmezdi. İç bahçeye de Karababa'nın dediği gibi kurumuş ağaçlar diktirdi. Her gün bunları yokluyordu. Aradan bir sene, iki sene, üç sene geçti. Kurumuş ağaçlar yeşermek şöyle dursun, hatta çürümeye, kurtlanmaya yüz tutmuştu. Her gün yine kazanlar kaynıyor; yaz,

kış hayat devam ediyordu. Deli Murat'ın içine şüphe girdi. "Budala mıyım? Hiç kurumuş tahtalar çiçek açar mı? Karababa, beni daima hayrat yapayım diye böyle aldatmış olmalı!" diyordu. Gündüzleri merzilin önündeki çardağa oturur, uşakların yolcuları nasıl ağırladıklarına nezaret ederdi. Karnı tok olanlara bile mutlaka aşından bir yudum tattırırdı. Bir gün çardakta kefaretinin kabul olunup Hacca gidebileceğini düşünürken daldı. Tatlı bir rüya görmeye başladı. Bir devenin üstünde, tek başına, çöl ortasında gidiyor. Deve birdenbire durdu. Deli Murat uğraşıyor bir türlü yürütemiyordu. Nihayet, deve silkindi. Murat kumlara yuvarlandı. Gözlerini açıp "Hayırdır inşallah!" derken uşaklarının yol üstünde bir atlı ile uğraştıklarını gördü. Dikkat etti. Bu adam atından inmiyor,

"Bırakın beni! Acele işim var. Duramam!! Bırakın... İnmem..." diyordu.

Uşaklar zorluyorlar,

"İn, bir yudum çorba iç. Sonra git, seni bırakırsak, ağa bize darılır..." diye yalvanyorlardı.

Deli Murat doğruldu. Kendisi de inmesi için atlıya ricaya gidecekti. Kalktı. Tam yola doğru yürürken yolcu atını şaha kaldırmış, uşakların elinden kurtulmuştu. Deli Murat'ın inat damarı tuttu. İçinden, "Ulan ben sana mutlaka aşımından tattıracağım!" dedi. Belinden tabancasını çıkardı. Havada uçan serçe kuşlarını nişan almadan vurabilirdi. Yolcunun hızla uzaklaşan atına güzel bir nişan aldı. "Hayvan ölünce gidemez. Çorbayı

içer. Ben ona en iyi atlarımdan birini hediye ederim, memnun olur..." diyordu. Tetiği çekti. Fakat at durmadı. Bilakis dörtmala kalktı. Üzerindeki adam yere düşmüştü. Uşaklarıyla beraber bu yolcunun imdadına koştu. Bir de ne görsün? Meğerse ata attığı kurşun, zavallı sahibinin ensesinden girip alından çıkmamış mı? Yüzünden taze kanlar sızıyordu. Az buçuk daha kendini kaybedecekti. İşte kırk kanını Allaha affettirmeye çalışırken kaza elinden, yeni bir kan daha çıkmıştı. Ağlamaya başladı. Teessürü o kadar müthişti ki... Uşakları ürktü. "Bırakın, kendimi öldüreceğim. Artık dünya bana haram olsun!" diye haykırıyordu. Elinden tabancasını zorla kaptılar. Teskin etmek için menzildeki odasına götürüyorlardı. İç bahçeye girince birdenbire,

"Al..." diye haykırdı. "Bakınız, bakınız!..."

.....

Kurumuş ağaçlar, hepsi ilkbahar bademleri gibi pürnakıl çiçek açmıştı. Bu mucize herkesi şaşırttı. Deli Murat, sevincinden bu bir anda yeşermiş ağaçların diplerini öpüyor, gözlerinden saadet yaşları akıyordu. İşte artık günahları, kırk kanın günahı affedilmişti. Demek kaza ile vurduğu adam ölüme layık bir günahkârdı! Bunun kim olduğunu tahkik etti. Menzilde hazır bulunan yolcuların hepsi tanıyorlar,

"Dünyada bunun kadar iyi adam yoktu. Allah rahmet eylesin..." diye acıyorlardı. Fakat Deli Murat,

"Hayır, hayır" dedi, "bu adam ölüme layık bir günahkârıdır!..."

Tanıyanlar tekrar reddettiler:

"Hayır, mübarek bir adamdı!! Hemşerilerinden kimseye fenalık etmedi. Beş vakit namaz kıldı. Üç ay oruç tuttu. Fakire, fukaraya baktı. Öksüzler büyüttü..."

"Hayır, hayır bu adam ölüme layık bir günahkâr mış!"

.....

Arna cesedin başında herkes iyiliğine dair şahadette ısrar ediyordu. Nihayet Deli Murat,

"O halde, bu adam şimdi gayet büyük bir günah işlemeye gidiyormuş!" dedi.

Uşaklarına ölünün üzerini aramalarını emretti. Küçük bir mektuptan başka bir şey bulamadılar: Bu mektup genç ve namuslu bir kadının aleyhinde yazılmış kocasına gönderiliyordu!...

("Vakit" gazetesi, 17.2.1336/1920)

ACIKLI BİR HİKÂYE

—İngiliz edebiyatından intikal—

Müthiş bir kış... Her taraf kar içinde... Dereler, tepeler donmuş! Tabii, ağaçların yaprakları da dökülmüş... Ağaçları aklınıza getirmemize sebep, kendinizi kutb-i şimalide zannetmenizi temin etmektir. Çünkü orada fok balıkları, penguenler, Eskimolar bulunur. Fiyorlar da vardır. Tam kutup noktasında pusula deli olmuş gibi dönmeye başlar. Nansen...

Sadede gelemim: Her taraf kar içinde demiştik... Kar, yalnız evlerin çatılarını, Himalaya, Alp, Ural Dağlarını örtmez ya... Alçak yerleri de beyaz bir Acem halısı gibi kaplar. Alçak yerlerin arasında hattı üstüva cihetlerini istisna etmek lazımdır. Çünkü küreyi arz bir insana teşbih edilse, karnıyla sağrısı hattı üstüva olmak icap eder. Bununla beraber bu insanı çok şişman tahayyül etmelidir ki, karnın kısmı en fırlak cihetleri olabilsin! Hattı üstüva, küreyi arzın en alçak yeri değil, bilakis en yüksek yeridir. O halde niçin üstüne kar yağmıyor? Bu mesele henüz ilmin gizli bir sırrıdır. Tıpkı kanser, tifüs, İspanyol nezlesi mikrobu gibi... Medeniyet bir gün te-

rakki edince bu sebep de keşfedilecek! Biz sadedimize gelelim: Ne diyorduk? Kar yalnız çatıları örtmez, değil mi? Evet, yalnız çatıları örtmez. Sanki kiremit kaplı bir çatıymış gibi toprağın üstünü de örter.

Bu örtü bazen bir metreyi geçer. Bazı soğuk memleketlerde patates, yerelması gibi meyveler hayır, meyve değil zahireler, toprak altında kendi kendine yetişir. Galiba onların güneşe ihtiyaçları yoktur. Hem bir âlimin fikrine göre, bu nevi nebatat, arzın veremleriymiş! Belki dünyanın her tarafına verem bunlardan sirayet etmiştir. Sanatoryumlarda...

Pardon, yine sadede gelelim: Kar her tarafı beyaz bir keçe gibi örtmüştü. Toprak, gözle görüleliyordu. Toprağı görmek için karları süpürmek icap ederdi. Halbuki bu ameliye yalnız sokaklarda yapılır. Sokaklar sa kaldırım döşelidir. Üzerinde hiç yenecek bir şey bulunmaz. Gıdasını yerden alan hayvancıkların halini bir düşününüz! Bütün dünyanın yüzü şekersiz bir su dondurması kaplı... Bir avuç yeseler hemen donacaklar... İşte yeryüzü böyle feci bir şekilde iken, bir bahçenin orta yerinde, minimini serçecik titreyip duruyordu! Fakat korkusundan değil! Çünkü yalnız korku için titrenilmez! Küçük ayakları mercanlar gibi donmuştu. Bir haftadır bir şey yememişti. Son yediği şey, bahçeden geçen bir çocuğun elinden düşürdüğü pasta parçasıydı. Artık işte ölecekti. Azrail etrafında dolaşıyordu. Zavallı serçe o kadar aç, o kadar biilaçtı ki... Açlıktan minimini ellerini, yani kanatlarını dizlerine vuruyor,

"Ölüyorum, ölüyorum!" diye ötmek isti-

yordu. Fakat ötemedi. Çünkü sesi çıkmadı. Ötmek için sese ihtiyaç vardı. Ses ciğerlerde biriken havanın boğaza çarpması demektir. Çarpmak bir kuvvet neticesidir!. Kuvvet olmayınca hareket olmaz. Hareket de hayalın ta kendisidir. Eğer arz dönmezse kıyamet kopar. Güneş olduğu yerde dursa hemen söner. Dübbüekber yıldızı bile...

Şey sadede gelelim: Ne diyorduk? Mini-mini serçecik açlıktan ölmek, soğuktan donmak üzere idi. Onun bu ümitsiz hali bütün kâinatı yaratan Allahın gözünden kaçmadı. Fırtına, tipi, bora içinde zavallı mahlukunun can çekişmekte olduğunu gördü. Oraya ağır yüklü bir sürücü atı gönderdi. Bu at kırmızıydı. Kuyruğunun ucu ile alınının orta yerinde beyaz lekeler vardı. İşte bu at serçenin bir metre yelmiş beş santimetre kadar uzağından geçiyorken, sanki ruhani bir ilhama mazhar olmuş gibi, gayet hayırlı bir şey yaptı. Yani oraya bir kucak taze gübre bıraktı. "Gübre" deyip geçmeyiniz. İnsan için el, ayak; kuş için kanat, geyik için boynuz, vapur için baca, tayyare için pervane ne ise, "gübre" de ziraat için odur! Gübresiz ekip biçme olmaz. Eğer atlar, eşekler bu maddeyi bize ihsan etmemiş olsalar, buğday yetişmez. Tarlalar cansız kalır. Tarlalar çöl olduktan sonra, biz de açlıktan mahvoluruz. Son zamanın âlimlerinden birkaçı suni gübre imaline kalkmışlardı. Eğer muvaffak olsaydılar, tabii atlar da gübre yapmaktan vazgeçerlerdi. Fakat o vakit ne yapacaklardı? Acaba yalnız asitürik mi ifraz edeceklerdi? Neyse...

Biz yine sadede gelelim: Serçecik, bir

metre yetmiş beş santimetre ötesinde gayet taze bir gübre yığınının görünce, mahmur gözlerini açtı. Tin tin sıçradı. Bu hafif beyaz bir duman çıkaran koyu sarı maddenin başına geçti. İçindeki arpaları birer birer topladı. "Topladı" deyince bir yere biriktirdi, sanmayınız. Topladıkça yuttu. Boş kursakçığı doldu, davul gibi şişti. Donan ayaklarına hareket geldi. Kanatlarını kımıldattı. Pırradak uçtu. Bahçenin yanındaki dama kondu. Avazı çıktığı kadar ötmeye başladı:

"Cik, cik, cik..."

Bu esnada bahçeye bir çocuk çıktı. Elinde bir av tüfeği vardı. Damın üzerinde "cik, cik" diye öten serçeye baktı. Tüfeği kaldırdı. Cilalı, ceviz tahtasından mamul dipçığı sağ omzunun uylukkemiğine dayadı. Onun bu vaziyetini serçe görmüyor, ha bire,

"Cik cik, cik!..." diye ötüyordu.

Çocuk güzel bir nişan aldı. Sağ elinin şahadetparmağının ilk boğumuyla tetiği çekti: Bum... Serçecik vuruldu. Ölüsü karların üzerine düştü!

Kıssadan hisse:

İnsan bir "halt" ettiği zaman damın üzerine çıkıp bağırmmalıdır!

("Zaman" gazetesi, 16.1.1911)

DEVLETİN MENFAATİ UĞRUNA

MUKADDEME

Sevgili karilerim, size yemin ederim ki, bu hikâyeyi ben uydurmuyorum. Geçmiş zaman... Eski bir tarih kitabında mı okudum, yeni bir hikâye mecmuasında mı, yoksa açık bir romanda mı? İyice hatırımda kalmamış! Hatırımda iyice kalan şey, yalnız vakanın esası "ferd" in "cemiyet" uğrunda vaktiyle ne dereceye kadar fedakârlıkta bulunduğunu, bunun kadar nefis bir surette gösterecek tarihi bir misal yoktur sanıyorum! Bugün işte yeni yeni devletler, yeni yeni cemiyetler doğarken "faydalı olur" ümidiyle şu okuyacağınız satırları yazmaya kalktım.

Okuduktan sonra "Sanat, sanat içindir!" itikadıyla "hisseden kıssa" çıkarmasanız bile, eğlenmiş olursunuz. Sevgili karilerim, eğlenmek de zaten bir nevi fayda değil mi?

BİRİNCİ FASIL

Evvel zamanda... Avrupa'nın, zannedersem her on kilometre murabbaña iki hükümdar isabet eden, bol müstebitli bir tara-

fında gayet ihtiyar bir kral vardı. Elmaslı tacının altında lüle lüle sarkan gür beyaz saçları, yürürken ayaklarına dolaşan beyaz sakalları içinde balmumundan yapılmış ilahi bir resim gibi daima sessiz yaşar, devleti adaletle, şefkatle, mürüvvetle idare ederdi. Muharebeyi sevmediğinden memleketinin sulh perisi, zamanında hiç seyahate çıkmamıştı! Tebaasının işi gücü, yemek içmek, oynamak, eğlenmekti! Yazın tarlalarda, bağlarda, bahçelerde insan, inek, eşek, köpek, kaz, tavuk, ördek sürüleri çiftler çiftler, hep bir arada sevişirler, kışın meyhanelerde, evlerde, kulübelerde çalgı sesleri, aşk naraları sabahlara kadar coşar, bir saniye durup dinmezdi.

Fakat bu kadar mesut bir memleketin teselli kabul etmez, ağır, acı bir kederi vardı. Bütün halk, ihtiyar genç, erkek kadın, çoluk çocuk herkes en coşkun cümbüşler esnasında birdenbire dururlar, sararırlar, ağlamaya, hıçkırmaya başlarıydı. Umumi gözyaşlarının sıcak bir çağlayanı andıran şırıltıları içinde daima bu feryat işitilirdi:

"Ah, niçin bizim bir veliahtımız yok!"

İKİNCİ FASIL

İhtiyar kral, sarayın bir ıhlamur ormanına bakan merasim salonundaki tunç ayaklı altın tahtında oturuyordu. Baş mabeyinci yerlere eğilerek başvekilin huzura kabul olunmasını istirham ettiğini söyledi. Devletin politikası o kadar yolunda idi ki... Kral, baş-

vekilini ancak senede bir, iki defa bayramlarda, seýranlarda görürdü. Taaccüp etti:

"Gelsin bakalım!" dedi.

Bir dakika sonra içeriye kendinden ihtiyar, kambur bir adam girdi. Bu, Avrupa'nın en büyük diplomatıydı. Asya hükümdarları bile ona nameler gönderiyorlar, reyinden istifade ediyorlardı. Tahtın önüne ilerledi. Diz çöktü. Hükümdarının beyaz sakalları içinden uzanan sarı elini öptü:

"Haşmetmeap!" dedi. "Sizi gayet mühim bir mesele için taciz ediyorum."

"Ne gibi? Bir muharebe ihtimali mi?"

"Hayır."

"Komşularımızla siyasetimiz mükemmel. Dahilde asayiş, bereket, zenginlik yolunda. Başka mühim ne olabilir?"

"Gayet mühim bir mesele!"

"Nedir, söyle bakalım?"

İhtiyar başvekilinin çipil gözlerinden hüngür hüngür yaşlar boşanıyor, minimini bir nehir gibi altın tahtın basamaklarından akıyordu.

"Haşmetmeap! Bugün doksan sekiz yaşına girdiniz. Ölüm gayet acele bir alettir. Bir gün vakitsiz olarak siz adil hükümdarımızı bizim elimizden alıverir. Veliahtımız yok! Allah göstermesin sizin ruhunuz göklere uçar-sa, yerde kalacak zavallı tebaanızın hali ne olacak? Memlekete, komşularımız hücum edecek. Vatanı pay edecekler. Kaç asırdır hanedanınız sayesinde sükûn içinde yaşayan devletimiz mahvolacak. Gülmekten, oynamaktan, zevk sürmekten başka bir şey bilmeyen milletimiz, vahşi kumandanların emirleri

altına girecek. Muharebelere sürülecek. Sokaklarımız siyah esvaplı dullarla, öksüzlerle, evlatlarını kaybetmiş analarla dolacak..."

Başvekil, hem ağlıyor, hem bülbül gibi nutkunu söylüyordu. O söyledikçe ihtiyar kral, kendi ölümünden sonra mesut devletinin nasıl parçalanacağını, sevgili tebaasının nasıl komşu devletlerin ordularına asker olacağını düşünüyordu. Başvekilin nutkunu kesti, sordu:

"Bu felaketin önüne nasıl geçebiliriz?"

"Gayet kolay haşmetmeap!"

"Nasıl?"

"Sevgili kraliçemiz dünyaya hemen bir veliahtçık getirsinler."

"Fakat, nasıl? Artık..."

O sırada Avrupa'nın en büyük diplomatı olan başvekil yavaş yavaş doğruldu. Elleriyle kralın saçlarını dalga dalga ayırdı. Kulağını buldu. Ağzını yaklaştırdı. Söylediğini Allahla kraldan başka kimse duymadı.

"Fakat..."

"Fakatı, makatı yok haşmetmeap! Devletin âli menfaati uğruna!"

"Kraliçeyi bilirsin. Bir melaikedir. Ona nasıl bu teklifi edebilirim?"

"Evet kraliçemiz bir melaikedir, haşmetmeap! Melaikelerden daha saf, daha temiz, daha ulvidir. Fakat mukaddes devletimizin istikbali ancak buna bağlı. Devletin âli menfaati bugün böyle icap ettiriyor."

İhtiyar kral düşünüyor, büyük diplomat söylüyor, şark hükümdarlarının analarını, kardeşlerini, evlatlarını devletlerinin âli menfaati uğrunda koyun gibi bizzat boğazlamak

fedakârlığına bile katlandıklarını anlatıyordu. Şimdi bir devletin, bir milletin hayatı, sadeti, bekası, kraliçenin fedakârlığına bağlı kalmıştı. Yoksa...

Kral,

"Pekâlâ! Bir kere kendisine açayım" dedi. "Fakat... Hayır, mümkün değil, kabul etmez. Hatta dünyanın bekası buna bağlı olsa, yine kabul etmez. O bir melaikedir."

"Evet, melaikedir, haşmetmeap! Melaike olduğu için kabul edecek, bir devleti, bir milleti mahvolmaktan kurtaracak!"

"Pekâlâ..."

Başvekil kralın elini öptü. Dışarı çıkıyordu. Kral tekrar sordu:

"Fakat kiminle?"

Diplomatın gözyaşları artık dinmişti. Pembe dantelli yenleriyle ıslak beyaz sakallarını silerek cevap verdi:

"Sarayınızda o kadar mabeyinci, general, prens, kont kullarınız var. Kraliçe efendimiz hazretleri hangi kulunu arzu buyururlarsa..."

ÜÇÜNCÜ FASIL

Kraliçe duvarları, tavanı, döşemeleri altın kakma zambaklarla işlenmiş küçücük, samimi yatak odasında, patlıcanrengi ipekten kabarik bir divana uzanmış, kalçalarını oğduruyordu. Kapı vuruldu.

"Giriniz."

...

Oğın kız fırladı. Kraliçe doğruldu. Yarım çıplaktı. Önüne kapadığı tül ropdöşambr, kopmuş iri melaikc kanatlarına benziyordu. Çok sevdiği kocasının böyle hiç beklenilmeden gelmesine şaşıtı.

"Buyurun!" dedi.

Henüz on yedi buçuk yaşında pembe, beyaz, saf, masum bir civandı. Kral, divanın kenarına oturdu. Hizmetçi kız dışarı çıktı.

"Sevgilim, böyle üşümüyor musun? Hava çok soğuk!"

"Hayır haşmetmeap! Hatta yanıyorum! Tutuşuyorum!"

Bir iki dakika kadar, şundan bundan, havadan sudan bahsettiler. Minimini kraliçe kocasında bir fevkaladelik görüyordu. Eski-den hiç lakırdı söylemeyen bu ihtiyar, şimdi şakiyordu. "Acaba, memleketin doktorları yeni bir ilaç mı keşfettiler" diye düşündü. Fakat nihayet laf siyasiyata gelince zannında yanıldığını anladı. Kral hanedanının kudsiyetini, devletin tarihinde oynadığı rolü, uzun uzun hikâye etti... Kendi ölürse kaç asırdır mesut yaşayan bu memleket komşuların yağmasına uğrayacak, sevgili tebaası komşu ordulara asker membaı olacaktı. Söylerken gözlerinden yaşlar akıyordu.

"Memleketin, devletin bekası senin elinde..." dedi.

Kraliçe şaşıtı:

"Nasıl haşmetmeap?"

"Hemen bir veliahtlık doğursan hanedanın zeval bulmayacak."

"Fakat bu sizin..."

"Hayır, senin elinde!"

"Fakat, şey..."

Kral kalktı. Kraliçenin gür, kumral, dağınık saçlarını titrek elleriyle kaldırdı. Minimini pembe kulağına öpecek gibi yaklaştı. Başvekilin kendi kulağına fısıldadıklarını yavaşça tekrarladı. Söylediğini, Allahla kraliçeden başka kimse duymadı.

"Ah, mümkün değil, mümkün değil..."

"Fakat..."

"Beni öldürtünüz. Başka bir prenses alınız."

"Fakat..."

"Hayır, mümkün değil, yapamam. Ölmek bence daha hayırlı..."

Masum kraliçe kendi gözyaşlarıyla baştan aşağı banyo etti. O kadar şiddetli ağlıyordu ki... Islanan tül gömleği pembe vücuduna yapıştı, bir buhar gibi kayboldu. İhtiyar kral ona teselli veriyor, devletin âli menfaati için fedakârlıkta bulunmasının ulviyetini anlata anlata bitiremiyordu. Nihayet gözlerindeki yaşlar bitince, kraliçe, istenilen fedakârlığa razı oldu. Önünde diz çökmüş yalvaran kocasının elmaslı tacını okşadı:

"Kalkınız! Devlet uğruna her şey feda" dedi.

Doğruldu, koştu, tuvalet odasından bir silecek aldı. Gözyaşlarıyla yıkanan vücudunu kurularken,

"Fakat hizmetime kimi tayin edeceksiniz?" diye sordu.

"Saraydan, kimi istersen, meleşim..."

"Kimi?"

"Mesela Prens Hebezizika'yı... Gayet ketumdur!"

"Ketumdur! Fakat hizmetinden bir netice çıkmaz."

"Mabeynci Kont Şodarefi."

"Onun da."

"Marki dö Brad'ı."

"Geçiniz, o da nafiledir, haşmetmeap!"

"Ey, Vikont dö Loryan..."

"Hayır, onun hizmeti de boşa gider."

Kral mabeyn erkânından kırk tane kadar asilzade saydı. Kraliçe hep "Nafile, hizmetinden bir netice çıkmaz!" diye reddediyordu. Muhterem kral,

"Fakat ne biliyorsun, sevgilim?" dedi.

Kraliçe demin bütün vücudunu ıslatan masum gözyaşlarını kuruladığı mavi ipek si-lecekle yüzünü kapayarak,

"Heyhat! İki senedir, ben onların hepsini tecrübe ettim!" cevabını verdi.

!!!

Kral, devletin âli menfaati uğrunda, bir defa değil, kendi haberi yokken kırk defadan ziyade fedakârlığa katlanmış olan bu mukaddes vücuda, bu beyaz melaikeye bakakaldı. Evet, başvekilin mukaddes endişesini o işte daha evvel duymuş, hem hiç vakit geçirmemişti. Meftunluğundan, memnunluğundan tatlı bir heyecan içinde kaldı. Titriyordu.

"O halde sevgilim, hizmetine dışardan birini vereceğiz."

"Hayır yine saraydan!"

Kral, saray erkânından ismini saymadığı bir adam hatırlamıyordu.

"Pekâlâ! Fakat kimi? Sen söyle!"

"Hassa bölüğündeki Çavuş Fernani."

"Ne?"

"Evet, onu isterim."

"Dev Fernani ha?..."

"Evet."

"Fakat sevgilim, o bu odaya sığmaz, bo-
yu iki buçuk metredir. O bir yerlere sığmaz.
O bir alamettir."

"Olsun. Olsun..."

İhtiyar kral yine,

"Pekâlâ!" dedi.

HÂTİME

Dokuz ay, on gün, yedi saat sonra ma-
sum kraliçe doğurdu. Fakat bir tane değil...
İki prens birden! Artık halkın saadetine pâ-
yan yoktu. Hanedanın bu ikiz goncesini o
kadar sevdiler ki... Hiçbir vakit birini öbürü-
ne tercih edemediler. Hangisi büyük, hangisi
küçük, belirsizdi. İkisi de aynı miktarda veli-
ahtlık hukukuna haızdi. Kral öldükten sonra
küçücük devletin şark tarafına biri, garp ta-
rafına biri hükümdar oldu. Bu iki kardeş
hükümdar birbiriyle hiç geçinemediler. Bū-
tün hayatlarını muharebeyle geçirdiler. Ba-
balarının, cetlerinin devirlerinde sulh içinde
yaşayan sakin ahali onların sayelerinde iki
düşman milletmiş gibi Avrupa tarihinin en
dövüşken bir unsuru haline girdi.

("Diken" dergisi, 1.1.1919, sayı: 5)

HERKESİN İÇTİĞİ SU

—eski bir Çin masalı—

Ling-Yu, gayet akıllı, gayet ihtiyar bir fağfurdu.* O kadar terakkiyi severdi ki, halkın mâzî ile hiçbir alakası kalmamasını temin için büyük Çin'in eski kitaplarını, eski kütüphanelerini yaktırmıştı. Çinliler âdetâ onun uluhiyetine bile inanır gibi oluyorlardı. Derlerdi ki: "Ling-Yu, dünyada Allahın dehasından bir nümunedir!" Kavga, gürültü çıkıp, mahallelerin, köylerin asayîşi bozulmasının diye afyon tarlalarını şenlendirmiş, esrarı, haşhaşı, mübah ilan etmişti. Devri rüyasız, yorgun bir uyku gibi geçiyordu. Herkes kendi dalgasında yaşıyor, "Dünya var imiş, ya ki yoğ imiş ne umurun!" felsefesi âdetâ bir nas telakki ediliyordu. Fakat bir sabah fağfurun afyonu patladı. Sarayının nihayetsiz bahçesinde, morlu binlerce kelebek uçuşan billur bir köşkte "dünya ve mafiha"ya** dair düşünüyor, yeni düsturlar, yeni hikmetler tasarlıyordu. Huzuruna bir mandarin*** girdi. Secdeye kapandı.

* Çin hükümdarı.

** Dünya ve ahiret.

*** Vezir.

"Efendimiz, başmüneccim geldi, mutlaka size bir şey arz etmek istiyor!" dedi.

Fağfur Ling-Yu, zaten dehası sayesinde istikbalde ne olacağını bilirdi. Derdi ki: "Sebepleri doğru görebilenin neticede şüphesi kalamaz." Onun için başmüneccimden daima kendi tahminlerini dinlerdi. Şimdiye kadar o hiç böyle habersiz gelip bir şey söylememişti.

"Tuhaf" diye başını salladı. "acaba ne söyleyecek?"

"Gayet mühim bir şeymiş efendim."

Fağfur düşündü. İşler tıkrındaydı. Öyle mühim bir şeyin vuku bulacağı yoktu.

"Gelsin!" buyurdu.

Huzura giren başmüneccim, resmi secdesinden kalktıktan sonra,

"Ah efendim, gayet korkunç bir felaket bizi tehdit ediyor!" dedi.

Fağfur, dünyanın her şeyine vakıftı. Taaccüp etti. Görünürde muharebe, kıtlık, ihtilal, feyezan gibi bir şey yoktu. Badem gözlerini süzerek,

"Yanılıyorsun!" dedi.

"Hayır efendim, muhakkak bir felaket!"

"Muharebe mi?"

"Hayır."

"İhtilal mi?"

"Hayır."

"Ya ne?"

"Bir yağmur, efendim."

"Yani tuğyan!"

"Hayır, yalnız yağmur..."

Fağfur, liyakatli başmüneccimin saçmalayacağına ihtimal vermedi. Tekrar onu bir süzdü. Merakla sordu:

"Yağmur niçin bir felaket olsun?"

"Bu yağmur çok sürecek!"

"Sürsün."

"Suyundan kim bir damla içerse deli olacak?"

...

Fağfur düşündü. Hakikaten felaket korkunçtu. İstihracında yanılıp yanılmayacağını başmüneccime tekrar sordu. Zavallı âlim bundan son derece emindi. Korkusundan tir tir titriyordu. Sarayda hemen bütün mandarinler toplandı. Günlerce müzakereler, müşavereler edildi. Nihayet daha bu uğursuz yağmur başlamadan sarayın bütün sarnıçlarının, küplerinin, vazolarının, mahzenlerinin ihtiyat olarak temiz sularla doldurulmasına karar verildi.

Aradan bir hafta geçmedi, başmüneccimin haber verdiği yağmur hafif hafif yağmaya başladı. Bir gün, iki gün oldu. Dinmedi, hızlandı. Bardaktan boşanırcasına yağdı, durdu. Her tarafı sel aldı. Nehirler, çeşmeler, oluklar taşıtı. Âdeta minimini bir tufan! Başmüneccimin haber verdiği felaket hakikaten aynen zuhur etti. Kim bu yağmurdan bir damla karışmış bir suyu içerse hemen çıldırıyordu. On beş, yirmi gün içinde bütün halk çıldırdı. Yalnız fağfurla maiyeti erkânı, sarayda saklanmış sulardan içiyorlar, akıllarını

başlarında tutabiliyorlardı. Uğursuz yağmur dinmedi. Memlekette çıldırmayan kimse kalmadı. Umumiyetle deliren halk, işi öyle azıttılar ki, artık ne mandarinler, ne hâkimler saraydan sokağa çıkabiliyorlar, ne içeriden dışarıya meram anlatabiliyorlardı. Bir curcunadır gidiyordu. Fağfuru o vakit düşünmek aldı. Bunun sonu ne olacaktı? Evet bir kere deli olan artık akıl'lanamıyordu. Zırdeli halk bahçe surlarının etrafında toplanmış, gece gündüz, akşam zurnalarla davullarla kulakları yırtan bir gürültü koparıyorlar.

"Delilere bakın, yuha, yuha!..." diye ihtiyat sulardan içip akıllı kalanlara dillerini çıkarıyorlardı. Bir gün geldi ki, erzak filan tedariki imkânsızlaştı. Laf anlayan, söz dinleyen kalmadı. İtaatin, vazifenin, büyüğün, küçüğün ne demek olduğu unutuldu. Kanunlar şaka oldu. İdare bozuldu. Yağmurun suyundan içmeyip akıllı kalanların felaketi çok dehşetliydi. Hayatları tehlike içinde geçiyordu. Bir avuç kişiydiler. Milyonlarca delilerin maskarası oldular.

Fakat "Ling-Yu" gayet akıllı, gayet ihtiyar bir fağfurdu. İşe yaramayan, zarar getiren "akıl"ın "delilik"ten hayırlı bir şey olamayacağına kani idi. Bir sabah çılgın halkın tecavüzünden, eğlenmesinden ürkmüş maiyetine,

"Herkesin içtiği sudan hemen içiniz!" emrini verdi.

Mandarinler, hekimler, filozoflar, hâkimler,

"Aman efendim; akıllarımıza, ilimlerimize yazık olur," diye karşı gelmek istediler. İhtiyar fağfur,

"Herkes deli olduktan sonra, birkaç kişinin aklına lüzum yoktur!..." dedi.

Uğursuz yağmurun sularından doldurttuğu ilk piyaleyi kendi yuvarladı. O anda ufukları sarsan kahkahalar attılar. Surun dışarısındaki curcunaya katıldılar. Gel zaman git zaman, bu umumi curcunanın adı "İçtimai intizam" oldu. Halk içinde tekrar akıllananlar "delidir!" diye tımarhaneye tıkıldı.

Ta işte o vakitten beri bütün hekimler, bütün filozoflar derler ki: "Çinliler dünyanın en akıllı, en zeki, en sakın, en çalışkan bir milletidir!"

5 Eylül 1919, Kalamış
(“İfham” gazetesı, haftalık edebi ilave, 1919)

ÇİRKİN BİR HAKİKAT

Âtideki satırlar henüz bir Fransız evinde pansiyoner bir mekteplinin defteri hatıratından kopye edilmiştir.

Oh ne çirkin şeyler... Bu hayat ne kadar sefil, bu cemiyeti beşeriye, bu insanlar, bil-hassa bu kadınlar ne kadar adi, ne kadar ruhsuz?.. Nihayet bunu da mı işitecektim; bu müthiş, bu yaralayıcı, bu öldürücü tahkire de mi hedef olacaktım?.. Ben ona o kadar hürmet ederken; bütün adiliğiyle, ihtiyarlığıyla, çirkinliğiyle beraber en latif, en müstesna, en şayanı prestiş genç kızlara bile gösterilemeyecek nezaketler ibraz ederken onda hiç olmazsa güzel, sanatkâr bir ruh olduğuna hâlâ aldanmak istemeyen bir kanaat, bir ihtiyaç ruhu ile inanarak; o hafif, sarı, ince çizgilerle buruşmaya başlayan yorgun simasında yine bir hatırai manidar şebâb bulmaya çalışırken o ne kadar çirkin düşünceler arkasında koşuyor, insanı üşüten, titreten keryat ettiren ne iğrenç hatıralar arasında dolaşıyor imiş...

Ah bu kadınlar!.. Bu akşam bilmem nasıl oldu. nasıl başladı?.. Onun yine garip, sırf söylemiş olmak için söyleyenlere mahsus bitmek tükenmek bilmeyen gevezelikleri arasın-

da nefretengiz bir hadiseyi izah eden birkaç perişan kelimecik ağzından kaçmış bulunuyordu: "O, burada idi. Zevcim dostlarıyla beraber çıkmıştı, küçük; uzun uzun nefeslerle uyuyor, ihtimal ki zavallı biraderini, ancak senede bir kere görebildiği bu kardeş ruhunu görerek dalıyordu. Biz senin odana geçtik. Gevezelik etmek için orası ne kadar muvafıktır değil mi?.. İlh..."

Ah bu sefil kelimeler, bu çirkin cümleler... Demek ki biz Kristal'de o adi, sevimsiz kafe konserin gürültülere, patırtlara birer meskeni rezil olan soğuk mermerli masalarının kenarında çıplak kol ve bacaklarıyla göbek atan birkaç zavallı kızcağzın; hayatlarını namusları bahasına kazanan birkaç Alman fahişesinin sefaletlerine acırken o; -Ah ismini söyleyemeyeceğim- o adi, o kaba, o her türlü hissiyattan mahrum, rezil herif burada imiş, benim odamda, henüz bir rayihayı cüziyi fuhs, bir havayı hafifi adiyet bile uçmayan hücrei namuskârımın ortasında, en saf, en bakir, en sevimli emellerime, en samimi, en hissi teessüflerime; hazaini bi nihaye aşkın henüz saadati iptidaiyesini tatmaya başlayan kalbimle en rakik temennilerime birer şahidi sakit olan bütün bu eşyaman arasında yalnız ikisi... Yalnız ikisi bulunuyorlarmış!.. Ah! Ben buna tahammül edemiyorum, benim hissiyatım bunu, bu iffetsiz, bu çirkin hikâyeyi kabul etmek istemiyor.

Ve işte bu akşam, dün iki sefil vücut tarafından çiğnenen, ezilen zavallı yatağıma girerken ta başucumda asılan resmi, onun, o namussuz kadının resmini görmek isteme-

dim. Yüzünü tamamıyla duvara doğru çevirdim. Ve "Oh işte daima böyle saklanmaya mahkûm kalacaksın; adi kadın!..." diye haykırarak zaafından titremeye başlamış olan bu fakir, bu nahif mevcudiyetimi, o artık kirlenmiş iffetiyle hakir bir manzara arz eden yatağımın içine attım.

Gözlerim yavaş yavaş yumuluyor ve başımın üzerinde rengârenk fistanlar ve parıltılarla karışık bir âlemi azim fuhş dönüyor, beni de ihata ediyordu.

(Feridun, Serbest İzmir, No. 3)

ELMA

—Ali Canip Beye—

Âteşin, hummalı, şedit muhabbetler iftiraksız bir rabıta'yı vefanın yakarak yelpazeleyen hararetili kanatları altında söndükten sonra, aşkın o haşin ve muharrep heyecanları, fasılasız nöbetleri ebedi ve mutlak bir rahik malikiyetle tatmin ve tedavi olunduktan sonra duyulan sükûnu nekahat... Ah bu ta'bu hayal ne kadar mahzun ve tatlıdır, bilir misiniz? Biz de Süzun'la, bu sahih ve genç artistle günlerce, haftalarca, aylarca, hatta yıllarca söyleştikten sonra yorulmuş, hastalanmış, bitap kalmıştık. Evvela yataklarımız, sonra odalarımız ayrılmıştı. Artık geceleri geç vakte kadar benim odamda beraber oturuyor, ben yarın dershanede talebelerime yazdıracığım notlarla, meselelerimi tertiple uğraşılıyor, o daima müteheyyiç ve mütelezziz olmak için meşhunu sevda ve zührevi romanlarını mütalaaya dalıyordu. Mahaza ayrılamıyorduk... Tedfin ettiğimiz aşkı mı kad-desin matemi hatıratı bizim için o kadar muazzezdi ki bir gecelik iftirak, gayri kabili halas bir azabı vicdanî bırakacak bir günah olabiliirdi. Yemeklerimizi karşı karşıya yer-

dik. Ve bizi samimi ve sade soframızda bir yabancı görseydi mutlaka bunamış iki kardeş zannedecekti. Evet, aşkla ihtiyarlamıştık, ruhumuz sanki meflûç idi. İşte yine bir sonbahar akşamı ufacık yemek odamızda sade yemeklerimizi batı bir sükûn içinde yiyorduk. Küçük billur yemişlikten iri ve kırmızı bir elma almış bıçağımla soyuyordum. Nasıl oldu bilmem gözüm Sûzun'a kaçtı. Gittikçe bana uzun görünmeye başlamış olan narin burnu sanki daha ziyade uzamış, kaşları daha ziyade incelmış, boynu daha ziyade zayıflamıştı. Ve gözlerini garip ve şedit bir dalgınlıkla soyduğum elmaya dikmiş, kırpmadan bakıyordu, gayri ihtiyari sordum:

"Ne daldın, azizem, öyle..."

"Hiç."

Dedi. Fakat ikazımdan mustarip olduğunu yüzünden anladım. Önündeki bardakla oynamaya başladı. Ben yine elmamı soyuyordum, boş ve mütereddit bir dakikayı sükût geçti. Sonra tuhaf ve garip bir sesle dedi ki:

"Bu elma sana bir şey ihsas etmiyor mu?"

Tekrar yüzüne baktım. Kızarmıştı. Mavi ve yorgun gözleriyle gayri müdrik gözlerimde, müstemel ve ricakâr, sanki bir cevap arıyordu. Elma... Bu bana ne ihsas edebilirdi? Hatıratımı yoklamak için geriye, çocukluğuma doğru hayalen dönerek şimdi muzlîm ve ehemmiyetsiz bir mazi olan yirmi altı seneyi bir anda yaşadım. Düşündüm, hiçbir şey yoktu.. Hatta ömrümde bir elma ağacı bile görmemiştim! Sûzun hâlâ yüzüme bakıyor-

du. Müphem bir sıkıntı hissettim ve soyduğum elmayı yemeye başlayarak gayri ihtiyari.

"Evet" dedim. "on yedinci asrın nihayetine doğru İngiltere'de تنها bir bahçenin sessiz bir köşesinde münferit bir elma ağacı vardı. Bir gün bu ağacın altında dalgın ve mütefekkir bir adam yatıyordu. Ağacın üstünden bu adamın ayaklarına bir elma düştü. Ve bir 'deha' uyandırdı. O adam 'Kepler'in yeni tedvin ettiği muvazeneyi ecram mebahisini düşünen âlimimeşhur Nüvton idi. Elmanın su kutuunu gördü, düşündü, çalıştı ve 'Cazibeyi Umumiye' kanununu keşfetti. İşte bana bu elmanın yâd ettirdiği fenni ve kıymettar ha..."

Lafımı kesti:

"Ne mucizsin! Rica ederim sus..."

Ve ağlamaya başlayacakmış gibi mavi gözlerini küçülterek ince kaşlarını çatı. Darıldığını, canını sıkıldığını anladım. Fakat niçin darılıyordu... Bunu soracaktım. Bana vakit bırakmadı. Mavi ve yorgun gözlerini, asla unutamayacağım müellim bir vazı hüznemiz ile, tabağımın içindeki elma kabuklarına di-kerek.

"Zavallı aşk!" dedi, "ben Madam Amade'nin sofrasında ilk defa birbirimizi gördüğümüz akşam verdiğin elmayı, o elmayı verirken eğilerek o kadar heyecan ve tehassüsle bana fısıldadığın Muse'nin şiirini derhatır edeceksin sanıyordum. Fakat heyhat..."

(Perviz, Bahçe gazetesi)

AY SONUNDA

Bir mekteplinin defteri hatıratından
kopye edilmiştir.

Acaba ne için bunları düşünüyorum, bu akşam bana bu siyah, bu acı hatıraları tekrar ettiren şey nedir?.. İşte odamdayım. Biraz başım ağrıyor, daha doğrusu biraz çokça içtim. Bir his, anlaşılmaz bir sebep bana daima mazimi düşündürüyor: "Oh yalnızlık, yalnızlık..." diyorum. Her zaman çıldırasıya sevdiğim bu hayatın bütün acılıkları, bütün boşlukları gözlerimin önüne geliyor: Ah ailem; kim bilir onlar şimdi ne kadar bahtiyardırlar. İhtimal ki henüz yemek yemişlerdir. Babam bir köşede yorgun bir tavırla gazetesini okuyor, annem, ah sevgili anneciğim elinde bir şey dikmekle meşgul, kardeşlerim henüz yemek trapezinden ayrılmamışlar, haddinden fazla yiyenlere mahsus bir tavrı-bati ile gevezelik, gürültü ediyorlar. Elmas-kedimizin ismi- boş bir sandalye üzerinde belini yükselterek geriniyor, onlara bakıyor. Ne saadet, ne saadet... İşte ben burada bira-nın verdiği hafif baş ağrısıyla dertlerimi yazmaya çalışırken onlar orada mesut, müstehiş bir hayat geçiriyorlar... Ya ben?.. Ah bu hayat, bu benim hayatım; bu sefil, bu yırtık,

bu elemli hayat... İşte geçen seneler... İstanbul cihetinde sükûnetler, zulmetler içinde unutulmuş bir küşei meyus. Orada geçen koca bir sene, sonra bu Beyoğlu hayatı. Buradaki odama yirmi iki yaşımın olanca ihtirasatıyla müteheyyiç kalbim... Sevmek, ah sevebilse idim, birisini, yalnız birisini sevebilseydim; belki mesut olur, belk hep dertlerimi unuturdum, heyhat!.. İşte Artemisya, işte Melpomeni, hatta işte Lüsü, işte Olimpiya... Hepsi, hepsi unutuldu, hepsi hayal, hepsi birer hikâye oldu. Kim bilir belki şimdi Artemisya arkadaşları ile o büyük evin içinde soluk soluğa koşuşurken Melpomeni, o zavallı, fakir, o sükûnetlere, matemlere melce olan evinde, yeni evinde bir fistan dikeyor.

İşte Lüsü'nin piyanosu dalga dalga bir polka nağamatıyla kulaklarımı dolduruyor. İşte Olimpiya sokağın ortasında kahkahalarla gülüyor. Ve ben yazıyorum, hiç onlara ehemmiyet vermeyerek. Bilmiyor, işitmiyor gibi görünerek, fakat ağlayarak, sessiz sedsız, içimden ruhumdan ağlayarak bunları, bu öldürücü hisleri yazıyorum.

Üzerimde -apartımanda üçüncü kat- bir yığın genç çocuk sesleri gürldüyor, hiç şüphesiz yok ki oynuyorlar, gülüşüyorlar... Ah yalnız ben, yalnız ben mi meyusum?..

Odamda her şey bana meyus görünüyor. İşte kitaplarım, işte defteri hatıratım, işte gazetelerim, hep matemzede birer zavallı kimsesizliğiyle düşünüyorlar...

İşte tiyatro dürbünüm bu akşam da istimal olunamamak bedbahtisiyle pür girye!

Bir yere gidemiyorum, ne tiyatroya, ne

bir kahveye, ne hiçbir yere... Çünkü param yok... Ah bu hastalık, bu miskinlik!

Yollar çamurlu, pis... Lastik alınmak ister. potinlerim muhtacı tamir bir halde, saçlarımı haddinden fazla uzamış, yakalarımı henüz çamaşırcı getirmemiş, çoraplarım eskimiş... Hep paraya taalluk eden daha binlerce ihtiyaç var.. Halbuki bende ancak kırk para, evet kırk para mevcut ve daha aybaşına kadar üç gün, üç günlük hayat lazım!..

Bu akşam kimseyi görmedim, kimseye görüşmedim, sevgili Ayda'mı ihmal ettim, verdiğim söze ehemmiyet vermedim, erkenden buraya, odama geldim, bunları düşünüyorum, bunları yazıyorum. Ne için, acaba ne için?..

Çünkü param yok... Ve anlıyorum ki beni meyus eden, hasta eden, öldüren hep budur. Niçin ben zengin olamıyorum, ben de lastik tekerlekli arabalarla bütün Beyoğlu halkının nazarı gıptası önünde gurranı ruyi geçemiyor, niçin her gece Tokatlıyan'da, Yani'de, o latif müzeyyen masaların başında, o iştihaver yemeklere, o nefis şaraplara daima bigâne kalıyorum. Ah benim ne kabahatim var?.. İşle hiç saçsız bir kafa, işte şişman karnıyla fıçıya benzeyen bir herif, daima şeker piyasasından bahseden, daima pamuğun kaçça çıktığını hesaplayan iki zavallı dimağ, işte hiç çalışmadan, hiç terlemeden, hiçbir zavallılık görmeden, hiçbir saat ertesi gün nasıl yaşayacağını düşünmeden milyonlara nail olmuş bir genç, bir mirasyedi... Acaba bunların benden fazla neleri var?.. Ah para, yine para, hep para... Fakat ey kıymetlar

maden niçin benden bu kadar korkuyor, uzaklaşıyorsun, emin ol ki seni tevdi edeceğim eller; pek nermin, pek rakik eller olacaktır. Heyhat işte tekrar ceplerimi karıştırıyorum, bir kőřecikte kalmış bir onluk daha zuhur edivermek ihtimali beni mőteessir ediyor... Ne gezer, hepsi dört, dört tane onluk, onların da birisi silik... Oh zavallı paralar, Zavallı heyeti mecmuayı servetim!..

(Feridun, Serbest İzmir, No. 5)

UZUN ÖMER

Atalarımızın tuhafliklari. "Yirtici kuşun ömrü az olur."

Atasözü

Etrafı ormanlı geniş, yeşil vadide muharebe üç saatten beri devam ediyordu. Vezir neticeden şüphelendi. Yeniçerilerin isteksizliğinden korkuyordu. Aklına bin türlü ihtimal geldi. Şayet burada bozulursa artık dünyada on beş günden ziyade duramazdı. Çünkü padişahın hasekileri ok gibi yetişir, kafasını gövdesinden ayırırlardı. Yanındaki kethüdasına döndü.

"Kâfir, ne çetin" dedi.

"Hücum ister efendim, hücum..."

"Yeniçeri ağasına bir emir göndereyim."

"Emir göndermekle olmaz."

"Var, benim tarafımdan git kendin söyle!"

"Onun da saydası yok efendim!"

Bu kethüda aynı zamanda paşanın çocukluk arkadaşıydı.

Yüksek kavuğunun altında parlayan gözleri muhabbetle bakan bir dost gözleriydi. Vezir kötü zamanlarda bu gözlerin içinde en

büyük ümidi, en kavi azmi bulurdu. Bu esnada dörtlül bir çavuş geldi. Vezirin yüreği oynadı. Vuruşan safları göstererek,

"Bozulacağız paşam!" dedi. "Asker yüz çeviriyor. Şehit çok!"

.....

"Hücum etsinler bre!" diyecekti. Yutkundu. Kethüdasına döndü. O da sararmıştı. Ellerini gözüne güneşten siper yapmış kaynaşan savaş meydanına bakıyordu.

Vezir,

"Mahmut! Ne yapalım?" dedi.

Kethüda soğukkanlılıkla cevap verdi:

"Paşam! Özünüz ileri at sürüp askerin önüne geçmezseniz kâfir bizi burada şüphesiz bitirecek!"

Vezir beyazlaşan sakalını tuttu. Vuruşan saflara bir kere daha baktı. Çavuşa:

"Haydi git, ağalara söyle, gayret etsinler! Hücuma hazırlansınlar. Biz de şimdi geliyoruz. Kâfiri perişan ederiz," dedi.

Çavuş atına atladı. Bir gölge gibi uzaklaştı. Fakat vezir gözünü bir türlü vuruşan saflardan ayıramıyordu. Kılıçların, kalkanların gürültüsü uğuldayan kulaklarında büyüyor, patlayan piştovların, tüfeklerin dumanları içinde demir, mızrak parlıtları tabii küçük yıldırımlar gibi görünüyordu. Vezir iç ağalığından yetişmiş, nazunaim içinde büyümüş, ömründe silah kullanmamıştı. Defterdarlıkta geçen hayatı muharebeleri ona hep bir siper gibi göstermişti. İşte şimdi, bu yaştan sonra ateşe, demire karşı gidecekti. Bu

sefer kurtulmanın çaresi yoktu. Mademki kör talih onu vezir yapmış, kumandanlık mevkiine getirmişti...

Kethüdasıyla ağası kollarına girdiler. Atına bindirdiler. Eğer ileri gitmezse asker bozulacak, kafası celladın kılıcı altında yerlere yuvarlanacaktı. Halbuki at üzerinde bir kurşun yemek daha iyiydi. Hem sonunda cennet vardı.

"Bismillah!" dedi. Atını sürdü. Maiyeti arkasından yürüyordu. Vezirin kumandanın önüne geçip umumi hücum yapılacağını duyan askerler hakikaten gayrete gelmişlerdi. "Allah, Allah" naraları gökgürültüsü gibi vadiyi inletiyordu.

Savaş meydanına kestirme geçmek için vezir ormana saptı. Sessiz, sedasız ağaçların zümrüt gölgelerinde cennete giden günahsız yolculara benziyorlardı. Vezirin gözleri birdenbire sağ tarafında, büyük bir ağacın dibinde otlayan eyerli bir ata ilişti. İçinden, "Acaba sahibi şehit mi oldu ki..." derken gölgeye arkası üstü uzanmış bir sipahi gördü. Kılıcını, tüfeğini, kalkanını yastık gibi başının altına koymuştu. Gazaba geldi. Arkasına döndü. Adamlarının arasındaki cellada,

"Git şu hainin kellesini uçur!" dedi.

Cellat uyuyan mücrime baktı. Uyandırmanın için yavaş yavaş yürümeye başladı. Satıra benzeyen ağır, çirkin bıçağını omzunda taşıyordu. Fakat vezir, sormadan bir şeye hükmetmenin hata olacağını bilirdi.

"Dur bre!" diye bağırды. "Uyandır da niye burada durduğunu soralım."

Sipahi, vezirin sesinden uyanmıştı. Hemen kalktı. Bu, sütbeyaz bıyıklı, şişmanca, uzun boylu bir adamdı. Vezir,

"Gel bakalım buraya!" dedi. İhtiyar sipahi yürüdü, paşanın karşısında divan durdu.

"Kardeşlerin dövüşürken sen burada yatıp uyumaya utanmıyor musun?"

Sipahi cevap veremedi. Vezir tekrâr sordu:

"Düşmandan kaçmanın cezası nedir?"

"Siyaset paşam!"

"Öyle ise niye buraya kaçıp uyuyorsun?"

"Kaçıp böyle uyumasaydım bu yaşa gelir miydim paşam?"

"Ne demek?"

"Akranımdan, arkadaşlarımdan benim gibi seksen yaşında değil, kırkını dolduran yok. Ben ancak böyle vuruş içinde geriye kaçıp uyumak sayesinde bu yaşı buldum."

.....

Vezir, ihtiyar sipahiyi bir süzdü. Karşıdan yeniçeri çavuşları dörtüncü geliyorlardı.

"Müjde! Müjde! Kâfir bozuldu," diye bağrıştılar.

.....

Vezir güldü. Celladın yanındaki sakın, gamsız, ihtiyar kaçağa başını salladı:

"Neyse, daha yaşayacakmışsın! Bu müjdeye dua et!" dedi. İçinden, "Bize de henüz ölüm mukadder değilmiş!" diye tekrar güldü. Cellada,

"Bırak bu bunağı!" emrini verdi.

Atını şan içinde düşmanı kovalayan saf-
ların arkasına, sanki dehşetli bir hücum ya-
par gibi, dörtmala sürerken yerlerdeki yığın
yığın genç cesetlerin çokluğuna bakıyor, "Ha-
kikaten herifin hakkı var!" diye gülümsüyor-
du.

("İlham" gazetesi, 31.7.1335)

ÖMER SEYFETTİN BÜTÜN ESERLERİ

- * 1. Efruz Bey "*roman*"
- * 2. Kahramanlar "*öykü*"
- * 3. Bomba "*öykü*"
- * 4. Harem "*öykü*"
- * 5. Yüksek Ökçeler "*öykü*"
- * 6. Yüzakı "*öykü*"
- * 7. Yalnız Efe "*öykü*"
- * 8. Falaka "*öykü*"
- * 9. Aşk Dalgası "*öykü*"
- * 10. Beyaz Lale "*öykü*"
- * 11. Gizli Mabret "*öykü*"
- 12. Doğduğum Yer "*şiir*"
- 13. Dil Konusunda Yazılar "*deneme*"
- 14. Sanat Ve Edebiyat Yazıları "*deneme*"
- 15. Olup Bitenler, Toplumsal Yazılar "*deneme*"

- * Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 4.3.1987 gün ve 1832 sayılı yazılarıyla okullara tavsiye edilmiş; karar 23.3.1987 gün ve 2230 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır.

ÖMER. SEYFETTİN

BÜTÜN ESERLERİ 6

**MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
TALİM VE TERBİYE KURULU'NCA
OKULLARA TAVSİYE EDİLMİŞTİR**

Çağdaş Türk edebiyatının öncülerinden olan **Ömer Seyfettin** yaşlıları gibi çalışmalarını roman üzerine değil, kendisine daha yakın bulduğu küçük hikâye türü üzerine yoğunlaştırmış, bir yandan çağdaş Türk hikâyeciliğinin ana temellerini atarken, bir yandan da özü ve anlatımıyla son derece kişisel bir hikâye evreni kurmayı başarmıştır.

Ömer Seyfettin "Bütün Eserleri" dizisinin altıncı kitabı **YÜZAKI**'nda, yazarın taşra hayatıyla ilgili hikâyeleriyle, halk fıkra ve masallarından yararlanarak yazdığı yirmi bir hikâyesi toplanmıştır.

9 789754 940275

ISBN 975 - 494 - 027 - 4
93 . 06 . Y. 0105 . 0545

KDV dahil

kapak baskısı
pan matbaacılık ankara 230 71 90